

Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp

Norsk Vann Rapport

(Tidligere NORVAR-rapporter)

Det utgis 3 typer rapporter:

Rapportserie A:

Dette er de opprinnelige hovedrapportene. Dette kan være:

- Rapportering av prosjekter som er gjennomført innenfor organisasjonens eget prosjektsystem
- Rapportering av spleiselagsprosjekter hvor to eller flere andelseiere i Norsk Vann BA samarbeider for å løse felles utfordringer
- Rapportering av prosjekter som er gjennomført av andelseiere eller andre. Rapporten vil i slike tilfeller kunne være en ren kopi av originalrapporten eller noe bearbeidet

Fortløpende nummer xx-årstall

Rapportserie B:

Dette er en serie for «enklere» rapporter, for eksempel forprosjekter, som vil være grunnlag for videre prosjektvirksomhet mm.

Fortløpende nummer Bxx-årstall

Rapportserie C:

Dette er rapporter delfinansiert av Norsk Vann, men som er utgitt av andre.

Fortløpende nummer Cxx-årstall

Prosjektresultatene fra Norsk Vann Rapport (serie A og B) kan fritt benyttes internt i egen organisasjon. Når prosjektresultatene benyttes i skriftlig materiale, må kilde oppgis. Viderealg/formidling av resultatene utover dette er kun tillatt etter skriftlig avtale med Norsk Vann BA.

Norsk Vann har ikke ansvar for feil eller ufullstendigheter som måtte forekomme i rapporten og kan ikke stilles økonomisk eller på annen måte til ansvar for problemer som måtte oppstå som følge av bruk av rapporten.

Norsk Vann

Norsk Vann BA, Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Tlf: 62 55 30 30 E-post: post@norskvann.no
www.norskvann.no

Forsidefoto: Ivar Helleberg

Norsk Vann Rapport

Norsk Vann BA

Adresse: Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Telefon: 62 55 30 30
E-post: post@norsk vann.no
Internettadresse: norsk vann.no

Rapportnummer:
179 - 2011

ISBN 978-82-414-0319-4
ISSN 1504-9884 (trykt utgave)
ISSN 1890-8802 (elektronisk utg.)

Dato:
25. januar 2011

Antall sider (inkl. bilag):
108

Tilgjengelighet:
Åpen: x
Begrenset:

Rapportens tittel:

Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp

Forfatter(e):

May Rostad og Svein Aannestad, Kinei AS

Ekstrakt:

Alle kommuner må vedta kommunale forskrifter som gir regler for hvordan vann- og avløpsgebyrene i kommunen skal beregnes. Kommunens forskrifter må bygge på *lov om kommunale vass- og kloakkavgifter* og den statlige rammeforskriften om kommunale vann- og avløpsgebyrer, nedfelt i kap. 16 i *forurensningsforskriften*. Det sentrale regelverket gir stort handlingsrom for utforming av de kommunale forskriftene.

Denne veiledningen viser hvordan kommunene kan bygge opp et gebyrregelverk med de mange valg og prioriteringer som må gjøres, samt konsekvenser av de ulike valgene. Veiledningen bygger på sentralt regelverk, myndighetenes kommentarer til regelverket samt kartlegging av erfaringer fra både kommuner, forbrukerorganisasjoner og myndigheter. Veiledningen gir i mindre grad anbefaling om bestemte valg, men beskriver hva som er virkningen av ulike valg. Det vil være lokale forhold som bl.a. kommunens størrelse, fordeling tett-/spredtbygdhet og sammensetningen av abonnenter som avgjør hva som er det mest egnede gebyrregelverket for den enkelte kommune.

Den generelle anbefalingen er at kommunens regelverk skal gi en mest mulig rettferdig fordeling av kostnadene mellom de ulike abonnentgruppene, som igjen reflekterer kommunens kostnader med utbygging av nødvendig infrastruktur og leveranse av tjenestene. I tillegg bør abonnentene oppleve at gebyrsystemet er rettferdig mht. forbruket av vann. Disse to hensynene må derfor balanseres. En annen viktig anbefaling er at gebyrmodellen ikke må bli for komplisert å administrere og må være enkel å forstå.

Emneord, norske:

Gebyrforskrifter
Vann- og avløpsgebyr
Selvkostprinsippet
Vannmålere

Emneord, engelske:

Fee regulations
Water and wastewater fees
Cost recovery principle
Water meters

Forord

Gjennom innkreving av vann- og avløpsgebyrer får kommunene dekket nødvendige kostnader for å levere vann- og avløpstjenester til innbyggere og næringsliv. Den statlige rammeforskriften om kommunale vann- og avløpsgebyrer, nedfelt i kap. 16 i *forurensningsforskriften*, gir rammene for utforming av lokale gebyrforskrifter i den enkelte kommune. Reviderte forskriftsbestemmelser trådte i kraft i 2007 og ga kommunene et større handlingsrom mht. utformingen av lokale gebyrforskrifter, men fjernet samtidig adgangen til å ha et minimum forbruksgebyr.

Siden 2007 har en god del kommuner fastsatt nye lokale gebyrforskrifter, men mange har også ventet med å revidere sine forskrifter etter de nye bestemmelsene. Norsk Vann får stadig spørsmål fra medlemmer som ønsker å få råd i arbeidet med utarbeidelse og fastsettelse av lokale gebyrforskrifter.

På denne bakgrunn har Norsk Vann sett behovet for å evaluere erfaringene med lokale gebyrforskrifter fastsatt etter 2007 og utgi en rapport med nærmere veiledning for utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter. Målet er at denne veiledningen skal hjelpe kommunene til å utforme gebyrforskrifter som gir en mest mulig rettferdig fordeling av kostnader mellom abonnentene. Videre er det et mål at anbefalingene skal bidra til mer harmonisert utforming av gebyrforskrifter i kommunene. Det er også et mål at gebyrforskriftene skal være enkle å administrere for kommunene og enkle å forstå konsekvensene av for abonnentene. Vi håper rapporten vil bidra til effektivisering ved at den sparer kommunene for arbeid og kostnader under så vel utarbeidelse som oppfølging av lokal gebyrforskrift.

May Rostad i Kinei AS har vært engasjert som rådgiver for gjennomføring av prosjektet og er hovedforfatter av rapporten. Svein Aannestad i Kinei AS er medforfatter. Det understrekes at anbefalingene som er gitt i rapporten, ikke er behandlet prinsipielt i Norsk Vanns styrende organer.

Styringsgruppen for prosjektet har bestått av følgende personer:

- Ivar Kalland, Bergen kommune
- Anne Marie Heidenreich, Enebakk kommune
- Terje Wikstrøm, Hias IKS og Driftsassistansen i Hedmark
- Jørn Fjellsaune, Tromsø kommune

Toril Hofshagen fra Norsk Vann har vært prosjektleder.

En referansegruppe har gitt verdifulle innspill til prosjektet på en workshop samt gitt kommentarer til utkast til rapport. Innspillene er tatt hensyn til i størst mulig grad. Følgende personer har bidratt i referansegruppen:

- Dag Refling, Huseiernes Landsforbund
- Jo Inge Bjørntvedt, Forbrukerrådet
- Kjell Arne Reistad, pensjonert kommuneadvokat i Lier kommune
- Gunnar Mosevoll, Skien kommune
- Anne Maria Pileberg, Oslo kommune
- Ellen Landa, Klif
- Terje Farestveit, Klif
- Magne Nesse, Fylkesmannen i Troms

Norsk Vann vil takke alle medvirkende for et godt samarbeid og for gode innspill til prosjektet!

Hamar, 25. januar 2011
Toril Hofshagen

Innhold

1. Formål med prosjektet	8
2. Metode.....	8
2.1. Kartlegging av kommunale gebyrforskrifter.....	8
2.2. Gjennomføring av spørreundersøkelse.....	8
2.3. Andre innspill og grunnlag for prosjektet	9
3. Regelverket	10
3.1. Oversikt over regelverk og beslutningsstruktur.....	10
3.2. Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter.....	11
3.3. Forurensningsloven §§ 24, 24 a og 25.....	12
3.4. Forurensningsforskriften kapittel 16 Kommunale vann- og avløpsgebyrer	12
3.5. Kommunenes ansvar ved mangler i vannforsyningen	19
3.6. Regelverk relatert til abonnentens klageadgang	19
3.7. Regelverk om foreldelse ved feil i beregningsgrunnlag.....	21
3.8. Kommunens sanksjonsmuligheter overfor abonnentene.....	21
3.9. Rettspraksis knyttet til kommunale gebyrforskrifter	21
3.10. Selvkostregelverket	22
4. Dagens praksis og kommunenes erfaringer	24
4.1. Stort mangfold av gebyrmodeller.....	24
4.2. Resultater fra spørreundersøkelsen i 12 kommuner	24
4.2.1. Bakgrunn for valg av gebyrmodell	25
4.2.2. Politiske føringer og interesse	26
4.2.3. Grunnlaget for beregning av gebyrene og programvare.....	26
4.2.4. Vannmålerpolicy for husholdningsabonnenter.....	27
4.2.5. Informasjon til abonnentene	27
4.2.6. Type klager og prosedyrer for behandling av klager	28
4.2.7. Praksis for oppretting av feil i beregningsgrunnlaget	28
4.2.8. Sanksjoner i gebyrforskriftene – dagens praksis	29
4.2.9. Kommunenes oppsummering av egne erfaringer	29
4.3. Oppsummering av kommunenes praksis og erfaringer.....	30
4.4. Erfaringer med bruk av vannmålere og stipulert forbruk	32
4.4.1. Fakturert forbruk for husholdningsabonnenter med og uten vannmåler	32
4.4.2. Kostnader med vannmålere hos husholdningsabonnenter	34
5. Utforming av gebyrforskrifter – verktøy	35
5.1. Gebyrforskrift – mal for oppbygging.....	35
5.2. Gebyrinntekter og selvkost	35
5.3. Private anleggstilskudd som alternativ til høyt engangsgebyr	36
5.4. Valg av modell for engangsgebyr for tilknytning	37
5.5. Valg av gebyrmodell for årsgebyr	38
5.5.1. Valg mellom en eller todelt gebyrmodell.....	38
5.5.2. Differensiering av fastleddet	40
5.5.3. Differensiering av forbruksleddet.....	41
5.6. Beregning av forbruksgebyr basert på stipulering etter areal.....	42
5.7. Vannmålerpolicy for husholdningsabonnenter.....	44
5.8. Bruk av verktøy for utforming av gebyrmodell for årsgebyr.....	45
5.9. Endring av gebyrmodell kan gi store endringer av gebyrene	47
5.10. Håndtering av klager relatert til gebyrene.....	48
5.11. Særskilte gebyrer for dekning av kommunens kostnader	48
5.12. Abonnentenes rett til prisavslag ved kvalitetssvikt	49

5.13.	Informasjon til abonnentene	50
5.14.	Anbefalt prosedyre ved innføring av nye gebyrforskrifter	50
5.15.	Kommunens administrative systemer	51
Vedlegg.....		52
1. Mal for kommunale gebyrforskrifter		53
2. Regneark gebyrberegninger		65
3. Spørreundersøkelse i 12 kommuner		69
4. Eksempler på informasjonsmateriell.....		95

Sammendrag

Alle kommuner må vedta kommunale forskrifter som skal gi regler for hvordan vann- og avløpsgebyrene i kommunen skal beregnes. Rammene for utarbeiding av kommunens forskrifter følger av bestemmelsene i *lov om kommunale vass- og kloakkavgifter* og den statlige rammeforskriften om kommunale vann- og avløpsgebyrer, nedfelt i kap. 16 i *forurensningsforskriften*. Den generelle anbefalingen er at kommunens regelverk skal gi en rettferdig fordeling av kostnadene mellom de ulike abonnentgruppene, som igjen reflekterer kommunens kostnader med utbygging av nødvendig infrastruktur og leveranse av tjenestene. I tillegg bør abonnentene oppleve at gebyrsystemet er rettferdig mht. forbruket av vann. Disse to hensynene må derfor balanseres. En annen viktig anbefaling er at gebyrmodellen ikke bør bli for komplisert å administrere og må være enkel å forstå for abonnentene.

Summen av engangsgebyrer for tilknytning og årsgebyrer skal dekke kommunens selvkost. Dersom gebyrinntektene overstiger selvkost, må overskuddet avsettes på et bundet selvkostfond. Det er viktig at gebyrinntektene er så jevne og forutsigbare som mulig, noe som tilsier at satsene for engangsgebyr bør være relativt lave. Kommunens inntekter bør i hovedsak dekkes inn via årsgebyrene. Det anbefales at kommunene har en todelt gebyrmodell for årsgebyr og at innretningen på fastleddet benyttes som hovedvirkemiddel for å få til en rettferdig fordeling av kostnader mellom abonnentgruppene.

Hvor stor andel av de samlede inntektene fra årsgebyrene som skal være hhv. fastledd og forbruksledd, er avgjørende for hvordan gebyrene fordeles mellom abonnentgruppene. Lavt fastledd velges dersom kommunen har hovedfokus på at abonnentene skal ha incitamenter for å spare vann. Fastleddet settes høyere dersom hovedfokuset er at alle abonnenter, uavhengig av sitt vannforbruk, må være med å dekke faste kostnader knyttet til overvannssystemet, brannvannsberedskapen og øvrige store investeringer i infrastrukturen. Fastleddet bør ikke overstige 50 % av de samlede årsgebyrene. Ved høyere fastledd vil det bli lite incitament for å spare vann, og gebyrmodellen vil oppleves som urettferdig for de som benytter lite vann. I prosessen med å velge størrelsen på fastleddet, er det viktig å se på virkningen av ulike valg for de ulike abonnentgruppene. Dette bør også de politiske beslutningstakerne være kjent med før gebyrmodellen vedtas.

Denne rapporten viser hvordan kommunene kan bygge opp et gebyrregelverk med de mange valg og prioriteringer som må gjøres, samt hva som er virkningen og konsekvenser som følge av de ulike valgene. Veiledningen bygger på sentralt regelverk, myndighetenes kommentarer til regelverket samt kartlegging av erfaringer fra både kommuner, forbrukerorganisasjoner og myndigheter. Veiledningen gir i mindre grad anbefaling om bestemte valg, men beskriver hva som er virkningen av ulike valg. Det vil være lokale forhold som kommunens størrelse, fordeling tett-/spredtbygdhet og sammensetningen av abonnenter som avgjør hva som er det mest egnede gebyrregelverket for den enkelte kommune.

Veiledningen fokuserer på følgende temaer:

- Oppbygging av "rettferdig" gebyrmodell for engangsgebyr for tilknytning og årsgebyr
- Kvaliteten på grunnlaget for beregning av gebyrer; selvkost og abonnentregister
- Policy mht. bruk av vannmålere for husholdningsabonnenter
- Stipulering av forbruk etter areal
- Abonnentenes klageadgang og håndtering av klager
- Prosedyrer ved feil i kommunens beregningsgrunnlag for gebyrene
- Kommunens sanksjonsmuligheter overfor abonnentene

- Kundens rettigheter for avslag i årsgebyret for vann ved manglende kvalitet i leveransen
- Informasjon til abonnentene

Veiledningen inneholder følgende tre konkrete verktøy som skal gjøre det enklere for kommunene å utforme og revidere gebyrregelverket:

- Veiveiser for utforming av gebyrmodell for engangsgebyr for tilknytning og årsgebyr
- Mal for oppbygging og innhold i en gebyrforskrift
- Regneark for beregning av virkningen av ulike typer gebyrmodeller og for beregning av gebyrsatser for årsgebyrets fastledd og forbruksledd

Veiledningen inneholder også omtale av aktuelle lover og forskrifter med kommentarer. Dette for at veiledningen skal vise hva som er tillatt eller ikke tillatt og hvilke muligheter og begrensninger som regelverket gir.

I prosjektet er det foretatt en kartlegging av omfanget av bruk av vannmålere for beregning av årsgebyrene for husholdninger, samt hvordan kommunene praktiserer stipulering av forbruk etter areal. KOSTRA data viser at bruken av vannmålere er forholdsvis høy i 25 % av fylkene, mens det er lite utbredt i de øvrige. Undersøkelser viser at de kommunene som stipulerer forbruk etter areal, gjennomgående stipulerer forbruket for høyt. Dersom kommunen fortsatt ønsker å benytte stipulert forbruk framfor vannmålere, er det viktig at stipuleringen av forbruket er så realistisk som mulig, slik det er stilt krav om i *forurensningsforskriften* § 16-4. Det anbefales at stipulert forbruk etter areal settes til maks 1,1-1,3 m³/m².

Bruk av vannmålere for alle abonnenter gir et mer rettferdig grunnlag for beregning av forbruksgebyret enn stipulert forbruk basert på areal. Samtidig er obligatorisk vannmåling et fordyrende element i vann- og avløpstjenesten, og det er delte meninger i kommunene om nytten ved vannmåling står i forhold til kostnadene. Kommuner som har høy vannmålerdekning for husholdningsabonnentene, rapporterer om positive erfaringer rent praktisk samt at det gir mindre klager. Veiledningen omhandler derfor alternative strategier for innføring av vannmålere, hvilke årskostnader som er forbundet med måling samt formidler erfaringer for hvordan innføring av full målerdekning kan organiseres på en praktisk måte. Hvis en kommune beslutter å innføre obligatorisk vannmåling, anbefales det at kommunen står for innkjøp og installasjon av målerne. Dette blir rimeligst for abonnentene samtidig som kommunene mangler sanksjonsmuligheter i forhold til håndhevelsen av alternativt pålegg om privat installering av vannmålere. Dersom tilnærmet alle abonnenter har vannmålere, blir det unødvendig å ha et eget gebyr for målerleie.

English summary

This report is published in Norwegian by Norwegian Water BA (Norsk Vann BA).

Address: Vangsvegen 143, N-2321 Hamar, Norway
Phone: + 47 62 55 30 30
E-mail: post@norskvann.no
Website: www.norwegian-water.no / www.norskvann.no

Report no: 179 - 2011
Report title: Guideline for developing local regulations for water and wastewater fees
Date of issue: 25th of January 2011
Number of pages: 108

Keywords: Fee regulations
Water and wastewater fees
Cost recovery principle
Water meters

Author: May Rostad, Kinei AS
Svein Aannestad, Kinei AS

ISBN: 978-82-414-0319-4
ISSN 1504-9884 (printed edition)
ISSN 1890-8802 (electronic edition)

Summary:

All municipalities must adopt local regulations with rules for how water and wastewater fees in the community will be calculated. The local regulations must be based on the Law on municipal water and wastewater fees and the state regulations for municipal water and wastewater fees in the Pollution regulations. The central legislation gives a wide range of action for the design of local regulations.

This guideline shows how local authorities can build a regulatory framework for water and wastewater fees with the many choices and priorities that must be done, and what the impact and consequences are of the different options. The guideline is based on central rules in the governmental regulations and results from a survey about experiences from municipalities, consumer organizations and governmental bodies. The guideline provides few specific recommendations, but describes what the impact of different choices will be. There will be local conditions as the size of the municipality and combination of the subscribers that influences the design of the regulations for each municipality.

The general recommendation is that the local regulations shall provide a fair distribution of costs between the different subscriber groups, which reflects the costs connected to the development of infrastructure and delivery of services. In addition, subscribers must find that the fee system is fair with respect to their consumption of water. These two considerations must be balanced. In addition, the fee model must not be too complicated to administer, and it must be easy to understand.

1. Formål med prosjektet

Den statlige rammeforskriften om kommunale vann- og avløpsgebyrer, nedfelt i kap. 16 i *forurensningsforskriften*, gir rammene for utforming av lokale gebyrforskrifter i den enkelte kommune. Reviderte forskriftsbestemmelser trådte i kraft i 2007 og ga kommunene et større handlingsrom mht. utformingen av lokale gebyrforskrifter, men fjernet samtidig adgangen til å ha et minimum forbruksgebyr.

Siden 2007 har mange kommuner fastsatt nye lokale gebyrforskrifter, men en rekke kommuner har også ventet med å revidere sine forskrifter etter de nye bestemmelsene. Norsk Vann får stadig spørsmål fra medlemmer som ønsker råd og veiledning i arbeidet med utarbeidelse av lokale forskrifter.

Det ble derfor bevilget midler fra Norsk Vann Prosjekt til en evaluering av erfaringene med lokale gebyrforskrifter fastsatt etter 2007, og til å utarbeide en rapport med anbefalinger til kommunene om god praksis for utforming av aktuelle varianter av lokale gebyrforskrifter.

2. Metode

2.1. Kartlegging av kommunale gebyrforskrifter

Som del av prosjektet ble lokale forskrifter og erfaringer med disse innhentet fra et utvalg kommuner som primært har vedtatt nye gebyrforskrifter etter 2007. Norsk Vann rettet i mai 2010 en henvendelse til kommunene med forespørsel om å sende inn egne gebyrforskrifter for en nærmere vurdering. Til sammen 44 kommuner sendte inn sine gebyrforskrifter.

2.2. Gjennomføring av spørreundersøkelse

Av de 44 kommunene som bidro med innsending av sine gebyrforskrifter, ble det plukket ut 20 kommuner som ble tilsendt en spørre-/dybdeundersøkelse om kommunenes erfaringer med egne gebyrforskrifter. Totalt 12 kommuner svarte på undersøkelsen.

Blant de kriterier som ble lagt til grunn for å velge ut de 20 kommunene, var følgende de mest sentrale:

- Store bykommuner
- Små og mellomstore kommuner med "gjennomsnittlig" abonnentfordeling
- Små landkommuner med stor andel fritidsbebyggelse og reiselivsbedrifter som abonnenter
- Kommuner med stor(e) industribedrift(er) med stort vannforbruk i forhold til totalforbruket
- Kommuner med hhv. høy og lav dekningsgrad av vannmålere for husholdningsabonnentene
- Kommuner med varianter av gebyrmodellene som:
  - Todelt årsgebyr med høyt og lavt fastledd
  - Ikke todelt gebyrmodell
  - Enkle gebyrmodeller med få satser kontra nyanserte satser for ulike abonnentgrupper
  - Lavt og høyt engangsgebyr for tilknytning
  - Differensierte gebyrområder basert på store kostnadsforskjeller med produksjon av VA-tjenester i bestemte områder av kommunen (eks. reiselivsområder på fjellet)
- Geografisk spredning

Hensikten med spørreundersøkelsen var å innhente kommunenes erfaringer med egne gebyrforskrifter. En oppsummering av resultatene fra spørreundersøkelsen er gitt i kapittel 4.

I tillegg til spørreundersøkelsen ba vi kommunene om følgende dokumenter:

1. Gebyrregulativet for VA-gebyrer i 2010
2. Saksutredningen og politiske vedtak fra behandling av saken med innføring av nye gebyrforskrifter i kommunen
3. Kopi av faktura for kommunale gebyrer med evt. informasjon om VA-gebyret
4. Evt. egne informasjonsbrosjyrer/materiell om gebyrene

Spørreskjemaet og de sammenstilte svarene fra kommunene i spørreundersøkelsen, er vist i vedlegg 3.

2.3. Andre innspill og grunnlag for prosjektet

Norsk Vann har gjennom flere år fått henvendelser fra medlemmene med spørsmål knyttet til gebyrforskrifter og gebyrregulativ. Disse innspillene er vurdert og er med i bakgrunns materialet for prioritering av hovedtemaer og forslag til gebyrmal.

Innledningsvis i prosjektet ble statlige gebyrmyndigheter, Miljøverndepartementet og Klif, forespurt om de i løpet av de siste 5 årene har gitt svar både på konkret og prinsipielt grunnlag til kommuner og/eller andre om tolkninger og praktisering av gebyrregelverket. Det ble kartlagt til sammen 6 uttalelser fra Miljøverndepartementet og 3 uttalelser fra Klif (tidligere SFT). Disse er med i det bakgrunns materialet som ligger til grunn for omtale og vurderinger i kapittel 3 – *Regelverket* – og kapittel 5 – *Utforming av gebyrforskrifter - verktøy*.

Foreløpige anbefalinger fra prosjektet ble presentert på konferansen "Vann, avløp og nye rettsregler" i november 2010. Synspunkter fra deltakerne på konferansen ble notert ned og benyttet i sluttbearbeidingen av rapporten.

3. Regelverket

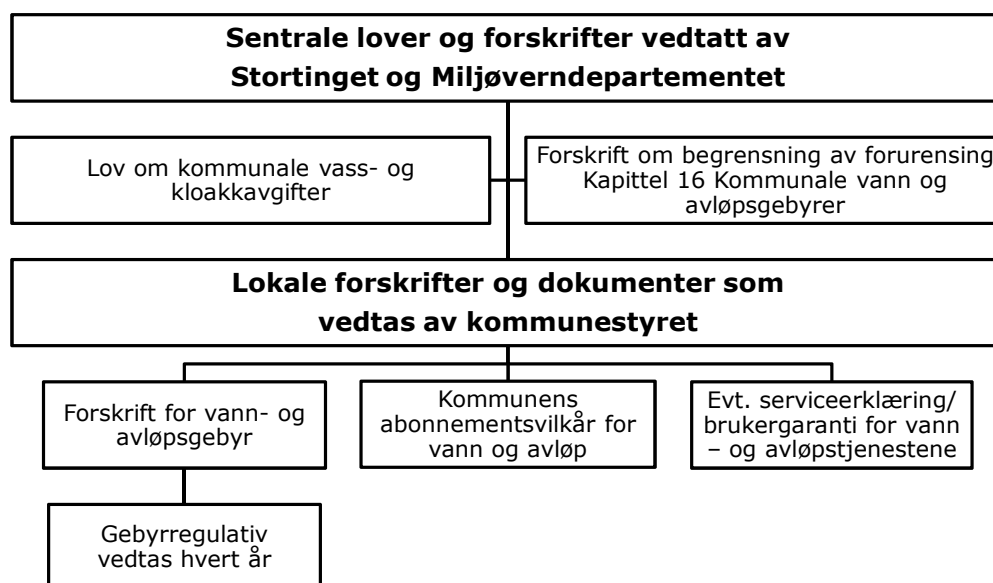
Regelverket som omtales i dette kapittelet, var gjeldende per 1. januar 2011. Da regelverk stadig endres, anbefales det at man sjekker ut på www.lovdata.no eller via Regelverks-databasen på www.norsk vann.no om det har skjedd endringer.

3.1. Oversikt over regelverk og beslutningsstruktur

Kommunens abonnenter betaler for vann- og avløpstjenester levert av kommunen, i form av vann- og avløpsgebyrer. Forholdet mellom abonnenten og kommunen er regulert av bl.a. følgende lover, sentrale forskrifter, kommunale forskrifter, avtaler og deklarasjoner:

- Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter (vass- og kloakkavgiftslova)
- Lov om vern mot forurensing og om avfall (forurensningsloven)
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften), kap. 16 Kommunale vann- og avløpsgebyrer
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- Lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven)
- Lov om kjøp (kjøpsloven)
- Lov om produktansvar (produktansvarsloven)
- Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)
- Forskrift om krav til vannmålere
- Standard abonnementsvilkår for vann og avløp (tekniske og administrative bestemmelser)
- Forskrift om vann- og avløpsgebyr i den aktuelle kommune
- Gebyrregulativ for den aktuelle kommune
- Kommunale abonnementsvilkår for vann og avløp (tekniske og administrative bestemmelser)
- Kommunale serviceerklæring/brukergarantier for vann- og avløpstjenestene

Figur 3.1 viser beslutningsstrukturen på det sentrale regelverket for vann- og avløpsgebyrene og forskrifter og annet regelverk som skal vedtas av kommunen som regulerer forholdet mellom kommunen og abonnentene.

Figur 3.1 Beslutningsstruktur

3.2. Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter

Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter 31.05.1974 nr. 17 er en lov om kostnadsdekning for kommunen. Den er også en lov om hjemmel for finansiering av kostnadene gjennom egne gebyrer. Dette innebærer at det først og fremst er forhold som har med kostnadsinndekning på vann- og avløpssiden som skal legges til grunn ved nærmere utforming av kommunale forskrifter for beregning av vann- og avløpsgebyr. Hensynet til administrativ enkle løsninger vil også kunne tillegges vekt.

Vass- og kloakkavgiftslova har følgende ordlyd:

§ 1

Når ein fast eigedom har tilknyting til kommunal vass- eller kloakkleiding, anten beinveges eller gjennom privat samleiding, har eigaren skyldnad til å svare vass- og kloakkavgift til kommunen. Det same gjeld når kommunen med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 eller 27-2, har kravd at eigedomen skal ha slik tilknyting. Avgift kan krevjast jamvel av eigedom som det ikkje er hus på, når kommunen kunne kravd tilknyting til slike leidingar om det hadde vore hus på eigedomen. Er det ikkje bygd på eigedomen av di det, i lov eller i vedtak av offentleg styresmakt, er sett forbod mot bygging, kan det ikkje krevjast avgift så lenge forbodet gjeld. Det same gjeld når byggjehindringa er annan serleg grunn som eigaren ikkje har ansvaret for.

Avgift kan og krevjast for eigedom som slepp ut avløpsvatn i vassdrag når kommunen legg vassdraget i lukka leidning.

Når ikkje anna er avtala, skal avgift for bortfest grunn svarast av festaren og ikkje av eigaren, i fall festaren har arvefeste eller festerett for så lang tid at det er att minst 30 år av festetida rekna frå den tid avgiftsskyldnaden kom opp. Det same gjeld når avtala gjev festaren rett til å krevja festetida lengd så mykje at det vert att ei festetid på minst 30 år som nemnt, om festaren gjer bruk av retten sin. Kommunen kan ta bort alt eller noko av avgifta for eigedom som det ikkje er hus på.

§ 2

Avgiftene skal vera eingongsavgifter for tilknyting og årlege avgifter.

Kongen fastset i forskrift råma for avgiftene og hovudreglane om utrekning og innkreving. Likeeins kan Kongen fastsetje andre føresegner til gjennomføring av lova.

§ 3

Kommunen fastset i forskrift storleiken på avgiftene i kommunen og gjev nærare reglar om gjennomføring av avgiftsvedtaket og innkreving av avgiftene.

§ 4

Forfalt krav på årsavgift etter denne lova er sikra med lovpant i eigedomen etter pantelova § 6-1. Både årsavgift og eingongsavgift for tilknytning er elles tvangsgrunnlag for utlegg. Avgiften kan krevjast inn av kommunekasseraren etter reglane for innkrevjing av skatt.

3.3. Forurensningsloven §§ 24, 24 a og 25

Lovens §§ 24, 24a og 25 har følgende ordlyd:

§ 24. (drift og vedlikehold av avløpsanlegg)

Kommunen er ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen. Ved private avløpsanlegg er eier av den eiendom som anlegget først ble anlagt for, ansvarlig for drift og vedlikehold.

Forurensningsmyndigheten kan bestemme at andre enn dem som er nevnt i første ledd skal være ansvarlig for drift og vedlikehold, bl.a. at kommunen skal være ansvarlig for private anlegg.

Forurensningsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om bygging, drift og vedlikehold av avløpsanlegg, herunder fastsette krav til personell.

§ 24a. (særlige erstatningsregler for avløpsanlegg)

Anleggseieren er ansvarlig uten hensyn til skyld for skade som et avløpsanlegg volder fordi kapasiteten ikke strekker til eller fordi vedlikeholdet har vært utilstrekkelig. §§ 57-61 gjelder tilsvarende.

§ 25. (utgifter til anlegg, drift og vedlikehold av avløpsanlegg)

Utgiftene til anlegg, drift og vedlikehold av avløpsanlegg som drives av kommunen, dekkes av kommunen. Kommunen kan kreve full eller delvis dekning av sine kostnader ved innkreving av avgift i samsvar med lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter. Kommunen kan uten hinder av annet punktum kreve refusjon etter plan- og bygningsloven kapittel 18.

Kommentar:

Etter *forurensningsloven* § 24 første ledd er kommunen ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen. Kommunen kan overlate den praktiske driften til private, men driftsansvaret ligger hos kommunen. Kommunen vil også være driftsansvarlig dersom kommunen har eierdel i et privat selskap som driver et privat eid avløpsanlegg. Det betyr at kommunen kan kreve gebyrer for sine utgifter til driften gjennom VA-gebyrer jf. *forurensningsloven* § 25.

3.4. Forurensningsforskriften kapittel 16 Kommunale vann- og avløpsgebyrer

Forurensningsforskriftens kapittel 16 med kommentarer gir de konkrete rammene for hvordan gebyrskriftene kan utformes. Her gjengis forskriftsteksten i kursiv, samt myndighetenes kommentarer til forskriftstekstene. (Kilde: www.klif.no)

§ 16-1. Rammen for gebyrene

Vann- og avløpsgebyrer fastsatt i medhold av lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter skal ikke overstige kommunens nødvendige kostnader på henholdsvis vann- og avløpssektoren. Ved beregning av selvkost bør de til enhver tid gjeldende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester legges til grunn.

Kommunen fastsetter i forskrift regler for beregning og innkreving av vann- og avløpsgebyrene, samt gebyrenes størrelse, innenfor rammene av denne forskriften. Før kommunen gjør vedtak om gebyrenes størrelse, skal det foreligge et overslag over

kommunens antatte direkte og indirekte kostnader knyttet til drifts-, vedlikeholds- og kapitalkostnader på henholdsvis vann- og avløpssektoren for de nærmeste tre til fem år. Overslaget skal så vidt mulig utarbeides i sammenheng med kommunens rullerende økonomiplan. Det skal også foreligge et overslag over hvilke beløp gebyrene antas å innbringe.

Kommentar:

1. ledd

Lov av 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter er en lov om kostnadsinndekning for kommunen. Dette innebærer at det først og fremst er forhold som har med kostnadssiden på vann- og avløpssektoren som skal legges til grunn ved den nærmere utformingen av kommunale forskrifter for beregning av vann- og avløpsgebyrer. Hensynet til administrativt enkle løsninger vil også kunne tillegges vekt.

Denne bestemmelsen setter kommunens nødvendige kostnader på vann- og avløpssektoren som den øvre grense for hvor mye kommunen til sammen kan kreve inn i vann- og avløpsgebyrer (selvkostprinsippet). Bare kostnader som direkte eller indirekte har normal sammenheng med en forsvarlig forretningsmessig drift av vann- og avløpssektoren, kan legges inn i gebyrgrunnlaget. Kostnader til oppfølging av forholdene i vannkilden og i resipienten kan tas med i beregningsgrunnlaget for henholdsvis vann- og avløpsgebyret. Andre kostnader, f.eks. til bygging og drift av fontener, tilretteleggelse av vannkilder for bading, fiske og annet friluftsliv samt andre miljøtiltak, kan ikke finansieres ved hjelp av vann- og avløpsgebyrer. At det er kommunens kostnader som skal kunne dekkes ved gebyrene, innebærer at kostnader som er dekket på andre måter, ikke kan tas med i gebyrgrunnlaget. Kostnader som er dekket gjennom f.eks. statlige tilskudd, må således holdes utenfor.

Kommunen er ikke pålagt full kostnadsinndekning gjennom gebyrer, men intensjonen er at brukerne av tjenestene i kommunen fullt ut skal dekke alle kostnader i forbindelse med kommunale vann- og avløpsanlegg. Prinsippet om at forurenseren skal betale, jf. *forurensningsloven* § 2 nr. 5, tilsier også at kommunen dekker alle kostnadene på avløpssektoren gjennom gebyrer. Forurenseren i dette tilfellet er den enkelte som har avløp knyttet til kommunalt nett. Lavere inndekning vil medføre at deler av kostnadene på vann- og avløpssektoren må finansieres via kommunebudsjettet.

2. ledd

Lov om vass- og kloakkavgifter § 3, innebærer at kommunen har frihet til å fastsette regler for gebyrberegningen innenfor de rammene loven og forskriften setter. Der loven eller forskriften ikke gir begrensninger, står kommunen fritt i å utforme egne bestemmelser.

Regler for hvordan gebyrene skal beregnes, fastsettes av kommunen i forskrift. Vedtak om gebyrenes størrelse regnes også som forskrift, jf. *forvaltningslovens* § 2 første ledd c.

Fastsettelsen av vann- og avløpsgebyrer for den enkelte gebyrpliktige vil som regel følge automatisk av regler fastsatt i kommunal forskrift. Dette er ikke enkeltvedtak som kan påklages, jf. *forvaltningsloven* § 2 første ledd b. Dersom gebyrfastsettelsen er resultat av vedtak truffet individuelt overfor den enkelte gebyrpliktige, vil det derimot være et enkeltvedtak som kan påklages etter *forvaltningsloven* § 28.

I henhold til *kommuneloven* § 59 kan kommunestyremedlemmer i visse tilfelle bringe en kommunal forskrift inn for departementet for lovlighetskontroll. Fylkesmannen har fått delegert myndighet til å utføre lovlighetskontroll, jf. *Rundskriv H-25/92* gitt av Kommunal- og arbeidsdepartementet. Lovlighetskontroll innebærer kontroll med hvorvidt forskriften er innholdsmessig lovlig, er truffet av noen som har myndighet til å fastsette en slik forskrift og om den er blitt til på lovlig måte. Departementet og fylkesmannen kan

også på eget initiativ ta en kommunal forskrift opp til lovlighetskontroll.

Før kommunen fastsetter gebyrenes størrelse, skal det foreligge overslag over forventede kostnader og inntekter på henholdsvis vann- og avløpssektoren. Overslagene skal omfatte kommunens antatte direkte og indirekte kostnader knyttet til drifts-, vedlikeholds- og kapitalkostnader, samt forventede inntekter fra gebyrer og annet, for eksempel inntekter fra salg av vann. Overslagene skal dekke en periode på tre til fem år og så vidt mulig knyttes til kommunens rullerende økonomiplan. Gjeldende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester bør benyttes.

Det skal skilles mellom gebyr for vann og gebyr for avløp på grunnlag av kommunens kostnader forbundet med hver av disse sektorene. Gebyrperioden forutsettes normalt å være ett år, slik at kommunens gebyrinntekter ikke skal overstige kostnadene i løpet av denne perioden. Beregningsperioden kan imidlertid settes lenger enn ett år for å jevne ut gebyrenes størrelse i forbindelse med større investeringer. En slik periode skal ikke overstige fem år. Kommunen må da kunne fremlegge konkrete prosjekter og kostnadsoverslag.

Gebyrgrunnlaget bør fastsettes ut fra gjeldende retningslinjer for selvkost i tillegg til at generelle regler om god regnskapsskikk, jf. § 8 i *forskrift om kommunale og fylkeskommunale budsjetter og regnskaper*, skal legges til grunn. Fylkesmannen kan veilede kommunen mht. spørsmål om beregning av gebyrgrunnlaget. Kommunens kontrollutvalg og revisor fører tilsyn med kommunens økonomiforvaltning. Kommunerevisjonen skal kontrollere at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser.

§ 16-2. Generelt om beregningen

Gebyrene for eiendom som brukes som bolig, skal beregnes for hele eiendommen under ett eller separat for den enkelte boenhet.

Eier av fast eiendom er i alle tilfelle ansvarlig for gebyrene overfor kommunen.

Kommentar:

1. ledd

Det følger av lovens § 2 første punktum at gebyrene skal være engangsgebyrer for tilknytning og årsgebyrer for årlig forbruk. Kommunen kan velge om beregningen av gebyrene for boligeiendom (engangsgebyr for tilknytning og årsgebyr) skal baseres på hele eiendommen under ett eller separat for den enkelte boenhet. Med boenhet forstås bolig med ett eller flere rom og med separat inngang, samt eget bad/wc og kjøkkendel. Som boligeiendom regnes i denne forbindelse også eiendom med fritidsbebyggelse. For eiendom med næringsbygg i kombinasjon med bolig, beregnes gebyrene også for hele eiendommen under ett eller separat for den enkelte enhet.

2. ledd

Eieren av den gebyrpliktige eiendommen er i alle tilfelle ansvarlig overfor kommunen for både tilknytnings- og årsgebyr for hele eiendommen, jf. lovens § 1 første ledd første punktum.

Kommunens krav på forfalt årsgebyr er sikret med lovpant i eiendommen, jf. lovens § 4 første punktum og panteloven § 6-1 andre ledd bokstav c. Det vil si at hele eiendommen fungerer som pant for årsgebyr som knytter seg til en enkelt boenhet på eiendommen. Både tilknytnings- og årsgebyr er ellers tvangsgrunnlag for utlegg, jf. lovens § 4 tredje punktum og tvangsfullbyrdsloven kapittel 7.

§ 16-3. Engangsgebyr for tilknytning

Plikt til å betale engangsgebyr for tilknytning oppstår når en ellers gebyrpliktig eiendom blir bebygd, eller når gebyrplikt for bebygd eiendom inntreffer etter lov om kommunale vass- og kloakkavgifter § 1. Ved tilbygg eller påbygg kan det beregnes tillegg i engangsgebyr for tilknytning.

Kommentar:

Kommunen fastsetter i forskrift størrelsen på gebyret og nærmere regler om beregningsmåten. Gebyr for tilknytning skal ikke knytte seg til noen bestemt del av kostnadene, men intensjonen med tilknytningsgebyret er at dette skal dekke en forholdsmessig del av kommunens samlede kostnader med vannforsyning og avløp.

Gebyret skal beregnes for den enkelte faste eiendom eller for den enkelte boenhet på eiendommen, jf forskriftens § 2.

Tilknytningsgebyret er et engangsgebyr. Det kan derfor ikke kreves nytt gebyr ved en ominnredning av bygningsareal som foreligger på tilknytningstidspunktet, eller hvis bruken av bygningen blir endret. Det kan imidlertid kreves tillegg i gebyret ved tilbygg eller påbygg der det er snakk om en utvidelse av bygningsarealet. Kommunen kan bestemme at tilleggsgebyret bare skal betales når utvidelsen utgjør et visst minsteareal.

Kommunen bestemmer når gebyrene forfaller til betaling. Det kan imidlertid ikke stilles krav om betaling av tilknytningsgebyr før utstedelse av byggetillatelse.

§ 16-4. Årsgebyr

Årsgebyret skal enten beregnes på grunnlag av vannforbruk, eller en todelt gebyrordning med en fast og en variabel del. Vannforbruket baseres på målt eller stipulert anslag. For eiendom hvor vannmåler ikke er installert, skal vannforbruket stipuleres på grunnlag av bebyggelsens størrelse. Det stipulerte forbruket skal i størst mulig grad tilsvare reelt forbruk. Det kan dessuten tas hensyn til bebyggelsens art og den bruk som gjøres av den, samt eiendommens størrelse og beskaffenhet.

Både kommunen og den enkelte gebyrpliktige kan kreve at årsforbruket skal fastsettes ut fra målt forbruk. Den enkelte gebyrpliktige må selv bekoste slik måling, og målingen må utføres med vannmåler etter kommunens anvisning.

Det kan ikke fastsettes minimumsgebyrer fra 1. januar 2008.

For eiendom som ikke brukes som bolig, kan det fastsettes særlige regler for gebyrberegning eller inngås særlige avtaler. Den fastsatte eller avtalte beregningsmåte må normalt ikke føre til lavere gebyr enn det som ville bli pålagt etter kommunens ordinære forskrift. Hvis det ikke er fastsatt særlige regler eller inngått særlig avtale, skal årsgebyret, eventuelt den variable delen av årsgebyret, beregnes på grunnlag av målt forbruk.

For ubebygd tomt kan kommunen fastsette særlige regler for gebyrberegning eller inngå særlige avtaler.

Kommentar:

1. ledd

Årsgebyr kan beregnes på to forskjellige måter. Gebyret kan beregnes på bakgrunn av målt eller stipulert vannforbruk, eller kommunen kan velge en todelt gebyrordning, dvs. at årsgebyret består av to deler, en fast og en variabel del.

Dersom årsgebyret beregnes ut fra stipulert forbruk, skal det stipulerte forbruket i størst mulig grad tilsvare reelt forbruk. Hvis vannforbruket stipuleres, skal for boliger bebyggelsens areal legges til grunn idet bebyggelsens areal er det mål som antas best å gi uttrykk for vannforbruket over en lengre periode. Det er ikke gitt bindende regler for hvordan bebyggelsens areal skal beregnes, men NS 3940 angir en hensiktsmessig måte å beregne arealet på. Kommunen avgjør selv om tidligere arealberegninger skal benyttes, eller om det skal foretas ny beregning. Kommunen må i den kommunale forskriften redegjøre for de beregningsprinsippene som ligger til grunn for å fastslå stipulert forbruk for ulike bruksareal.

Det kan tas hensyn til bebyggelsens art og den bruk som gjøres av den, samt eiendommens størrelse og beskaffenhet. Prinsipielt gjelder at vann inn = vann ut.

Med bruk av bebyggelsen menes varige bruksmåter. Midlertidig ikke-bruk er ikke relevant, slik som at en bolig står tom i en periode. Gjelder det derimot eiendom beregnet på fritidsbruk eller som av andre grunner har lavt vannforbruk, er bestemmelsen relevant. Det kan således fastsettes særlige regler f.eks. for bebyggelse som bare er i bruk deler av året, som har et særlig stort areal i forhold til vannforbruk og avløpsmengde, som har tomt som medfører stort vannforbruk osv. Andre kriterier, som f.eks. gebyrpliktiges privatøkonomi (minstepensjonister, uføretrygdde eller arbeidsledige), antall personer, antall våtrom i huset etc., kan ikke legges til grunn for gebyrberegningen. Bestemmelsen gir adgang til å fastsette ulike beregningsmåter for eiendommer med ulik bruk etc. Dette innebærer ikke at selve prisen pr. m³ vann/avløp kan settes forskjellig for de forskjellige eiendommene.

For eiendommer hvor vannmåler ikke er installert, kan vannforbruket fastsettes i trinn.

En eventuell fast del skal være stabil og ikke avspeile variasjon i forbruk. Den faste delen av årsgebyret bør heller ikke hindre den enkelte abonnent i å kunne påvirke sitt eget gebyr gjennom å regulere vannforbruket. Ved ressursknapphet kan kommunen vurdere å fastsette gebyret på grunnlag av forbruk alene (dvs. at gebyret kun er basert på en forbruksavhengig variabel del).

2. ledd

Den enkelte gebyrpliktige kan kreve at vannforbruket skal fastsettes ut fra målt og ikke stipulert forbruk hvis ikke kommunen i forskrift har bestemt at alle gebyrpliktige skal betale etter målt forbruk. Den enkelte gebyrpliktige må selv bekoste slik måling (installasjon, drift, avlesning m.m.), og måling må utføres etter kommunens anvisning. Ved manglende avlesning av vannmåler og innsendelse av data kan kommunen fastsette forbruket.

Tekniske krav til vannmålere kan ikke være i strid med *EUs måleinstrumentdirektiv, 2004/22EC*. Dersom kommunen ønsker å sikre hensiktsmessig drift- og vedlikehold etc., vil det være mulig for kommunen selv kjøpe vannmålere for utleie til abonnenter.

3. ledd

Kommunen kan ikke fastsette minimumsgebyr.

4. ledd

For næringsbygg og andre bygninger som ikke brukes som bolig, er hovedregelen at årsforbruket, eventuelt den variable delen av årsgebyret, beregnes på grunnlag av målt vannforbruk. Er det ikke installert vannmåler, kan det fastsettes særlige regler eller inngås særlige avtaler om beregning av gebyret. Kommunen har begrenset adgang til å sette lavere gebyrer for disse bygningene enn det som ville følge av kommunens ordinære beregningsmåte for boliger. Det er ikke adgang til å fastsette en ren kvantumsrabatt for storforbrukere av vann. For bedrifter, gartnerier, gårdsbruk og annen

virksomhet hvor avløpsmengden avviker vesentlig fra vannforbruket, kan det inngås avtale basert på avvikende avløpsmengde.

Det kan gjøres fradrag for vann som går inn i bedriftens produkter, eller av andre grunner ikke slippes ut i avløpsnett fra næringsbygg og andre bygninger nevnt ovenfor.

Det kan beregnes økt avløpsvannmengde i forhold til målt vannforbruk dersom overvann føres til avløp. For bygg med installert sprinkleranlegg kan det gjøres særlige avtaler slik at kommunens kostnader blir dekket.

5. ledd

For ubebyggt tomt kan kommunen fastsette de regler for gebyrberegning som er nødvendig for å få dekket kommunens drift- og kapitalkostnader ved å bygge og opprettholde et tilfredsstillende vannforsynings- og avløpssystem.

§ 16-5. Ulike gebyrsatser

Det kan fastsettes lavere tilknytningsgebyr for eiendommer der det er betalt refusjon eller annen form for opparbeidelseskostnader for vann- og/eller avløpsanlegg som er utført etter planer godkjent av kommunen.

Det kan fastsettes ulike gebyrsatser for tilknytnings- og årsgebyr dersom et vann- eller avløpsanlegg eller større enhet av dette medfører vesentlig høyere eller lavere kostnader enn de øvrige.

Det kan videre fastsettes ulike gebyrsatser for tilknytnings- og årsgebyr for ulike boligkategorier, der det er ulike kostnader forbundet med betjening av ulike boligkategorier.

Det kan fastsettes ulike gebyrsatser for avløpsvann som forurensningsmessig avviker fra vanlig kommunalt avløpsvann.

De begrensninger som fremgår av annet til fjerde ledd gjelder ikke fordelingen av den faste delen av årsgebyret ved bruk av todelt gebyrordning.

Kommentar:

Utgangspunktet er at de samme gebyrsatser skal gjelde i hele kommunen og denne paragraf begrenser kommunens adgang til å fastsette ulike gebyrsatser ved å gi en uttømmende oppstilling av når det kan gis ulike gebyrsatser.

Kommunen kan ikke ilegge tilleggsgebyr eller øke gebyrsatsen ved manglende etterlevelse av pålegg.

1. ledd

Med gebyrsats menes kostnad pr. måleenhet for årsgebyr eller tilknytningsgebyr.

Tilknytningsgebyret kan differensieres avhengig av om den gebyrpliktige har betalt refusjon etter *plan- og bygningsloven* eller andre former for opparbeidelseskostnader for tekniske anlegg som er utført etter planer godkjent av kommunen. Regler om differensierte gebyrsatser må fastsettes i kommunens forskrift.

2. ledd

Kommunen kan fastsette ulike gebyrsatser hvis et vann- eller avløpsanlegg, eller en større enhet av et anlegg, medfører vesentlig høyere eller lavere kostnader enn de øvrige. Dette gjelder både tilknytnings- og årsgebyrer.

Det kan kun fastsettes lavere gebyrsatser dersom kostnadene med å forsyne forbrukerne med vann i et vannforsyningsområde er mindre kostbart enn i et annet

vannforsyningsområde i kommunen. *Lov om forbrukerkjøp av 21. juni 2002 § 2 og § 26* gir imidlertid forbruker mulighet til å kreve et passende prisavslag på levert vann dersom vannkvaliteten er dårlig i perioder.

3. ledd

Det kan fastsettes differensierte gebyrsatser for ulike boligkategorier på bakgrunn av at det er ulike kostnader forbundet med å betjene de ulike kategoriene. For eksempel kan det fastsettes lavere gebyrsatser for blokkleiligheter på bakgrunn av at kostnadene med ledningsnett er lavere pr. boenhet for disse boligkategoriene enn for mer spredte boligenheter.

4. ledd

Det kan fastsettes høyere gebyrsats for avløpsvann som er mer forurenset enn vanlig kommunalt avløpsvann, og som det koster kommunen mer å behandle. Tilsvarende kan kommunen fastsette en lavere gebyrsats for avløpsvann som er mindre forurenset enn vanlig kommunalt avløpsvann, og som kommunen har mindre kostnader med å behandle.

5. ledd

Paragraf 16-5 begrenser kommunens adgang til å fastsette ulike satser for tilknytnings- og årsgebyr. Der hvor kommunen har valgt en todelt gebyrordning, gjelder ikke begrensningene i § 16-5 for den faste delen av årsgebyret.

§ 16-6. Renter

Om renteplikt ved for sen betaling eller tilbakebetaling av vann- og avløpsgebyrer gjelder reglene i lov 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunane § 26 tilsvarende.

Kommentar:

At eiendomsskatteloven § 26 gjelder tilsvarende, innebærer at *forskrift av 18. desember 1987 nr. 977 om rentegodtgjørelse når eiendomsskatt vert innbetalt for seint eller betalt attende* også gjelder for vann- og avløpsgebyrer.

§ 16-7. Eksisterende lokale forskrifter

Lokale forskrifter for vann- og avløpsgebyrer gitt i medhold av lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter med endringer og tilhørende forskrifter før 1. januar 2007 er fortsatt gjeldende, så fremt de ikke strider mot kravene i dette kapitlet.

Kommentar:

Lokale forskrifter for fastsettelse av vann- og avløpsgebyrer er fortsatt gjeldende så fremt de ikke strider i mot kravene i kapittel 16 eller inntil kommunen bestemmer noe annet. Det blir først og fremst forskrifter med minimumsgebyrer som må endres før 1.1.2008.

3.5. Kommunenes ansvar ved mangler i vannforsyningen

Mangler i vannforsyningen og abonnentens mulighet for reduksjon av vannavgift og/eller erstatning, reguleres av et omfattende regelverk som er nøye omtalt i kapittel 3.5 i boken Vann- og avløpsrett av forfatter Guttorm Jakobsen, utgitt av Norsk Vann høsten 2010. Vi gjengir her utdrag fra oppsummeringen i kap. 3.5 i Vann- og avløpsrett, men henviser til boken for mer utførlig informasjon:

Forbrukernes og næringslivskundenes rettigheter ved svikt i vannforsyningen i form av manglende kvalitet eller trykk, drøftes nærmere i lys av *kjøpsloven*, *forbrukerkjøpsloven*, *produktansvarsloven*, *drikkevannsforskriftens* krav til vannkvalitet, *forskrift om vann- og avløpsgebyrer* samt de ulovfestede regler om erstatningsansvar for uaktsomme handlinger. Det samme gjelder *Forbrukertvistutvalgets* praksis.

Levering av vann basert på avtale faller inn under *kjøpsloven*, og det samme gjelder for levering av vann fra offentlig vannverk. For forbrukerkjøp fremgår det direkte av *forbrukerkjøpsloven* § 2 bokstav b at levering av vann er omfattet.

Etter *kjøpsloven* § 17 skal tingen være i samsvar med de krav til art, mengde, kvalitet, andre egenskaper og innpakning som følger av avtalen. Dersom annet ikke følger av avtalen, skal tingen passe for de formål som tilsvarende ting vanligvis brukes til. Ved levering av vann fra en vannverkseier, vil en måtte si at det blant andre formål er slik at vannet også skal kunne benyttes som drikkevann.

I henhold til *forbrukerkjøpsloven* har vannet i utgangspunktet en mangel etter § 16 bokstav a dersom det ikke er i samsvar med kravene til varen fastsatt i § 15. Etter § 15 bokstav f skal vannet være i samsvar med offentligrettslige krav som stilles i lovgivningen eller i vedtak i medhold av lov på den tid kjøpet inngås, hvis ikke forbrukeren har til hensikt å anvende vannet på en slik måte at kravet er uten betydning.

Dette betyr ikke, ifølge Justisdepartementet, at brudd på *drikkevannsforskriftens* mange krav alltid skal bedømmes som en mangel, og det er ikke ment å foreta noen innstramming i forhold til *Forbrukertvistutvalgets* tidligere praksis på dette området. Det er for øvrig anledning til å fraskrive seg ansvar for forskriftsmessig vann gjennom uttrykkelig ansvarsfraskrivelse inntatt i abonnementsvilkårene. (Avvik fra *drikkevannsforskriftens* krav krever imidlertid dispensasjon/samtykke fra Mattilsynet.)

Forbrukere som blir påført et økonomisk tap som følge av mangelfullt vann, vil etter *produktansvarsloven* ha krav på erstatning dersom det kan påvises at vannet ikke bød på den sikkerhet som en bruker eller allmennheten med rimelighet kunne vente under hensyn til alle forhold som har sammenheng med produktet, dets presentasjon, markedsføring og påregnelig bruk. Slikt ansvar kan kommunen ikke fraskrive seg.

3.6. Regelverk relatert til abonnentens klageadgang

Forvaltningsloven

Regler for hvordan gebyrene skal beregnes, fastsettes av kommunen i kommunens gebyrforskrifter.

Vedtak om gebyrenes størrelse, gebyrregulativet, regnes også som forskrift, jf. *forvaltningsloven* § 2 første ledd c.

Fastsettelsen av vann- og avløpsgebyrer for den enkelte gebyrpliktige vil som regel følge automatisk av regler fastsatt i kommunal forskrift. Dette er ikke enkeltvedtak som kan påklages, jf. *forvaltningsloven* § 2 første ledd b.

Dersom gebyrfastsettelsen bl.a. er resultat av vedtak truffet individuelt overfor den enkelte gebyrpliktige, vil det derimot være et enkeltvedtak som kan påklages etter *forvaltningsloven* § 28, som har følgende ordlyd:

§ 28. Vedtak som kan påklages, klageinstans

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

For enkeltvedtak som er truffet av forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkestinget. Departementet er likevel klageinstans når vedtak er truffet av kommunestyret eller fylkestinget. Vedkommende statlige organ er klageinstans når vedtak er truffet i henhold til myndighet delegert fra et statlig forvaltningsorgan.

Med mindre Kongen bestemmer annerledes, kan klageinstansens vedtak i klagesak ikke påklages. Klageinstansens vedtak om å avvise klagen kan likevel påklages, unntatt:

- a) når også underinstansen traff vedtak om å avvise klagen,*
- b) når underinstansen har prøvd avvisningsspørsmålet og kommet til at vilkårene for realitetsbehandling er til stede*
- c) når Kongen vil være klageinstans*
- d) når klagen er avvist av en uavhengig klagenemnd*

Er det klagerett over et vedtak om å avvise en klage som er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som klageinstans, går klagen til fylkesmannen.

For særskilte saksområder kan Kongen fastsette klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapittel. Forskrift som begrenser klageretten eller som ellers vesentlig endrer reglene til skade for partsinteresser, kan bare gis når tungtveiende grunner taler for det.

Det finnes ikke særskilte regler om klagerett og klagebehandling i *lov om kommunale vass- og kloakkavgifter* eller annet aktuelt regelverk. Det blir dermed de allmenne reglene i *forvaltningsloven* som må legges til grunn. Hvordan dette rent praktisk kan legges opp er nærmere omtalt i kapittel 5.10.

I henhold til *kommuneloven* § 59 kan kommunestyremedlemmer i visse tilfeller bringe en kommunal forskrift inn for departementet for lovlighetskontroll. Fylkesmannen har fått delegert myndighet til å utføre lovlighetskontroll, jf. rundskriv H-25/92 gitt av Kommunal- og arbeidsdepartementet. Lovlighetskontroll innebærer kontroll med hvorvidt forskriften er innholdsmessig lovlig, er truffet av noen som har myndighet til å fastsette en slik forskrift og om den er blitt til på lovlig måte. Departementet og fylkesmannen kan også på eget initiativ ta en kommunal forskrift opp til lovlighetskontroll.

3.7. Regelverk om foreldelse ved feil i beregningsgrunnlag

Dersom det blir kjent at det foreligger feil i beregningsgrunnlaget for utskriving av vann- og/eller avløpsgebyr, må dette rettes umiddelbart. Feil i beregningsgrunnlaget kan ha flere årsaker, det kan være kommunens eller abonnentens feil, og det kan være krevet inn for høye eller lave gebyrer.

Ved feil i beregningsgrunnlaget gjelder *lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven)*. Den generelle foreldelsesfristen er 3 år. Foreldelsesfristen regnes fra det tidspunkt da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse. I spesielle tilfeller (uvitenhet og andre hindringer) kan foreldelsesfristen forlenges med inntil 10 år.

3.8. Kommunens sanksjonsmuligheter overfor abonnentene

Iht. *forurensningsforskriften* kapittel § 16-5 om ulike gebyrsatser, kan ikke kommunen ilegge tilleggsgebyr eller øke gebyrsatsen ved manglende etterlevelse av pålegg.

Dette kan skape utfordringer når kommunen gir abonnentene et pålegg med hjemmel i *lov om kommunale vass- og kloakkavgifter* og forskriftene til denne, for eksempel pålegg om montering av vannmåler. Kommunen har i virkeligheten ingen sanksjonsmuligheter som kan hjelpe til med å få gjennomført påleggene.

Iht. *forurensningsforskriften* § 16-4, 2. ledd om årsgebyrer, kan kommunen fastsette forbruket dersom en abonnent med vannmåler ikke leser av måleren rettidig. Det er i slike tilfeller anledning for kommunen å få dekket kostnadene med å fastsette forbruket. Dette kan gjøres ved å kreve et oppmøtegebyr for å lese av vannmåleren. Dette er altså ikke et straffegebyr, men et gebyr som dekker kommunens merkostnad med fastsettelse av gebyrets størrelse.

3.9. Rettspraksis knyttet til kommunale gebyrforskrifter

Rettspraksis knyttet til regelverket for vann- og avløpsgebyrer er nærmere omtalt i boken Vann- og avløpsrett kap. 3.1.6. Vi gjengir her utdrag fra oppsummeringen av kap. 3.1.6 i Vann- og avløpsrett, men henviser til boken for mer utførlig informasjon:

Det har etter hvert kommet til en del rettspraksis knyttet opp mot forståelsen av regelverket rundt fastsettingen av årsgebyr og engangsgebyr for tilknytning. På bakgrunn av 8 høyesterettsdommer, en lagmannsrettsdom og uttalelse fra Sivilombudsmannen fra 1989, kan rettspraksis oppsummeres til følgende:

Samtlige av de saker som har blitt forelagt Høyesterett eller Høyesteretts kjæremålsutvalg har endt med tap for den private abonnent som har hevdet at han/hun urettmessig har blitt ilagt gebyr og at den dertil påfølgende kommunale utpanting er ugyldig. En annen tendens er at de lavere rettsinstanser som byrett/herredsrett og lagmannsrett er mer tilbøyelige til å gi klagerne medhold, men at dette ikke holder når avgjørelsene blir brakt inn for Høyesterett. Kun i den ene saken som omtaltes fra sivilombudsmannen fra 1989, fikk klageren medhold i at det ikke var hjemmel for det fremsatte krav.

Konklusjonen må være at det skal svært mye til før en privat abonnent kan ha håp om å nå frem overfor domstolene med at en fastsettelse i tråd med lokale gebyrforskrifter er i strid med lov og rammeforskrift. Det vil antagelig kun være aktuelt der dette uttrykkelig fremgår av loven og rammeforskriften selv, og da vil antagelig saken bli løst før den kommer så langt som til rettsapparatet.

3.10. Selvkostregelverket

Retningslinjer for selvkostberegninger

Iht. *forurensningsforskriften* skal selvkost beregnes iht. de til enhver tid gjeldende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. Gjeldende retningslinjer, H-2140, er gitt av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) januar 2003. Definisjon av selvkost er følgende iht. H-2140: *"Selvkost er den merkostnaden kommunen påføres ved å produsere en bestemt vare eller tjeneste."*

Norsk Vanns veiledning for selvkostberegninger

Norsk Vann har utarbeidet en egen veiledning "Selvkostberegninger for VA-tjenestene produsert i kommuner og selskaper". Denne gjør nærmere rede for hvordan regelverket for selvkost skal praktiseres på VA-tjenestene. Veiledningen kan lastes ned fra Norsk Vanns hjemmesider www.norskvann.no. Vi gjengir her noen utdrag fra veiledningen, sist revidert 2008:

Hvilke kostnader som kan inngå i selvkostregnskapet

Selvkost er som vist definert som kommunens merkostnader med å produsere tjenesten, dvs. kostnader som ikke ville påløpt dersom tjenesten ikke ble produsert. Hva som er kommunens merkostnader blir derfor det grunnleggende prinsipp når kostnadene skal avgrenses. Tilsvarende blir det selskapets merkostnader med å produsere selvkosttjenesten til kommunene som avgrenser selskapets selvkostnader.

Selvkost:

- Lønnskostnader
- Innkjøp av varer og tjenester til drift og vedlikehold
- Kapitalkostnader; avskrivninger og kalkulatoriske renter på investeringer i vann- og avløpsinfrastrukturen
- Administrative kostnader knyttet til regnskap, innkreving av gebyrer, abonnentregister m.m.

Hvem og hva som omfattes av selvkostregelverket

Kommunens egen tjenesteproduksjon og deres eksterne tjenesteprodusenter i VA-selskaper omfattes av selvkostregelverket. VA-selskaper kan være kommunale foretak (KF), kommunale selskap (AS) eller interkommunale selskap organisert som IKS eller AS. VA-selskapenes organisasjonsform, eller om de fører regnskap iht. regnskapslovens regnskapsforskrifter eller kommunelovens regnskapsforskrifter, er ikke avgjørende for om de omfattes av regelverket.

Selskapenes selvkostregnskap er det regnskapsmessige grunnlaget for inntekter selskapene kan kreve dekning for fra kommunen. Dersom kommunen har konkurranseutsatt VA-tjenesten til et selskap, er det kontraktsprisen basert på anbud som vil gjelde som selvkostnader fra den eksterne produsenten i kontraktsperioden. Heleide kommunale VA-selskap med egne abonnenter, som for eksempel selger VA-tjenester til reiselivsbedriftene i et område av kommunen, omfattes også av selvkostregelverket. Kommunestyret skal også fastsette gebyrene for disse abonnentene, men det er anledning til å ha et eget selvkostregnskap med tilhørende gebyrnivå for det aktuelle geografiske området.

Hvem som ikke omfattes av selvkostregelverket

100 % privateide vann- og avløpsselskap omfattes ikke av selvkostregelverket. I reiselivsområdene er det etablert en del VA-selskap som er ansvarlig for utbygging og drift av VA-infrastrukturen. I noen av områdene har kommunen engasjert seg i organiseringen av dette og gått inn som deleier av selskapene. Hvor stor kommunal eierandel som evt. utløser plikten til å følge selvkostregelverket er ikke avklart av Miljøverndepartementet enda. Kommuner som er medeiere i slike selskap bør derfor foreta en avklaring direkte med departementet for å avklare sine rammebetingelser før

det foreligger en generell avklaring.

Salg av VA-tjenester som ikke omfattes av selvkostregelverket

Når en kommune eller et 100 % kommunalt/interkommunal eid VA-selskap selger VA-tjenester til andre enn kommunens abonnenter og selskapets eierkommuner, kan prising skje uavhengig av selvkost. Dette gjelder for eksempel salg av VA-tjenester til:

- Andre kommuner enn eierkommunene
- Private vann- og avløpsverk
- Andre offentlige VA-selskap

Offentlige selskap som selger VA-tjenester til egne abonnenter, dvs. sluttbruker, omfattes imidlertid av selvkostregelverket. Hvis et selskap selger VA-tjenester av et visst omfang der selvkostprinsippet ikke legges til grunn, kan det utløse skatteplikt for denne "erhvervsvirksomheten". Dersom ervervsvirksomhet er av et visst omfang og et bevisst satsingsområde, bør det opprettes egne kommersielle aksjeselskap, slik at ervervsvirksomheten holdes adskilt fra selvkostvirksomheten. Denne skatteplikten gjelder ikke kommuner og selskap organisert iht. *kommuneloven* § 27.

Praktisering av selvkostprinsippet

For vann- og avløpstjenestene har ikke kommunene plikt til å dekke inn kostnadene med VA-gebyrer. Dersom kommunen ønsker det, kan kostnadene delvis skattefinansieres. Kommunen kan derimot ikke kreve inn høyere gebyrinntekter enn selvkost. Kommuner som ønsker å fullfinansiere VA-tjenestene med VA-gebyrer, bør fatte et vedtak om at det er selvkostprinsippet som skal gjelde.

4. Dagens praksis og kommunenes erfaringer

4.1. Stort mangfold av gebyrmodeller

Det finnes et stort mangfold av gebyrforskrifter og gebyrmodeller. Gjennom dette prosjektet har 44 kommuner på oppfordring sendt inn sine gebyrforskrifter og der de fleste har revidert forskriftene etter 2007. Oversikten under illustrerer hva som er mangfoldet i varianter blant disse 44 kommunene:

En eller todelt gebyrmodell for årsgebyr:

- Alle kommunene som har sendt inn gebyrforskrifter som er vedtatt etter 2007, har innført gebyrmodell med fastledd

Årsgebyr fastledd – varianter:

- Størrelsen på fastleddet varierer mye og utgjør fra 5-87 % av årsgebyrene
- Innretningen på gebyrene varierer også mye fra en lik sats i kroner for alle abonnenter til differensiering iht. ulike kategorier og beregningsnøkler:
  - Hovedkategoriene er boliger, fritidsboliger og næring
  - Nøkler for beregning av fastleddet:
    - Kr pr. boenhet/eiendom/bygg/seksjon
    - Kr pr. m² (enhetens areal)
    - Ulike satser iht. gruppering av abonnentene iht. årsforbruket av vann
    - Ulike satser iht. vannmålerdimensjon eller ledningsdimensjon

Engangsgebyr for tilknytning – varianter:

- Fra lavt gebyr (1 kr) for alle opp til gebyrer > kr 100.000,-
- Et likt kronebeløp for alle eller differensiert iht. ulike nøkler
- Differensierte satser – ulike nøkler for differensiering:
  - Areal
  - PE-tilknytning
  - Høy og lav sats avhengig av hvem som har finansiert anleggskostnadene
  - Pr. boenhet for boligabonnenter og etter areal for andre
  - Areal med minimumsareal
  - Ulike gebyrområder
  - Ledningsdimensjon
  - Fastledd i kroner + arealbasert kr/m²

4.2. Resultater fra spørreundersøkelsen i 12 kommuner

Oversikten fra de 44 kommunene har dannet grunnlaget for å velge ut 20 kommuner som fikk tilsendt spørreundersøkelsen, med et utvalg av følgende type kommuner:

- Store bykommuner
- Små og mellomstore kommuner med gjennomsnittlig abonnementsfordeling/geografi
- Små landkommuner med stor andel fritidsbebyggelse og reiselivsbedrifter

Følgende 12 kommuner svarte på undersøkelsen:

1. Store bykommuner: Stavanger, Tromsø, Trondheim, Bergen
2. Små og mellomstore kommuner med gjennomsnittlig abonnementsfordeling/geografi og ulik innretning av sine gebyrforskrifter: Bjugn, Eidsberg, Rana, Vik, Enebakk og Hå
3. Små landkommuner med stor andel fritidsbebyggelse og reiselivsbedrifter: Hol og Ringebu

Selve spørreundersøkelsen og en sammenstilling av svarene fra den enkelte kommune er vist i vedlegg 3. Vi gjengir i dette kapittelet viktige hovedpunkter fra undersøkelsen.

Tema i spørreundersøkelsen

Formålet med spørreundersøkelsen var å kartlegge kommunenes praksis og erfaringer med egne gebyrforskrifter, med fokus på følgende spørsmålsstillinger:

1. Fordeling av gebyrene mellom ulike abonnentgrupper i kommunen i forhold til kommunens kostnader med å levere tjenesten til dem
2. Fordeling av gebyrene mellom ulike abonnentgrupper i forhold til deres vannforbruk
3. Gebyrmodellens kompleksitet i forhold til ressursbruk til administrasjon
4. Gebyrmodellens kompleksitet i forhold til at abonnentene forstår den
5. Erfaringer med forskriftenes evne til å forebygge og håndtere evt. klagesaker relatert til gebyrene og håndtering av feil i grunnlaget for beregning av abonnentenes gebyrer
6. Erfaringer knyttet til den politiske prosessen med vedtak av gebyrforskriftene
7. Erfaringer knyttet til kommunens informasjonssystem om gebyrforskriften og gebyrsatsene
8. Kommunens erfaringer med og holdning til bruk av vannmåler for husholdningsabonnentene

4.2.1. Bakgrunn for valg av gebyrmodell

Det var flere kommuner som hadde en gebyrmodell med minimumsgebyr forut for endring av *forurensningsforskriften* kap. 16, som innebar at det fra 01.01.2008 ikke lenger var tillatt med minimumsgebyr. Det var følgelig mange kommuner som måtte endre sine gebyrforskrifter for å komme bort fra ordningen med minimumsgebyr.

For øvrig oppgis det bl.a. følgende grunner for valg og årsaker til endring av gebyrmodeller:

- Innføring av todelt modell (fastledd og forbruksledd) – gir den mest rettferdige modellen
- Innføre fastledd som skulle utgjøre 50 % av årsgebyret
- Utreddet ulike gebyrmodeller sammen med andre kommuner og endte opp med en todelt modell som den mest rettferdige
- Ønsket en gebyrmodell som gir kostnadmessige incentiver for å redusere vannforbruket for både små og store forbrukere
- For å slippe å stipulere forbruket og få et høyt kostnadstall etter forbruk/areal, ble det satt et fastgebyr som er likt for både små og store areal
- Flere kategorier fastledd for næringsabonnenter for å gjøre dette mer rettferdig i forhold til faktisk vann- (og avløps-)forbruk
- Mer administrativ rasjonell gebyrinnkreving – ønske om å gå bort fra areal som grunnlag for beregning av gebyrene
- Justering av todelt modell for å oppnå mer rettferdighet mellom ulike typer abonnenter samt klargjøre definisjoner ved hjelp av eksempler
- Innføring av målervalg for boligabonnenter – kombinert med innføring av todelt modell
- Mer rettferdig med differensiering av engangsgebyret for flermannsboliger
- Innførte todelt modell samtidig med at vannmåler ble innført som en valgmulighet for boligabonnenter i 2001. Ønsket en "balansert" rettferdighet og dermed et høyt fastledd som en nødvendighet for å begrense gebyrøkningen for målerabonnentene pga. at stipulert forbruk ble redusert fra 2,75 til 1,3 m³/m² pr. år

4.2.2. Politiske føringer og interesse

Spørreundersøkelsen viser at politisk interesse og føringer varierer fra lite til stort engasjement. Blant de mest fremtredende politiske føringene nevnes følgende:

- Mest rettferdig med todelt modell
- Politisk ønske om en modell med høy sosial profil, dvs. lite forbruk – lavt fastledd, stort forbruk – større fastledd
- Stort engasjement for å subsidiere bestemte brukergrupper (spesielt landbrukseiendommer) ved å sette fastleddet så høyt som mulig
- Færrest mulige klager direkte til politikerne med tilhørende negative medieoppslag. Dette påvirker gebyrforskriften og gebyrregulativet i retning av:
  - Enkel modell som gir få klagesaker
  - Lave gebyrer som gir få klagesaker
  - God kvalitet både når det gjelder leveranse og administrasjon gir få klagesaker
  - Kompetente saksbehandlere gir få klagesaker
- Lavest mulige gebyrer for (store) næringsbygg
- Politisk ønske om lavt fastledd

4.2.3. Grunnlaget for beregning av gebyrene og programvare

I spørreundersøkelsen ble det bl.a. spurt om hvem som utfører selvkostberegningen og om det benyttes IT-hjelpemidler i den forbindelse. Hovedfunnene i spørreundersøkelsen er som følger:

- I de spurte kommunene utføres selvkostberegningen i kommunens VA-avdeling for ca. 60 % av kommunene og av kommunens økonomiavdeling for ca. 40 %
- I tillegg til kommunenes regnskapsdata og regnskapssystemer, har de fleste kommunene spesielle IT-verktøy som de bruker i selvkostberegningene, basert på:
  - Egenutviklede regneark
  - Innkjøpte spesialutviklede regneark til formålet
  - Innkjøpte spesialutviklede dataprogrammer

Når det gjelder grunnlaget for abonnementsregisteret og egenvurdering av kvaliteten på dette, viser spørreundersøkelsen følgende:

- Eget dataprogram som oppdaterer abonnementsregistret mot GAB. Endringsmeldinger legges inn manuelt
- Bruker Komtek og Komfakt som abonnementsregister og til å skrive ut fakturaer. Oppdatering/ajourhold skjer i hovedsak i forbindelse med byggesaksbehandling. VA-avdelingen får kopi av alle søknader/vedtak knyttet til bygg, samt kopi av alle rørleggermeldinger
- Bruker Komtek og Unique som abonnementsregister og til å skrive ut fakturaer. Søknad om tilknytning, tilknytningstillatelse og ferdigmelding skal returneres kommunen. Dette følges opp i et egenutviklet regneark, som igjen danner grunnlag for utskrivning av faktura og innlegging av den aktuelle eiendommen i kommunens abonnementsregister. Har også egenutviklet regneark for purring på manglende ferdigmeldinger
- Bruker PA-KIS 2000 som abonnementsregister. Oppdatering mot lokal GAB 2 ganger pr. uke. GAB ajourholdes løpende mot Matrikkelen
- Flere kommuner har abonnementsregister med utgangspunkt i Matrikkelen. Ansvar for ajourføring ligger noen steder hos kart- og oppmålingsavdelingen, andre steder hos VA-avdelingen
- Egenvurderingen av kvaliteten på abonnementsregistre varierer fra "en del gratisspassasjerer" til "meget god"
- Har et "forsystem" til kommunens faktureringsystem. Forsystemet heter Prokar og leveres av Norconsult. Registeret ajourføres automatisk fra webmatrikkelen hver natt. Øvrige endringer blir foretatt manuelt

- Dataprogrammet Proaktiv blir benyttet

Når det gjelder ressursbehov knyttet til selvkostberegninger, arbeidet med gebyrmodeller, fakturering og klager, viser spørreundersøkelsen følgende:

- Omregnet i antall abonnenter pr. administrativt årsverk, varierer dette mellom 150 og 14.000
- Generelt bruker mindre kommuner mer ressurser enn de store, men det finnes også eksempel på en mindre kommune som omregnet betjener 10.000 abonnenter pr. årsverk
- Det finnes eksempler på mindre kommuner som selv oppgir å ha rasjonelle og effektive gebyrforskrifter og opplegg, men som bruker svært mye arbeidsressurser
- Det finnes også store forskjeller i ressursbehov mellom store kommuner, varierende med 100 %

4.2.4. Vannmålerpolicy for husholdningsabonnenter

Spørreundersøkelsen viser store variasjoner mht. kommunens vannmålerpolicy for husholdningsabonnenter. Blant de mest fremtredende trekk nevnes:

- Vannmålerdekningen varierer fra 0,5 % til 99,8 %
(0,5%, 1%, 1%, 1,5%, 2%, 5,1%, 20%, 20%, 27%, 80%, 99% og 99,8%)
- Hovedargumenter for vannmålere:
  - Gir mest mulig rettferdig fordeling av kostnader/inntekter i forhold til faktisk vannforbruk
  - Bruk av vannmålere gjør det lettere å oppdage og lokalisere lekkasjer på så vel det kommunale som det private ledningsnett
  - Gir bedre datagrunnlag for det reelle vannforbruket og omfang av lekkasjer
  - Mer ressurskrevende enn system med stipulert forbruk, men oppveies da det er mer rettferdig
  - Samlet administrativt arbeid med stipulert forbruk er høyere enn ved bruk av vannmålere grunnet mange spørsmål og klager knyttet til stipulering av forbruket etter areal
- Hovedargumenter mot vannmålere/ingen spesiell vannmålerpolicy:
  - Alle abonnenter som ønsker det kan selv installere vannmåler. Dette er i tråd med den valgfriheten som forurensningsforskriften legger opp til
  - Kostnadene med vannmålerne og øvrig ressursbehov
  - Kommunen har ikke vannmangel og trenger ikke fokusere på abonnentenes vannforbruk
  - Det er enklere å administrere etter areal, og det blir billigere for abonnentene
- Finansiering av vannmålerne:
  - Der hvor kommunen har gitt pålegg om installering av vannmåler for alle (de fleste), inngår kostnadene i det ordinære gebyrgrunnlaget. Ett unntak
  - Ved lav vannmålerdekning, betales det i de fleste tilfeller egen vannmålerleie
- Omfanget av kontroll og kvalitetsmålinger av vannmålerne varierer fra 0 til 10 % årlig

4.2.5. Informasjon til abonnentene

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om hvordan kommunene informerer abonnentene om gebyrforskriften og gebyrregulativet og om det ble iverksatt spesielle informasjonstiltak ved endring av gebyrforskriften.

De mest vanlige måter å informere på er:

- Informasjon på kommunens hjemmesider – ofte samlet under "Avgifter og gebyrer."
- Utarbeider et eget hefte med oversikt over alle kommunens avgifter og gebyrer. Disse blir fort voluminøse pga. svært detaljerte gebyrer innen en del tjenesteområder som kart- og delingsforretninger, hjemmehjelp med mer. Dette kan gjøre det noe tidkrevende og vanskelig å finne det gebyret de er på utkikk etter, som vann- og avløpsgebyrene
- Lager illustrative trykksaker/brosjyrer som sendes alle husstander og næringsdrivende etter at nytt gebyrregulativ er vedtatt i forbindelse med budsjettprosessen. Noen av disse gir utførlig forklaring og beskrivelse av grunnlag, modeller og beregninger
- Trykker aktuell informasjon/forklaringer på "baksiden" av faktura
- Egen link til gebyrregulativet
- Link til gebyrkalkulator på kommunens hjemmesider
- Ved endring av gebyrmodellen lager flere kommuner egen informasjonsbrosjyre
- En kommune sendte forslag til endring av gebyrmodellen ut på eksplisitt høring til forbruker- og bransjeorganisasjoner. I tillegg ble det avholdt møter med "storbrukere"
- Omtale av den nye gebyrmodellen i lokalavisen
- Bruk av lokalavisene er viktigste informasjonskanal
- Egen side på internett "*Betaler du for mye i vann- og avløpsgebyr?*", som gir abonnentene informasjon som gjør det mulig å finne ut om det vil lønne seg med vannmåler kontra stipulert forbruk etter areal

4.2.6. Type klager og prosedyrer for behandling av klager

Prosedyrer for behandling av klager varierer mye fra kommune til kommune, og også antall klager varierer mye. Svar i spørreundersøkelsen viser følgende:

- Generelt få klagesaker i forhold til antall abonnenter
- Vanlig klageårsak er uvanlig høyt vannforbruk, ofte som følge av lekkasjer
- Fastledd pr. boenhet ved flere boenheter i samme bygning er også vanlig klageårsak
- I forbindelse med forskuddsbetaling, er det vanlig med henvendelser om å sette opp eller ned forskuddet etter variasjon i antall beboere
- Klager på høye tilknytningsgebyr for store næringsbygg i tilfeller hvor forskriften ikke har en øvre arealgrense
- Målerstand ved eierskifte er vanlig klageårsak
- Klagesaker behandles normalt av følgende instanser:
  - Myndighet delegert rådmannen
  - Teknisk utvalg
  - Kommunens klagenemnd
  - Kommunestyret
- Ettergivelse av kommunal fordring kan kun vedtas av kommunestyret. For å unngå at denne typer saker må behandles av kommunestyret, må det gis delegert myndighet til formannskapet eller andre utvalg i gebyrforskriften. Dette bør kombineres med visse retningslinjer/føringer om hvilke tilfeller og omfang av hva som delegeres

4.2.7. Praksis for oppretting av feil i beregningsgrunnlaget

De fleste kommuner har ikke bestemmelser om oppretting av feil i beregningsgrunnlaget i sine respektive gebyrforskrifter. Dersom det er lagt til grunn feil areal ved stipulering av forbruk, blir dette vanligvis rettet opp på følgende måte:

Ved for stort areal/for høyt stipulert forbruk, blir dette rettet opp umiddelbart. For mye innbetalt gebyr blir i de fleste kommuner refundert for de siste 3 årene (i samsvar med *lov om foreldelse*).

Dersom abonnenter med vannmåler ikke rapporterer inn måleravlesning, blir forbruket stipulert av kommunen. Hvis senere måleravlesninger viser at stipulert forbruk er enten for høyt eller lavt, blir dette rettet opp ved refusjon/innkreving av kommunen i ettertid.

4.2.8. Sanksjoner i gebyrforskriftene – dagens praksis

I følge gjeldende regelverk for fastsetting av gebyrforskrifter og gebyrenes størrelse – henholdsvis *lov om kommunale vass- og kloakkavgifter* og *forurensingsforskriftens* kapittel 16 - er det ikke anledning til å ilegge straffegebyr ved forseelser fra abonnentenes side.

Gjennomført spørreundersøkelse viser at det er kommuner som har bestemmelser om straffegebyr i sine gebyrforskrifter, hvilket altså ikke er tillatt. Se for øvrig omtale i kap. 3.8.

4.2.9. Kommunenes oppsummering av egne erfaringer

Kommunene som har deltatt i spørreundersøkelsen, har endret sin gebyrmodell i 2007 eller senere. Tilbakemeldingene om erfaringer er derfor basert på en relativt kort periode.

Blant de mest sentrale erfaringer og oppsummeringer refereres følgende:

- Ordningen med todelt modell oppfattes som riktig og rettferdig og representerer en modell som de vil bygge videre på og justere etter hvert som erfaringene tilsier det
- Det har vært reaksjoner på forskjeller i gebyrene mellom ulike brukerkategorier. Når grunnlaget blir mer inngående forklart, aksepteres gebyrmodellen av de fleste
- Gebyrmodellen stimulerer til å spare vann i starten, men vannforbruket vil trolig øke igjen etter noe tid
- Gebyrmodellen stimulerer ikke hyttene til å spare vann grunnet høyt fastledd
- Gebyrmodellen er enkel å administrere og forstå for abonnenten
- Engangsgebyret for tilknytning er satt så lavt at det ikke er reaksjoner på samme satser for de som har betalt/ikke betalt for opparbeiding av infrastruktur
- Engangsgebyret for tilknytning er satt så lavt at det ikke hindrer tilkoplinger
- Ønskede forenklinger er oppnådd med dagens todelte modell
- Gebyrforskriften burde vært mer konkret på en del punkter
- Installering av vannmålere stimulerer til å bruke mindre vann
- Forskjeller hos ulike abonnentgrupper til holdning om å installere vannmåler: Eldre og enslige ønsker ofte vannmåler, mens yngre familier med flere barn ønsker ofte stipulert beregning ut fra areal
- Infrastrukturkostnader representerer den klart største VA-kostnaden. Beregning av årsgebyret ut fra areal synes derfor mest riktig. Dette gir også kommunen en mer forutsigbar gebyrinntekt
- Ved lavt engangsgebyr settes rettferdigheten på prøve når enkeltabonnenter får store kostnader med å legge private ledninger frem til offentlige
- De som har lavt vannforbruk og betaler etter måler, bidrar lite til inndekning av infrastrukturkostnader når fastleddet er lavt
- For de som betaler etter areal/stipulert forbruk, settes omregningsfaktoren noe høyt for å stimulere til installering av vannmålere
- Viktig at årsgebyret oppfattes og vurderes som rettferdig sett fra abonnentenes side
- Viktig at gebyrmodellen innrettes på en slik måte at den gir økonomiske incentiver til å bruke så lite vann som mulig
- Viktig at gebyrmodellen er enkel å forstå både for abonnenten og kommunen, at den oppfattes som rettferdig og er enkel å administrere
- Hvis det er lovlig, bør alle kostnader dekkes av årsgebyrer. Engangsgebyret bør fjernes
- Viktig å balansere modellen mellom kommunens rettferdighetsperspektiv – dvs. rettferdig fordeling mellom abonnementsgruppene som reflekterer de faktiske

kostnadene med å levere tjenesten – i forhold til abonnentenes rettferdighetsperspektiv – dvs. rettferdige årsgebyrer i forhold til abonnentenes faktiske vannforbruk

- Engangsgebyrene for tilknytning er ikke av en slik størrelse at de forhindrer tilknytning av nye abonnenter

4.3. Oppsummering av kommunenes praksis og erfaringer

Engangsgebyr for tilknytning

- Differensiering avhengig av finansiering av infrastrukturen
  - Bare en av kommunene har høy og lav sats
  - En kommune differensier for nye bygg (høyt) og eksisterende (lavt)
- Kommuner med lavt gebyr
  - Eidsberg, Rana, Ringebu, Tromsø, Trondheim, Vik, Bergen
  - Ønsker at flest mulig skal knyttes til kommunens tjeneste
  - Mer stabile inntekter
  - Liten andel av gebyrene (et lite antall pr. år)
- Kommuner med høyt gebyr
  - Bjugn, Hole, Enebakk, Stavanger og Hå
  - Rettferdig i forhold til tilknytning til en infrastruktur som er lagt og bekostet av andre eiendomseiere
  - Ønsker å få dekt inn størst mulig andel av investeringskostnadene
  - Ønsker egentlig å fjerne gebyret, men det vil være urettferdig overfor abonnenter som tidligere har betalt høye engangsgebyrer

Årsgebyret

- Fastleddets andel av årsgebyrene varierer mye, fra 0 – 87 % av årsgebyret blant kommunene i spørreundersøkelsen. (Variasjon: 0, 20, 20, 20, 35, 40, 40, 50, 50, 50, 50, 87. Sistnevnte gjelder bare avløp)
- Begrunnelser for lavt fastledd (< 30 %)
  - Sosial profil, gunstig for pensjonister og aleneboere
  - Stimulere til å spare vann
- Begrunnelser for middels fastledd (30-40 %)
  - Rettferdig i forhold til abonnenter med hhv. lite og stort areal
- Begrunnelser for høyere fastledd (> 40 %)
  - Stor andel av kostnadene er faste
  - Politisk bestemt
  - God balanse mellom inndekning av faste kostnader og stimulans til å spare vann

Vannmålerpolicy

- Kommuner som ønsker vannmålere
  - Eidsberg (99,8 %), Ringebu (100 %), Trondheim (80 %), Hå (99 %)
  - Korrekt fakturagrunnlag
  - Mest rettferdig fordeling
  - Stimulerer til å spare vann
  - Mindre klager enn ved stipulering av forbruket
  - Bedre oversikt og kontroll med vannlekkasjene
- Kommuner som ikke ønsker vannmålere/ingen policy

- Bjugn (27 %), Hol (20 %), Rana (1 %), Tromsø (1,5 %), Vik (5,1 %), Bergen (0,5 %), Enebakk (5 %), Stavanger (1 %)
- Uønsket med måler pga. liten betydning for avløpskostnadene (Enebakk)
- Det er opp til abonnentene å installere målere
- Store kostnader/ressurskrevende med vannmålere
- Ikke behov, da vi har nok vann
- Lettere å administrere og billigere for abonnentene med stipulert forbruk

Beregningsgrunnlag

- Kommunene synes de har gode systemer for beregning av selvkost og systemer for ajourhold av abonnementsregister

Informasjon

- Alle benytter internett som hovedkilde for informasjon
- Flere benytter lokalavis for informasjon og annonser
- Utsendelse av informasjonsmateriell ved endringer i gebyrmodellen: 4 av 12
- Informasjon på gebyrfaktura: 4 av 12

Klager

- Omfang antall pr. år/antall abonnenter: 7/3300, 12/3200, 0/2650, 0/2680, 0/24000, 0/50000, 10/70000, 0/3038, 1/35000, 1/4500
- Klagen dreier seg om:
  - Høyt vannforbruk pga. lekkasjer
  - Pålegg om installering av vannmåler
  - For høyt stipulering av forbruk
  - Etterkrav til oppdagede gratispassasjerer
  - Store engangsgebyr for næringsbygg pga. beregning etter areal
  - Ved endring av reglene for tilknytningsgebyr

Klagehåndtering ved klager på stort forbruk pga. lekkasjer (uhellsforbruk)

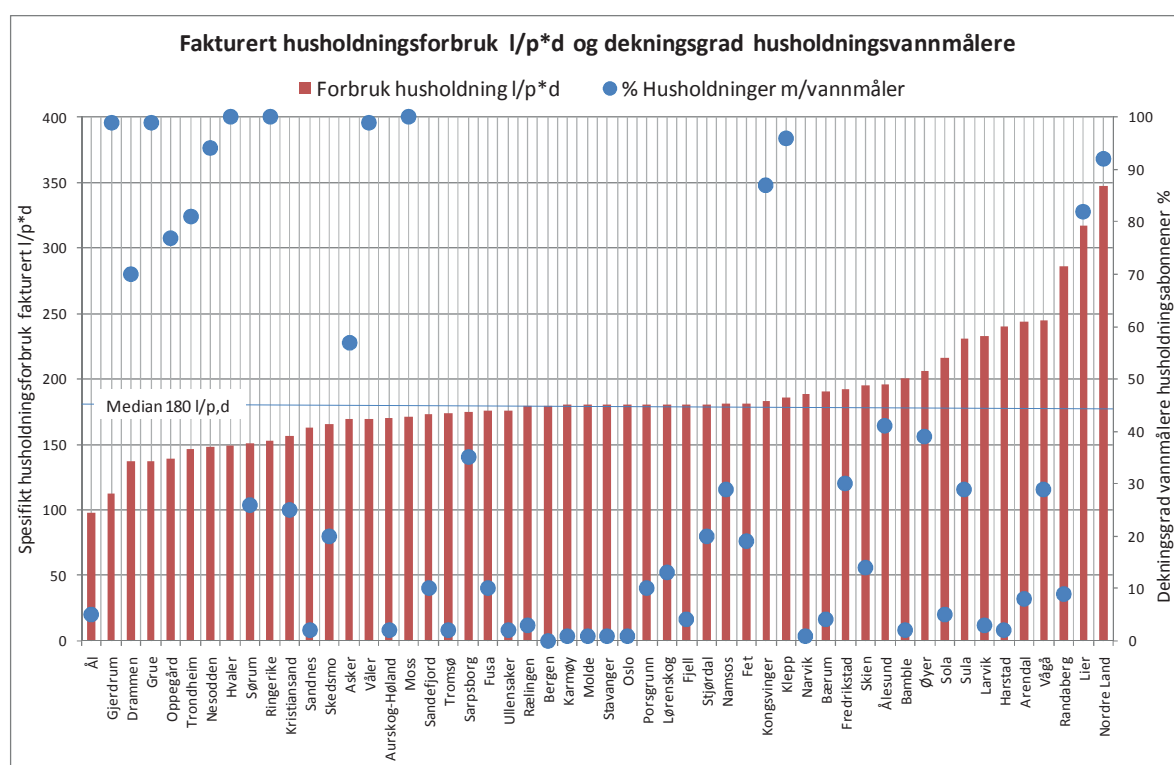
- Saksbehandles individuelt – rådmann avgjør
- Gebyret reduseres ikke uansett
- Løses i dialog med abonnenten – teknisk utvalg avgjør
- Har ikke slike saker – gjør abonnentene oppmerksomme på ansvar for kontroll med evt. lekkasjer
- Behandles individuelt – kommunestyret avgjør
- Er i utgangspunktet firkantet, men sakene undersøkes. I spesielle tilfelle utøves skjønn, men uten spesielle regler
- Kommunens klagenemnd kan innrømme lavere gebyr, men det er i utgangspunktet ingen rett til å klage på gebyrfastsettelsen
- Dersom kontroll av vannmåler viser at det er korrekt målt, må abonnentene betale regningen
- Blir behandlet etter søknad fra abonnent. Ved ekstra stort forbruk, kan det innvilges at abonnenten betaler iht. kommunens innkjøpspris for lekkasjevannet

4.4. Erfaringer med bruk av vannmålere og stipulert forbruk

4.4.1. Fakturert forbruk for husholdningsabonnenter med og uten vannmåler

Bruk av vannmåler hos husholdningsabonnenter er lite utbredt i Norge, men utbredelsen er økende. For kommuner med lav dekningsgrad med vannmålere, stipuleres husholdningsforbruket etter arealet. Ofte benyttes det grove arealkategorier, som medfører at vannmengden stipuleres svært høyt for noen enkeltabonnenter.

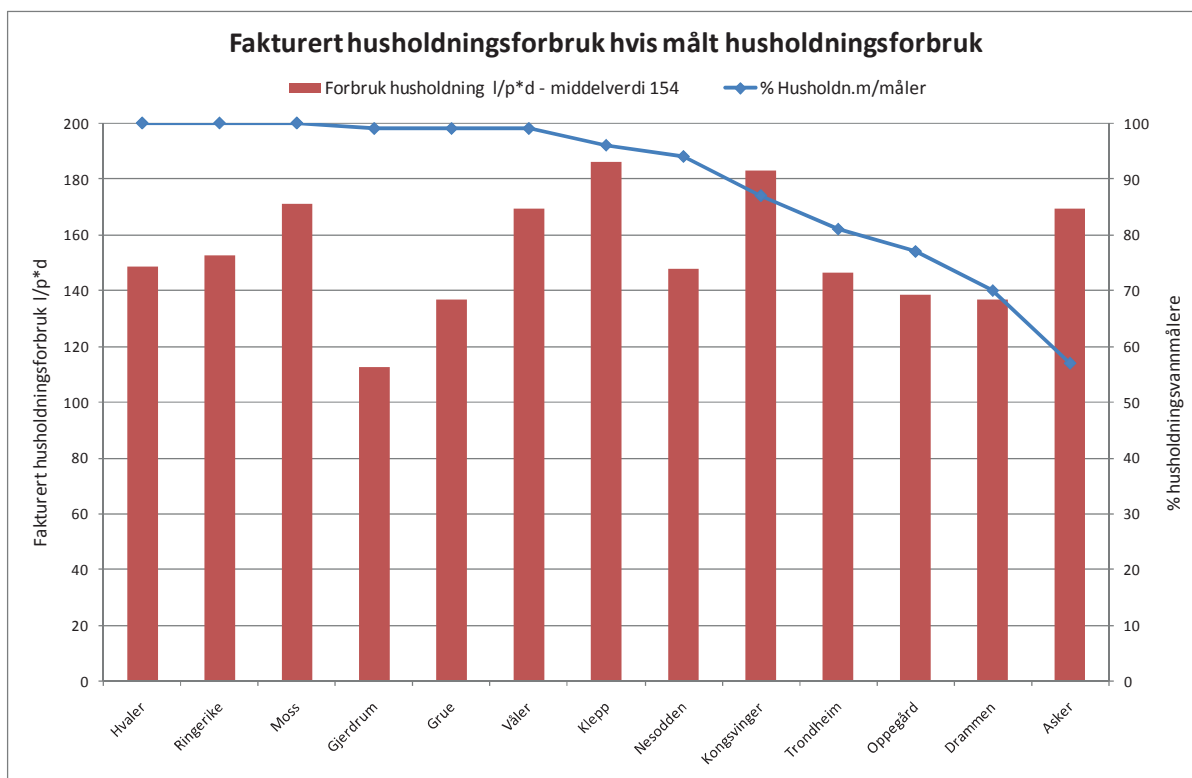
Figur 4.1 viser fakturert forbruk til husholdningsabonnenter for de 52 kommunene som i 2010 deltok i Norsk Vanns tilstandsvurdering gjennom benchmarkingssystemet BedreVA. Fakturert forbruk er dels målt forbruk og dels stipulert etter areal, avhengig av kommunens vannmålerdekning. Vannmålerdekningen er vist med de blå kulepunktene i figuren. Medianverdien for fakturert husholdningsforbruk er 180 liter pr. person og døgn (l/p*d). 20 % av kommunene har vesentlig høyere fakturert forbruk enn 180 l/p*d, og dette antas å være vesentlig over det reelle forbruket. De fleste kommunene som har vesentlig lavere middelvei enn 180 l/p*d, har høy vannmålerdekning.

Figur 4.1. Fakturert husholdningsforbruk i l/p*d og dekningsgrad for vannmålere

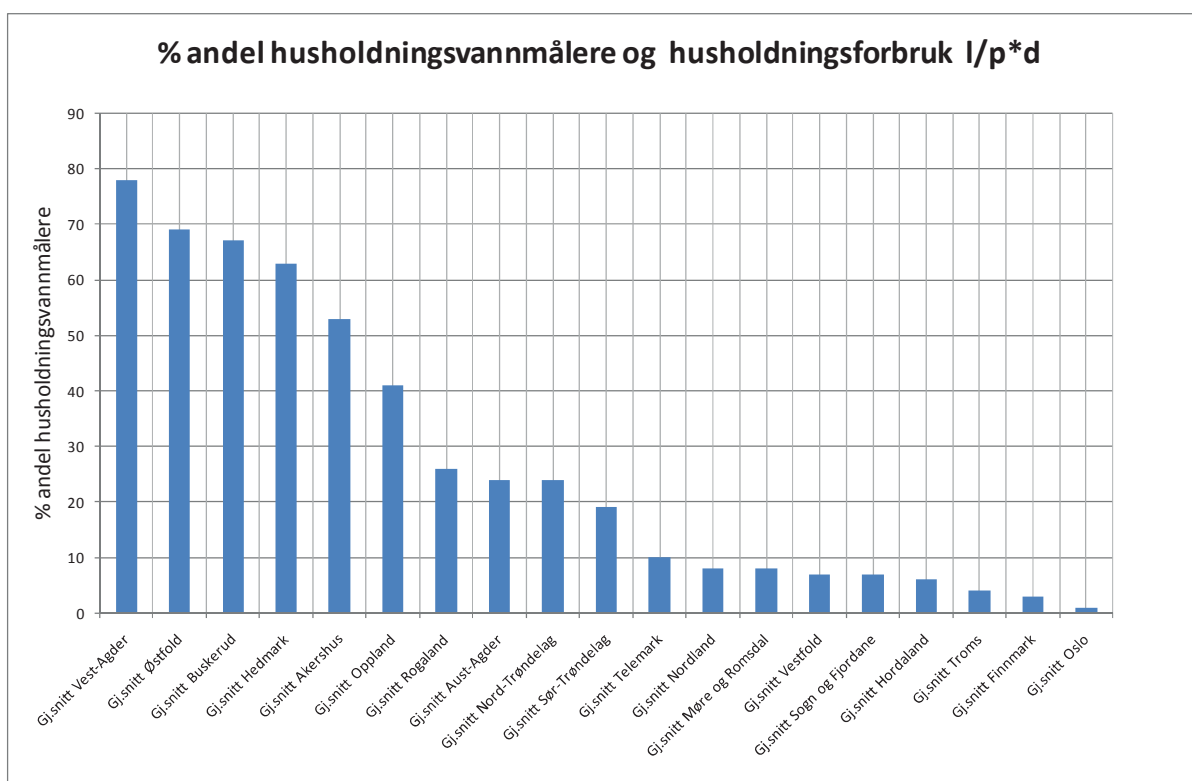
Dersom vi kun ser på kommuner som har høy vannmålerdekning, får vi begreper om et mer reelt gjennomsnittlig husholdningsforbruk for disse abonnentene. Figur 4.2 viser kommunene som deltar i BedreVA. En feilkilde i datagrunnlaget kan være unøyaktighet i fordelingen av fakturert vannmengde mellom abonnentgruppene bolig, fritid og næring. Her vet vi ikke hvor godt datagrunnlaget er i kommunen og hvordan for eksempel blandingsbygg blir fordelt. For de tretten kommunene som er vist i figur 4.2, varierer husholdningsforbruket mellom 115 – 180 l/p*d, med en middelvei på 154 l/p*d.

Da abonnenter som ikke har vannmåler vil bruke mer vann, må kommuner som stipulerer vannforbruket etter areal, sette forbruket noe høyere. Innenfor rammen av dette prosjektet har vi ikke kartlagt/funnet dokumentasjon på hva som er den varige reelle vannbesparelsen for kommuner som har innført 100 % vannmåling, utover eksempelet fra Moss i kap. 4.4.2. Vi anslår derfor effekten til å være 10-20 %, avhengig av gebyrenes størrelse i kommunen. Se anbefalinger i kapittel 5.6.

Figur 4.2. Fakturert husholdningsforbruk l/p*d i kommuner med stor vannmålerdekning

I KOSTRA publiseres nøkkeltall på fylkesnivå. Figur 4.3 viser gjennomsnittlig dekningsgrad av husholdningsvannmålere i de ulike fylkene. Det er store fylkesvise forskjeller.

Figur 4.3. Utbredelsen av husholdningsvannmålere i de ulike fylkene. % dekningsgrad i hvert fylke er aritmetisk middelværdi av dekningsgraden i hver kommune

4.4.2. Kostnader med vannmålere hos husholdningsabonnenter

En hovedinnvending fra kommuner som ikke har innført vannmåling for husholdningsabonnenter, er kostnadene med vannmålerne. For å undersøke dette nærmere, er data om kostnader og erfaringer med innføring av 100 % vannmåling fra Moss kommune innhentet og vurdert. Moss kommune innførte vannmålere hos alle abonnenter i 1984-85.

Moss kommune ønsket å få alt forbruk målt for å få mer rettferdig grunnlag for beregning av gebyrene samt få dekket behovet for mer nøyaktige data om vannforbruket. Gode data for vannforbruket gir grunnlag for bedre kvalitet på vurderingen av lekkasjetapet i vannledningsnettet. Etter at alle abonnentene fikk gebyret beregnet etter målt forbruk, ble vannforbruket redusert med ca. 30 %.

Moss kommunene organiserte innføringen av vannmålere slik:

- Kommunen kjøpte inn alle vannmålerne (storinnkjøp)
- Kommunen innhentet anbud fra rørleggerfirma i regionen og inngikk stykkprisavtale på montering av målere med 3-5 firma
- Rørleggerfirmaene og kommunen fordelte abonnentene seg i mellom og hadde store frihetsgrader mht. når arbeidet ble utført
- Oppjustert til 2010-kr var gjennomsnittskostnadene med måler, arbeid og rørdeler i størrelsesorden kr 1000,- pr. målerinstallasjon

Årskostnaden for vannmålere til husholdningsabonnentene:

- Alle målerne skiftes ut rutinemessig hvert 8. år
- Relativt lite omfang av kontrollmålinger, utskifting og klager
- Årskostnaden for målere stipuleres til ca. 200 kr/måler

Kostnadene med vannmåling inngår i det generelle gebyrgrunnlaget. Siden alle abonnentene har vannmåler, er det ikke særskilt vannmålerleie. Kommunens fastledd for årsgebyrene er relativt lavt og reflekterer kommunens kostnader med vannmåling og innkreving.

Erfaringer:

- Kommunen er generelt godt fornøyd
- Kommunen har ca. 7000 abonnenter, hvorav hele 1000 abonnenter ikke leser av vannmåleren. Dette tilsvarer 14 % av abonnentene
- Kommunen stipulerer forbruket, leser av målerne før utskifting og avregner gebyrene iht. dette
- For de som ikke leser av vannmåleren, vurderer kommunen om de skal starte med å reise ut og lese av målerne. Kommunen må da innføre eget gebyr for dette

Kostnadene med vannmålerregimet vil variere en del fra kommune til kommune, og mindre kommuner vil sannsynligvis ha høyere enhetskostnader. Eksemplet fra Moss kommune gir likevel et begrep om nivået på kostnadene forbundet med full vannmålerdekning.

Basert på erfaringer i flere kommuner, kan det anslås følgende kostnader for installering av vannmålere:

1. Dersom kommunen står ansvarlig for innføringen med anbud på innkjøp og montering, ligger kostnaden med installering på ca. 1000 kr/måler
2. Dersom den enkelte abonnent selv skal anskaffe og montere måler vil kostnaden være ca. 5000 kr/måler

5. Utforming av gebyrforskrifter – verktøy

5.1. Gebyrforskrift – mal for oppbygging

Basert på en vurdering av innsamlede gebyrforskrifter fra kommunene, resultatene av spørreundersøkelsen, dialog med interessenter og analyse av resultatene i styringsgruppen, er det utarbeidet en mal for gebyrforskrifter for vann- og avløpstjenestene.

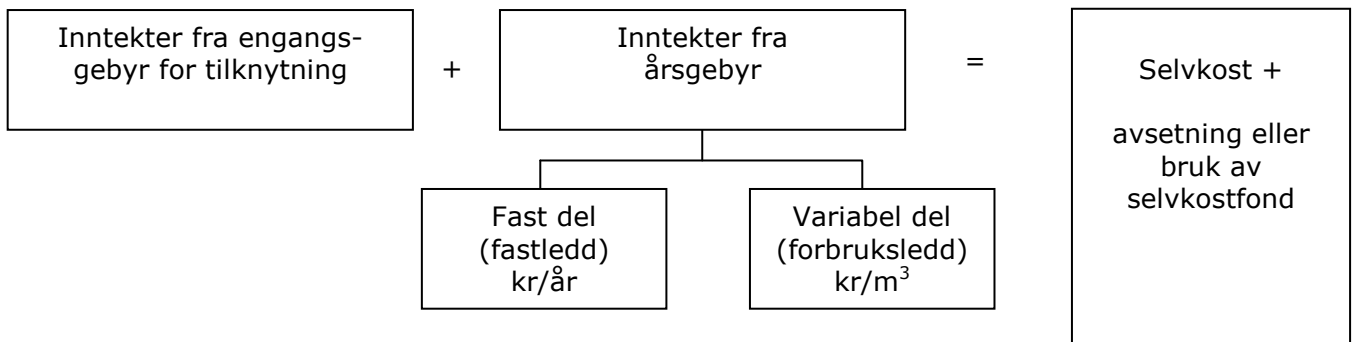
Malen er i sin helhet vist i vedlegg 1. Malen foreslår hvordan en fullstendig forskrift kan bygges opp. Forslag til forskriftstekster er hentet inn fra eksisterende forskrifter som anses som egnede. I de ulike forskriftsparagrafene, der kommunene har alternative valg for sin gebyrmodell, er det angitt hvilke valgmuligheter kommunen har samt eksempler på tekst fra ulike kommuner som har valgt det aktuelle alternativet.

Drammensregionens felles gebyrforskrifter fra 2009 er brukt som utgangspunkt for malen, supplert med eksempler fra bl.a. Skien, Bergen, Hol og Ringeby kommune.

Malen finnes også i elektronisk form som et Word-dokument og kan lastes ned fra Norsk Vanns hjemmesider www.norskvann.no.

5.2. Gebyrinntekter og selvkost

Kommunens kostnader (selvkost) skal dekkes inn med inntekter fra gebyrer fra abonnentene. Årlige gebyrinntekter består av tilknytningsgebyr og årsgebyr. Summen av inntekter fra tilknytningsgebyr og årsgebyr skal i utgangspunktet ikke overstige kommunens selvkost. Kommunens gebyrmodell avgjør hvordan kommunens kostnader skal fordeles mellom de ulike abonnentene. Oppbygging av en gebyrmodell som gir en rettferdig fordeling, krever bevissthet om de valg som gjøres og de muligheter og begrensninger som ligger i *lov om kommunale vass og kloakkavgifter* og *forurensningsforskriftens* regler, jf. kapittel 3.

Et gebyrsystem må avveie ulike prinsipper:

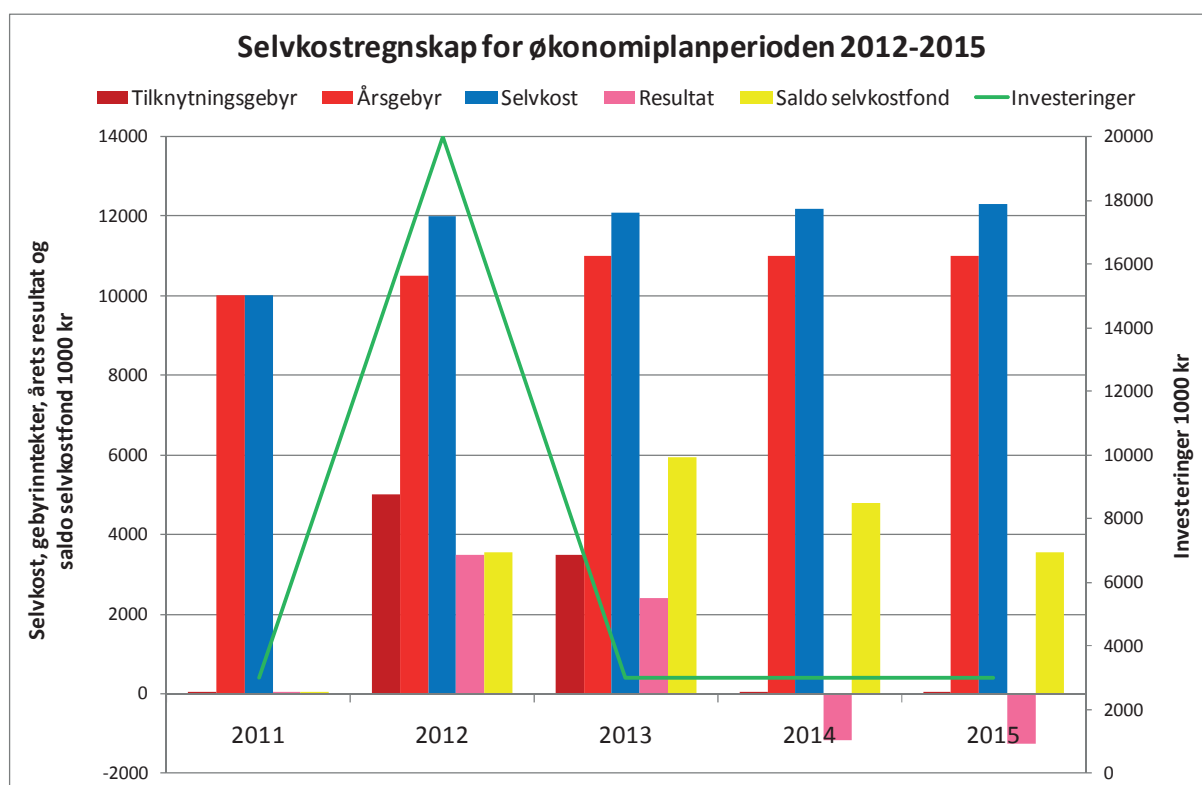
- Rettferdig i forhold til kommunens kostnader med å betjene abonnenten
- Rettferdig i forhold til abonnentens vannforbruk (brukernes rettferdighetsperspektiv)
- Stimulere til et bærekraftig vannforbruk/hindre sløsing av vann
- Enkelt å forstå for abonnenten
- Ikke for komplisert og kostbart å administrere for kommunen

De neste kapitlene er utformet som en veiviser for hvordan kommunene kan bygge opp sin gebyrmodell med de aktuelle valgene som må gjøres og hva som blir effekten av de ulike valgene. Det vil være de lokale forholdene i kommunene som avgjør hva som er et riktig valg. I tillegg tilbyr Norsk Vann et regneark som kommunen kan benytte for å se konsekvensene av ulike valg for kommunens ulike abonnenter. Regnearket er vist i vedlegg 2 og kan også lastes ned fra Norsk Vanns hjemmesider www.norskvann.no.

5.3. Private anleggstilskudd som alternativ til høyt engangsgebyr

En vanlig praksis i kommunene er at kostnadene med infrastrukturen inkl. vann- og avløpsnett internt i utbyggingsområdene, finansieres av utbygger og dekkes inn ved salg av tomt eller bolig/eiendom. Kommunen overtar de private VA-ledningene vederlagsfritt og tar over ansvaret for videre drift og fornyelse. Kommunen står for finansieringen av hovedledningsnett og vannverk/reuseanlegg. En slik praksis medfører at kommunene får nye abonnenter som er med på å dele drifts- og vedlikeholdskostnadene, men uten at selvkost øker så mye som følge av delvis privat finansiering av investeringene. Enkelte kommuner har engangsgebyr for tilknytning med høy og lav sats, avhengig av om abonnenten har finansiert den lokale infrastrukturen eller ikke. Mange kommuner har imidlertid gått bort fra dette og har lavt engangsgebyr for alle.

Utfordringen mht. rettferdig kostnadsfordeling oppstår når for eksempel eksisterende fritidsbebyggelse eller nyetablerte bedrifter skal knyttes til kommunens infrastruktur, og dette krever større investeringer i den kommunale infrastrukturen. Dersom kommunen er liten, kan slike større utbygginger i hovedledningsnettet eller kapasitetsøkning på vannverk og reuseanlegg, innebære at årsgebyret for de eksisterende abonnentene øker kraftig. Bruk av høye satser for engangsgebyr har begrenset virkning i forhold til å utjevne kostnadene. Inntektene fra tilknytningsgebyr går inn i driftsregnskapet og fører til overskudd som må avsettes på selvkostfond. Avsetningene på fond må imidlertid brukes til dekning av framtidige underskudd på selvkost innen en 3-5 års periode, slik at fondet går i 0. Høye tilknytningsgebyr får derfor begrenset virkning på utjevning av kommunens store kostnader med å betjene de nye abonnentene i forhold til de øvrige. Se illustrasjon i figur 5.1.

Figur 5.1. Overskuddet fra ujevne inntekter fra tilknytningsgebyr må avsettes på selvkostfond som må betales ned i løpet av 3-5 år

Dersom kommunen ikke ønsker at eksisterende abonnenter skal subsidiere de nye abonnentenes særlige kostbare VA-tjenester, ved at alle får økte årsgebyrer, kan kommunen alternativt inngå særlige avtaler med de nye abonnentene eller utbygger om

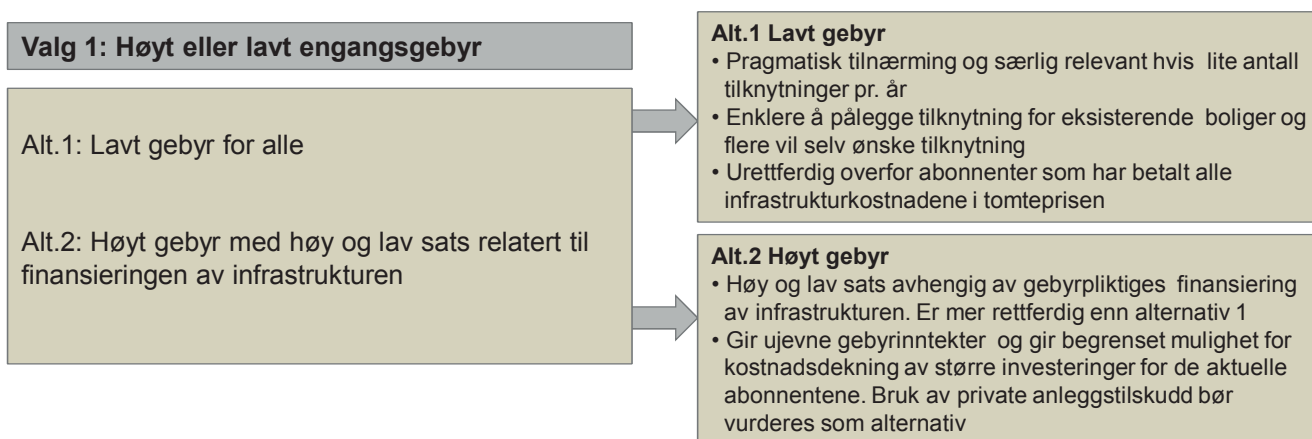
å betale private anleggstilskudd til finansieringen av investeringene. Private anleggstilskudd trekkes fra kommunens brutto investeringer slik at avskrivningsgrunnlaget i kommunens selvkostregnskap reduseres.

Et annet alternativ kan være å definere de nye abonnentene (eksempelvis hyttefelt) som et eget gebyrområde, men dette betinger at det er praktisk mulig å avgrense det som et geografisk område med eget selvkostregnskap.

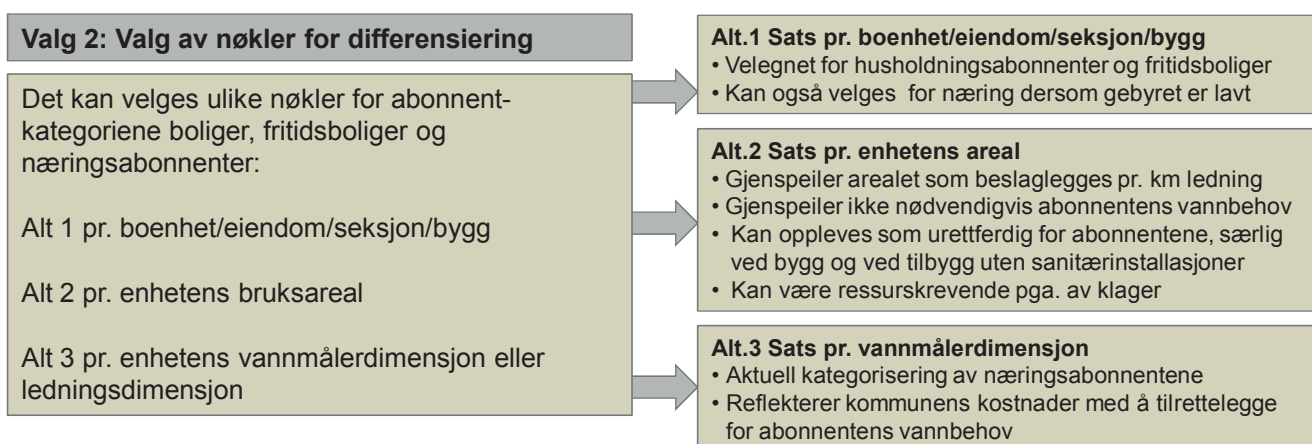
5.4. Valg av modell for engangsgebyr for tilknytning

Rammene for valg av gebyrmodell for engangsgebyret for tilknytning er gitt i § 16-2 i *forurensningsforskriften* med kommentarer, se kapittel 3.4. *Forurensningsforskriften* krever ikke at engangsgebyret skal være knyttet til noen spesiell andel av kostnadene. Kommunen står derfor fritt til å benytte engangsgebyret for tilknytning som ett av virkemidlene til å bygge opp en mest mulig rettferdig gebyrmodell.

Figur 5.2 og 5.3 viser hvordan prosessen med å foreta valg av hovedmodell for engangsgebyr kan gjennomføres, og hva som er virkningen av ulike valg. Enkelte kommuner kan i tillegg ha behov for en ytterligere differensiering av gebyrsatser ut fra lokale forhold. Mulighetene for dette innenfor *forurensningsforskriften* er vist i figur 5.4.

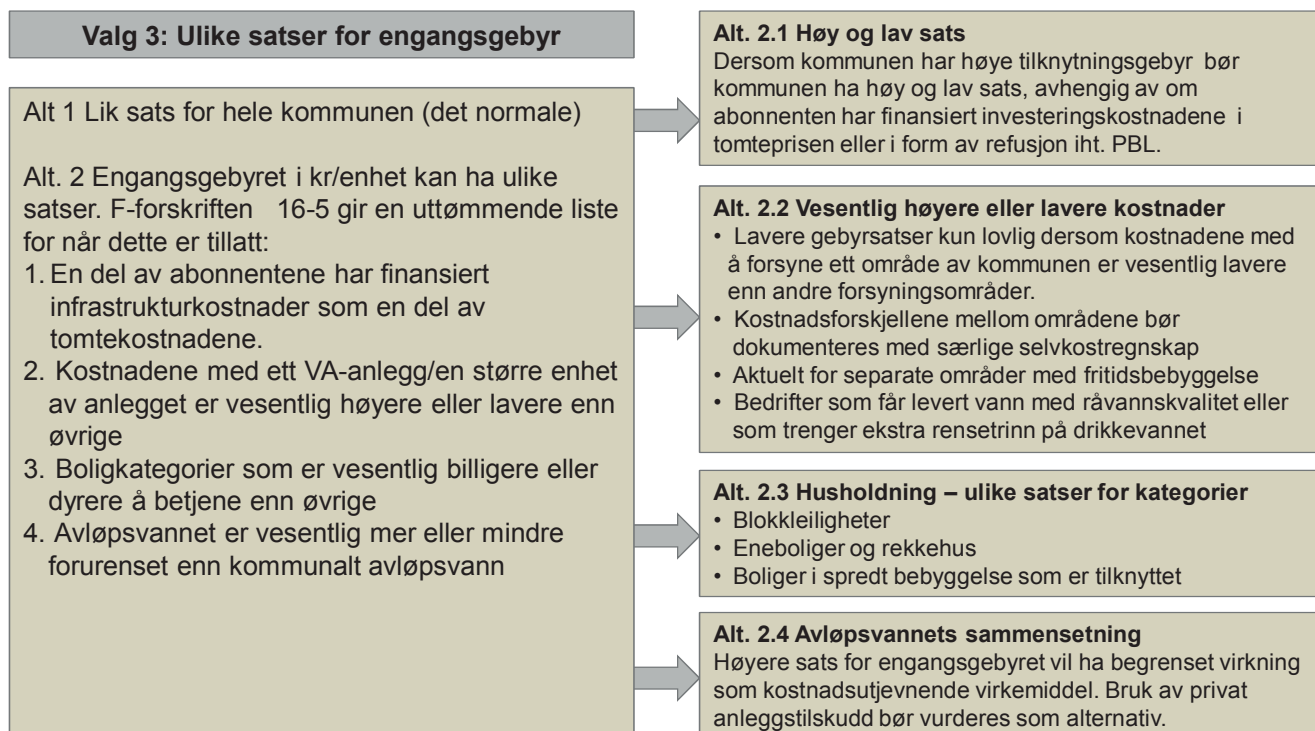

Figur 5.2. Valg av hovedmodell for engangsgebyr for tilknytning - høyt eller lavt gebyr

Figur 5.3. Valg av nøkkel for evt. differensiering av engangsgebyret for tilknytning. Differensiering er særlig aktuelt hvis høyt tilknytningsgebyr

Iht. *forurensningsforskriften* § 16-5 kan kommunen ha ulike gebyrsatser for engangsgebyr iht. en uttømmende opplisting. Figur 5.4 viser når dette er tillatt, samt med en vurdering av når bruken er mest aktuell. Det generelle rådet er imidlertid å gjøre gebyrmodellen så enkel som mulig og ha samme satser for hele kommunen.

Figur 5.4. Forutsetninger for å fastsette ulike gebyrsatser iht. *forurensningsforskriften* § 16-5 og når dette kan være aktuelt

5.5. Valg av gebyrmodell for årsgebyr

Det overordnede valget av gebyrmodell er om kommunen skal ha en todelt gebyrmodell for årsgebyr med et fastledd og et forbruksavhengig ledd, eller om årsgebyret kun beregnes etter forbruk.

Deretter må det gjøres mange andre valg som vil påvirke hvordan gebyrene fordeles mellom abonnentgruppene. I de følgende kapitlene har vi skissert en rekkefølge på prosessen kommunene må gjennomgå for å vurdere alternativene og hvilke virkning de gir på fordelingen.

5.5.1. Valg mellom en eller todelt gebyrmodell

Forholdet mellom størrelsen på fastleddet og forbruksleddet avgjør vektingen mellom prinsippet om inndekning av kommunens kostnader med å betjene abonnenten og abonnentens perspektiv om betaling som står i forhold til forbruket.

Dersom kommunen ikke har fastledd, betaler abonnentene årsgebyret iht. vannforbruket som kr/m^3 . Vannforbruket betales iht. målt forbruk eller at kommunen stipulerer forbruket etter eiendommens areal. Dersom det innføres et fastledd som $\text{kr}/\text{år}$, reduseres andelen som betales iht. forbruk. Er fastleddet 50 % av årsgebyret, halveres forbruksleddets enhetspris som kr/m^3 og betydningen av vannforbruket halveres.

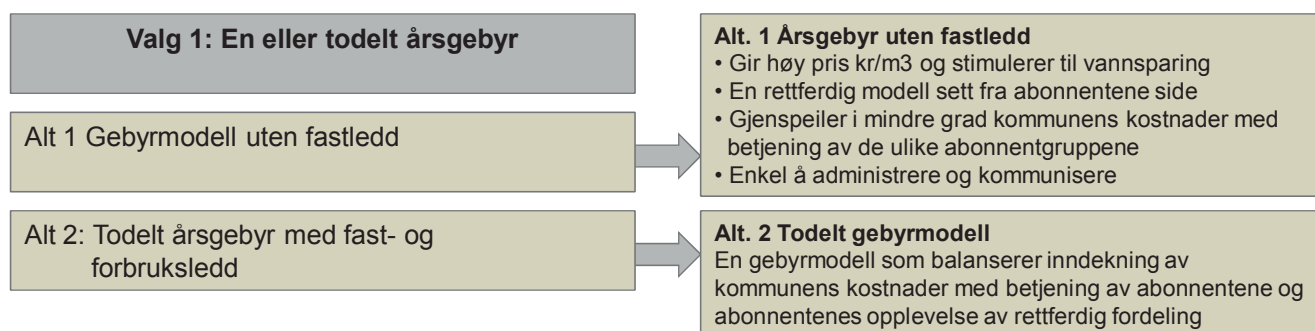

- Høyt fastledd gir bedre samsvar mellom kommunens kostnader med å forsyne abonnentene og gebyrfordelingen enn ved lavt fastledd, fordi en stor andel av kommunens kostnader er faste
- Høyt fastledd vil i mindre grad stimulere til lavere vannforbruk, da incitamentet for å oppnå en lavere gebyrregning blir redusert
- Høyt fastledd vil favorisere storforbrukere av vann, eksempelvis næringsmiddelbedrifter
- Lavt fastledd gir et incitament for å spare vann og kan oppleves som mer rettferdig for abonnenter som bruker lite vann

Kommunens utfordring når det gjelder å finne en god gebyrmodell, blir å avveie hensynet til kostnadsdekning, incitament til å spare vann samt virkningen for abonnenter med hhv. høyt og lavt forbruk. Det vil være en del av kommunens kostnader som alle abonnenter bør være med å dekke, uavhengig av vannforbruket. Aktuelle faste kostnader som kommunen kan relatere fastleddet til, er:

- Faste administrasjonskostnader og kostnader relatert til vannmåling, selvkostberegning og innkreving (10-20 % av selvkost)
- Merkostnadene for vann til brannvann og overvannshåndtering, som ikke er en del av VA-tjenestene som leveres direkte til abonnentene (20-30 % av selvkost, bl.a. Skien kommune har gjort estimerer på kostnadene)
- Kapitalkostnadene som følge kommunens investeringer i infrastrukturen (inkl. brannvann og overvann) og som ikke er nedskrevet enda (30-50 % av selvkost)

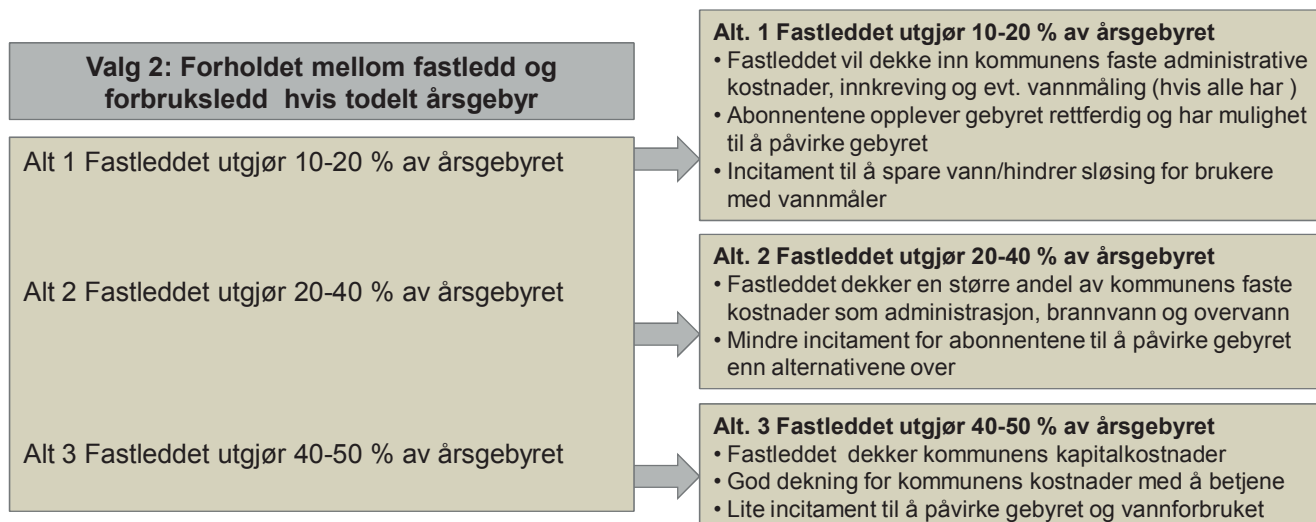
Figur 5.5 og 5.6 angir prosessen med å ta stilling til den overordnede modellen for årsgebyret. Dersom kommunen velger en todelt gebyrmodell, må det tas stilling til hvor stor andel av årsgebyret fastleddet skal utgjøre. Det kan være nyttig å benytte Norsk Vanns regneark for beregning av årsgebyr som hjelpemiddel i denne prosessen. Det vil da være enklere å synliggjøre virkningen av ulikt nivå på fastleddet for de ulike abonnentgruppene. Se verktøyet i vedlegg 2.

Figur 5.5. Trinn 1 i prosessen er valget av en eller todelt gebyrmodell

Gebyrforskriftene bør ha særskilte regler for abonnenter som kun er tilknyttet for sprinkling og som ellers ikke har vann- og avløpstjenester fra kommunen. Disse abonnentene er kun vannforsyningsabonnenter og kommunen kan fakturere årsgebyrets fastledd for inndekning av kommunens kostnader.

Dersom kommunen ikke har todelt årsgebyr bør abonnentene ha vannmåler, slik at faktisk forbruk kan måles. Kommunen vil likevel ikke få dekket sine kostnader ved årsgebyrene og må sikre inndekning gjennom tilknytningsgebyr eller alternativt et privat anleggstilskudd ved etableringen av abonnementsforholdet, jf. kapittel 5.3.

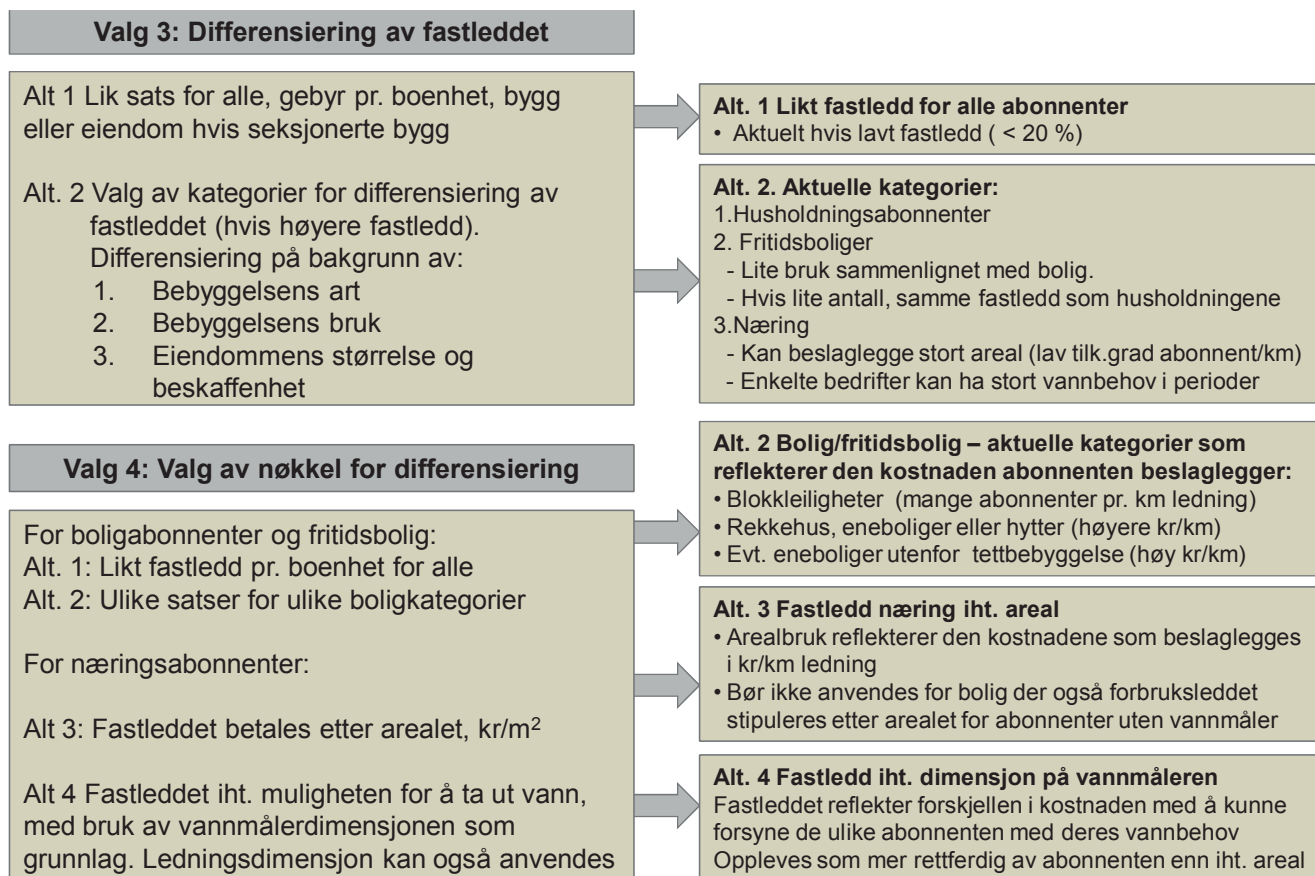
Figur 5.6. Trinn 2 i prosessen, hvis valg av todelt gebyrmodell, er valg av størrelsen på fastleddet. Hvor stor andel av årsgebyret skal dekkes inn med fastleddet?

Det anbefales at den %-vise fordelingen mellom inntektene fra fastleddet og inntektene fra forbruksleddet inngår i kommunens årlige vedtak av gebyrregulativet. Det gir en god fleksibilitet i forhold til å tilpasse virkningen av ny gebyrmodell over flere år. Ellers kan ulempen av for store endringer av gebyrsatsene for enkeltabonnenter bli til hinder for å få etablert en gebyrmodell for god kostnadsdekning med et godt fordelingsprinsipp.

5.5.2. Differensiering av fastleddet

Når gebyrmodell og evt. størrelsen på fastleddet er valgt, må kommunen ta stilling til om fastleddet skal differensieres. Hvis fastleddet er lavt, er det mindre behov for differensiering enn om fastleddet er høyt. Fastleddet er hovedredskapet kommunen har i gebyrmodellen til å bygge opp en modell der årsgebyrer i best mulig grad reflekterer kommunens kostnader med å betjene abonnentene. Fastleddet kan differensieres ulikt innenfor de ulike kategorier av abonnenter. Under valg 3 i figur 5.7 velges først hvilke kategorier av abonnenter kommunen ønsker. Det anbefales å kategorisere abonnentene i boliger, fritidsboliger og næring/offentlige virksomheter som en hovedstruktur. Disse abonnentgruppene har ulikt vannbehov og representerer ulike kostnader med å levere tjenesten.

Deretter velges en relevant nøkkel for beregningen av fastleddet innenfor hver abonnementskategori (valg 4 i figur 5.7). For boligabonnenter kan for eksempel blokkleiligheter ha lavere fastledd enn eneboliger, da disse utnytter infrastrukturen bedre, dvs. de gir større inntekter pr. km ledning. Næringsabonnenter kan for eksempel ha fastledd som øker proporsjonalt med dimensjonen på vannmåleren, da dette vil reflektere kostnadene med å levere den vannmengden som trengs ved maks behov.

Figur 5.7. Prosess for valg av differensiering av fastleddet

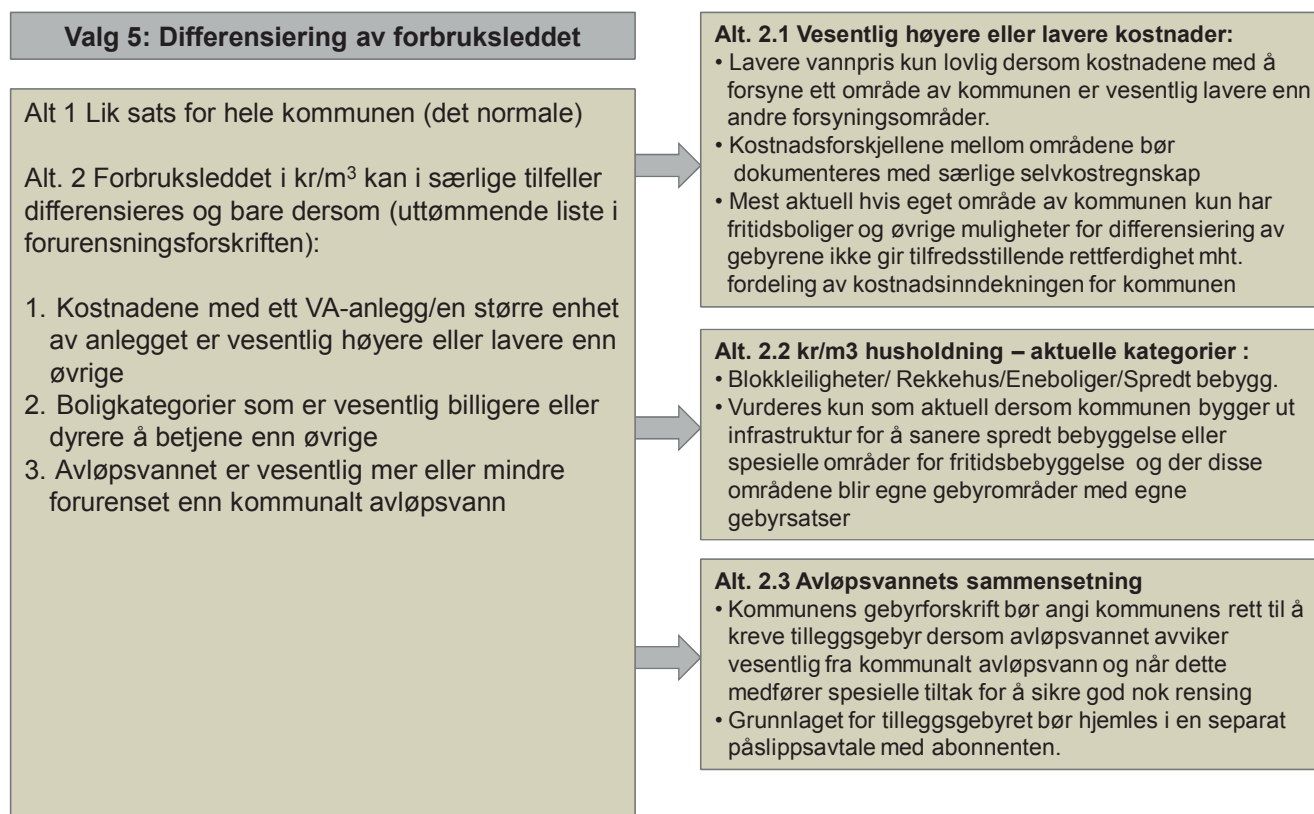
5.5.3. Differensiering av forbruksleddet

Under visse forutsetninger gir *forurensningsforskriften* også anledning til å differensiere forbruksleddet i en todelt gebyrmodell, se kapittel 3.4.

For de fleste kommunene vil dette ikke være nødvendig, da kommunene kan få til en god kostnadsinndekningsmodell med rettferdig fordeling mellom ulike abonnentgrupper uten å differensiere forbruksleddet. Ulikt forbruksgebyr gjør at gebyrmodellen blir komplisert å administrere. Det vil være nødvendig å ha et delregnskap mht. selvkost som grunnlag for beregning av ulike gebyrsatser.

Figur 5.8 gir oversikt over når forbruksleddet kan differensieres, hvordan det evt. kan gjøres samt en veiledning til når det vil være mest aktuelt.

Dersom det er aktuelt å vurdere tilleggsgebyr iht. alternativ 2.3 i figuren, vises også til Miljøverndepartementets "Veiledning til inngåelse av avtaler om fastsettelse av avgifter for industri", Rundskriv T-8/76.

Figur 5.8. Under hvilke forhold det er tillatt å ha differensiert forbruksgebyr i kr/m³

5.6. Beregning av forbruksgebyr basert på stipulering etter areal

Det er kun forbruket til boliger og fritidsboliger som kan stipuleres etter areal for abonnenter som ikke har vannmåler. Det er ikke lov å stipulere forbruket etter andre forhold enn arealet.

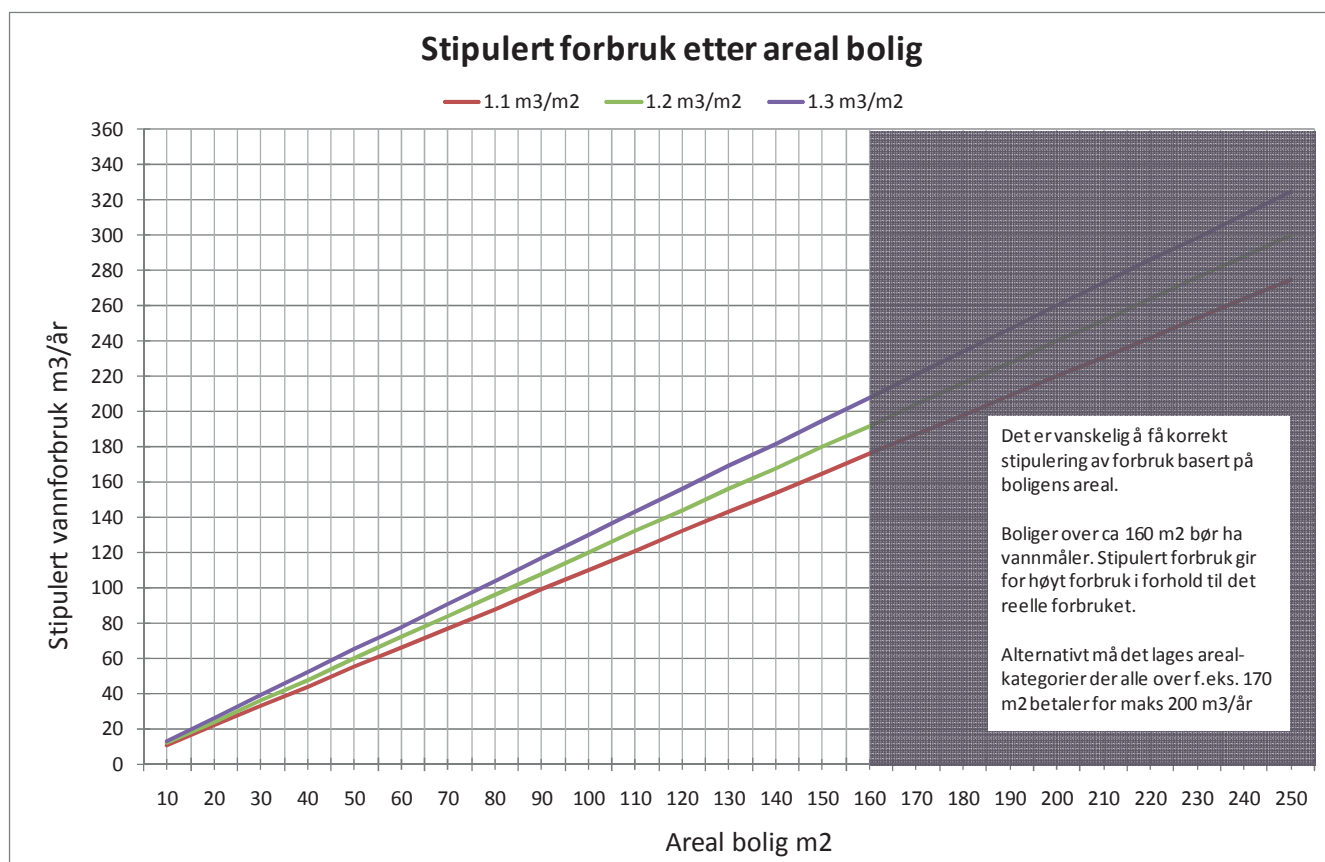
I kapittel 4.4.1 er det vist at kommuner som stipulerer forbruket etter areal har en tendens til å stipulere forbruket svært høyt. Iht. *forurensningsforskriften* skal stipuleringen være realistisk. Stipulert forbruk anbefales å ligge 10-20 % over det som er forbruket ved bruk av vannmåler, som er ca. 50 m³ per person og år. Det er imidlertid krevende å få en riktig stipulering av vannforbruket etter areal, da det i større grad vil være antall personer og ikke arealet som avgjør vannforbruket.

Det anbefales at forbruket stipuleres til ca. 1,2 m³/m² bolig (beregnet ut fra 60 m³ per person og år, 120 m² bolig og 2,4 personer pr. bolig). I utgangspunktet bør kommunen benytte den enkelte boenhets faktiske areal som grunnlag og ikke lage kategorier. Dersom det er ønskelig å benytte kategorier, bør disse være så finmaskede at en opererer innenfor området 1,1-1,3 m³/m².

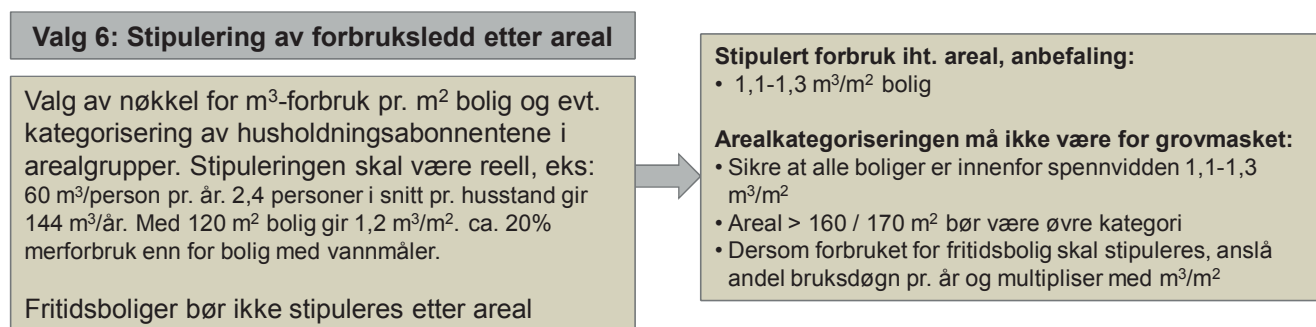
For fritidsboliger vil vannforbruket være svært avhengig av standarden. Bruk av arealstipulering kan derfor være lite egnet uten ytterligere kategorisering. Bruk av vannmåler vil være en klart bedre løsning for denne abonnentgruppen.

En lineær arealstipulering for større boliger, dvs. over 160-170 m², vil normalt gi et for høyt stipulert forbruk. Slike abonnenter kan anbefales å innføre vannmåling. Alternativt kan kommunen kategorisere sine abonnenter slik at for eksempel alle boenheter over 160 m² betaler for maks. 200 m³/år.

Figur 5.9 viser stipulering av vannforbruk etter areal når stipuleringen opererer innenfor området 1,1-1,3 m³/m².

Figur 5.9. Stipulering av vannforbruk etter areal for boliger

Figur 5.10. Anbefalinger for stipulering av vannforbruk etter areal

5.7. Vannmålerpolicy for husholdningsabonnenter

For næringsbygg og andre bygninger som ikke brukes som bolig, er hovedregelen at årsforbruket, eventuelt den variable delen av årsgebyret, beregnes på grunnlag av målt vannforbruk.

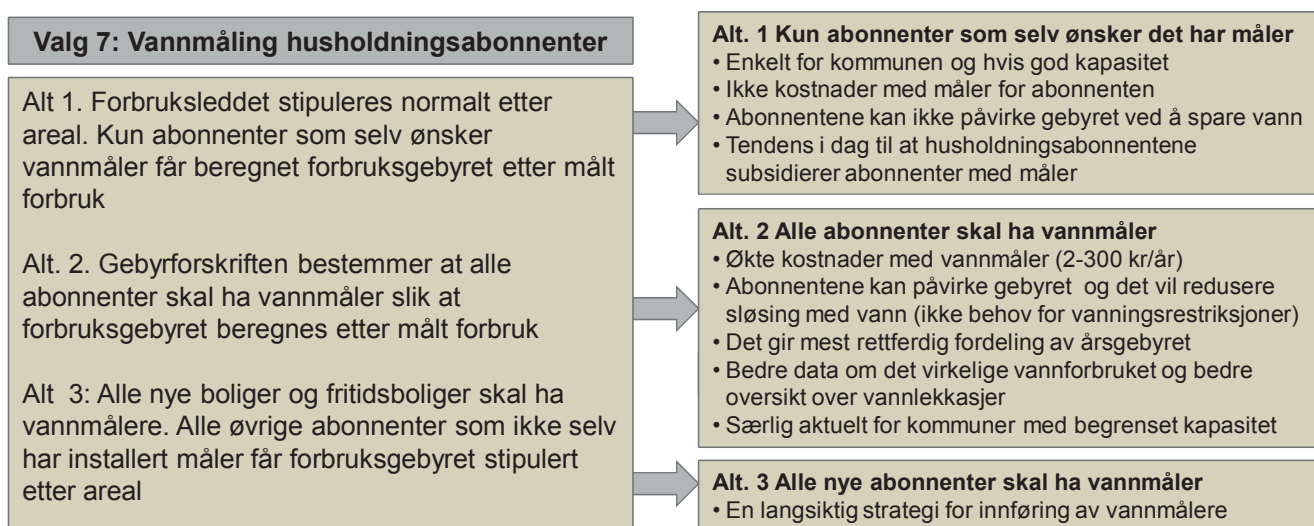
For husholdningsabonnentene må kommunen ta stilling til om forbruket skal stipuleres etter areal eller om kommunen ønsker at flest mulig eller alle skal ha vannmålere.

Bruk av vannmåler gir et mer rettferdig gebyrsystem, da korrekt stipulering etter areal er vanskelig, jf. kapittel 5.6. Bruk av vannmålere koster mer for abonnentene da det er kostnader knyttet til både installering, kontroller og utskifting. Kostnaden med installering av vannmåler vil være mellom 1000 og 5000 kr avhengig av om kommunen installerer måler hos alle (storinnkjøp) eller om den enkelte abonnent bekoster installasjonen selv. Bruk av vannmålere krever også at abonnentene leser av vannmålerne, og det vil kunne oppstå tvil om måleren viser korrekte verdier.

Dersom kommunen ikke ønsker å innføre vannmålere hos alle husholdningsabonnentene, bør stipuleringen etter areal gjøres iht. anbefalt praksis i kapittel 5.6. Det er videre viktig med god informasjon til abonnentene om at installasjon av vannmåler kan gi et mer korrekt grunnlag for gebyrberegning og at kostnadene med vannmåler særlig kan lønne seg for boliger med stort areal og lite forbruk.

Figur 5.11 viser alternative valg som kommunen kan gjøre mht. vannmålere for husholdningsabonnentene.

Dersom kommunen velger å innføre vannmålere for alle abonnenter og hvis kommunen eier alle vannmålerne, er det unødvendig å opprettholde vannmålerleie. Det vil være enklere at kostnadene inngår i det ordinære gebyrgrunnlaget som en del av selvkost.

Figur 5.11. Valg av policy for vannmåling for husholdningsabonnentene

5.8. Bruk av verktøy for utforming av gebyrmodell for årsgebyr

I prosessen med å innføre nye gebyrforskrifter er det viktig å vite hva som er effekten av eksisterende modell og alternative nye modeller. Det er gjennom dette prosjektet utviklet et verktøy for å gjøre beregninger av effekten av ulike gebyrmodeller.

Regnearket er vist i sin helhet i vedlegg 2. Kommunene må legge inn data om sine abonnenter og hvilke kategorier som er valgt. I vedlegg 2 har vi lagt inn data for en eksempelkommune, som er en mindre kommune med følgende abonnentprofil:

Antall innbyggere tilknyttet den kommunale vannforsyningstjenesten: 1430

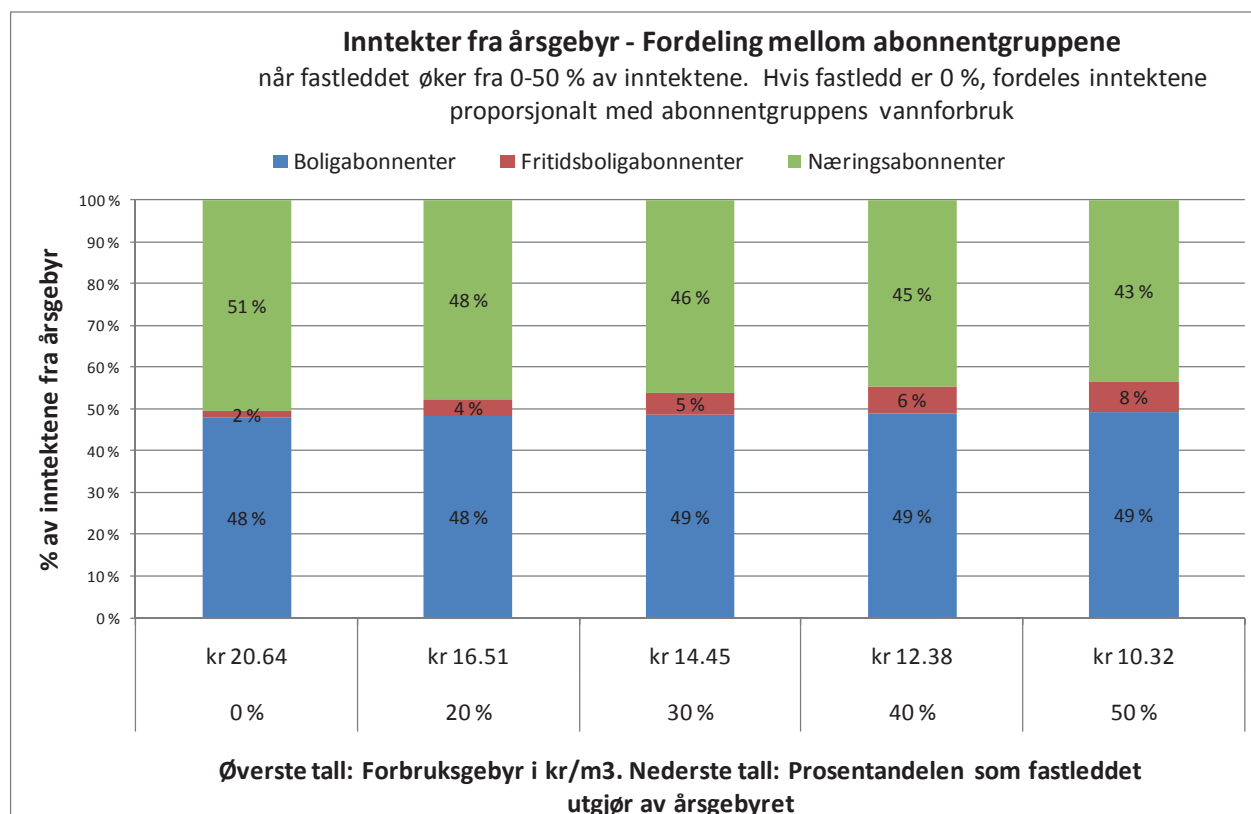
Selvkost vann: kr 4 020 000,-

Inntekter fra tilknytningsgebyr: kr 20 000,-

Inntekter fra årsgebyr for selvkostdekning: kr 4 000 000,-

Abonentgrupper	Salg av vann	
	1000 m3	% av vannsalget
Boligabonnenter	92834	48 %
Fritidsboligabonnenter	2994	2 %
Næringsabonnenter / off. virksomheter	113700	50 %
SUM	193828	100 %

Med bruk av regnearket, vises virkningen av ulike valg mht. størrelsen på fastleddet for årsgebyr. jf. figur 5.12.

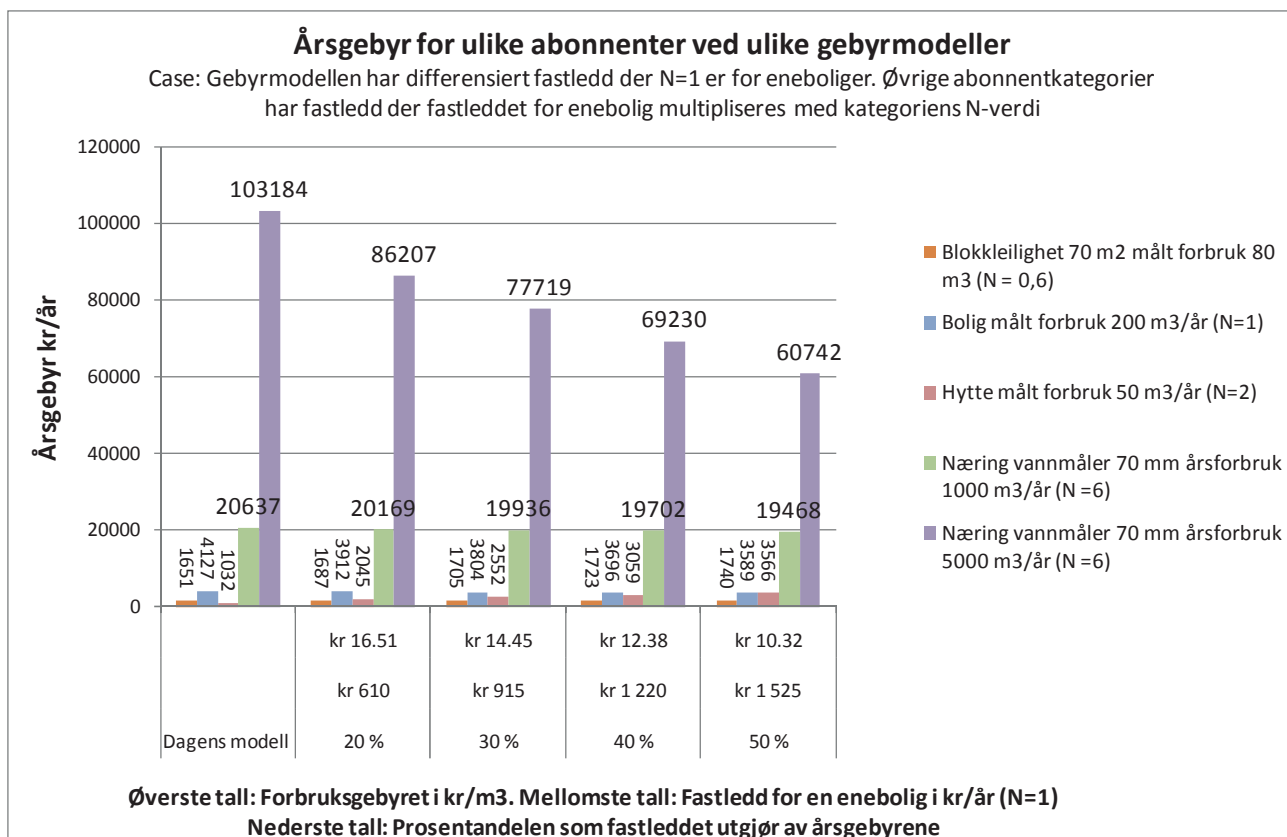

Figur 5.12. Bruk av regnearket for å vise hvordan fordelingen mellom abonnentgruppene blir ved ulik fordeling mellom fastledd og forbruksledd

Avhengig av %-andelen fastleddet skal utgjøre, beregnes fastleddet for en enebolig og denne gis faktoren N=1. Alle andre abonnentkategorier får en faktor som reflekterer den muligheten abonnenten har til å ta ut vann:

Eneboliger: N = 1,0 (Benyttes som referanseverdi for de øvrige)
 Leiligheter i blokk: N = 0,6 (Større tetthet av boenheter/km ledning enn enebolig)
 Hytter: N = 2,0 (Lavt årsforbruk i forhold til bolig, tilnærmet lik kostnad)
 Fritidsleiligheter: N = 1,2 (Større tetthet av boenheter/km ledning enn hytter)
 Næring: N = 0,8–20 (Reflekterer kostnaden med å levere mer vann etter som ledningsdimensjon eller vannmålerdimensjonen øker)

Figur 5.13. Virkning for ulike abonnenter med ulikt fastledd med aktuell kategorisering av fastleddet. Gebyrmodell for eksempelkommune

Administrasjonen bør legge fram denne typen dokumentasjon for lokalpolitikere som skal fastsette gebyrforskrift og gebyrreglement for kommunen. Det er først når en legger inn alle data i en regnemodel, at det vil være mulig å se på hvordan virkningen blir for ulike aktuelle abonnentgrupper i kommunen med de ulike strategiske valgene i modellen.

Det vil særlig være valg av størrelsen på fastleddet og stipulert forbruk for boliger, evt. fritidsboliger pr. areal, som gir store utslag på fordelingen av gebyrene mellom abonnentgruppene.

5.9. Endring av gebyrmodell kan gi store endringer av gebyrene

Ved innføring av nye gebyrforskrifter, og der en for eksempel ønsker å innføre en todelt gebyrmodell, kan det innebære at det blir betydelige endringer av gebyrene i forhold til tidligere gebyrmodell.

For å sikre at kommunen velger å etablere den beste gebyrmodellen uten å ta for mye hensyn til hva endringene i gebyrene innebærer for den enkelte, bør kommunen vurdere å gjøre endringene over noen år. Dette kan for eksempel gjøres slik:

- Prinsippene for gebyrmodellen vedtas i ny gebyrforskrift
- Gebyrsatsene, herunder også den %-vise fordelingen av fastledd og forbruksledd for årsgebyret, vedtas årlig i forbindelse med vedtak av gebyrreglementet

Eksempel 1:

Dersom kommunen har gebyrmodell uten fastledd og uten minimumsgebyr og ønsker at det nye fastleddet i gebyrmodellen skal utgjøre 40 % av årsgebyret, blir endringene store. Opptrappingen av fastleddet kan gjøres i form av gradvis endring av fastleddet opp mot ønsket nivå.

Eksempel 2:

Dersom kommunen har gebyrmodell uten fastledd, men med minimumsgebyr, vil et høyt fastledd gi få endringer. Da kan fastleddet evt. trappes ned gradvis for å oppnå en gebyrmodell som stimulerer til vannsparing.

Eksempel 3:

Dersom kommunen tidligere ikke har hatt vannmålere for husholdningsabonnentene og ønsker å innføre vannmåling, kan dette slå ut på vannforbruk og fordelingen av gebyrene mellom de ulike abonnentgruppene. Ofte har det stipulerte forbruket etter areal vært for høyt for visse abonnenter, og innføring av vannmåling vil gi et lavere forbruk for disse. Regulering av fastleddet for husholdningsabonnentene kan benyttes for å gjøre omstillingen fra gammelt til nytt regime gradvis og sikre at kommunens inntekter tilsvarer kostnadene med å produsere tjenesten.

Eksempel 4:

Høyt fastledd kan i en overgang også benyttes hvis nøkkelen for stipulert forbruk pr. areal skal reduseres til et lavere nivå.

Tabell 5.1: Beregning av fastledd og forbruksledd basert på %-fordeling, jf. regneark der alle beregninger av satser gjøres på bakgrunn av den prosentvise fordelingen. Det gjør det enkelt å justere alle satser gradvis år for år

Alternativ 1		Alternativ 2		Alternativ 3		Alternativ 4	
% fordeling	1000 kr	% fordeling	1000 kr	% fordeling	1000 kr	% fordeling	1000 kr
20 %	800	30 %	1200	40 %	1600	50 %	2000
80 %	3200	70 %	2800	60 %	2400	50 %	2000
Antall enheter	Fastledd N=1 kr	Antall enheter	Fastledd N=1 kr	Antall enheter	Fastledd N=1 kr	Antall enheter	Fastledd N=1 kr
922	604	922	906	922	1208	922	1511
Antall m3 solgt	kr/m3	Antall m3 solgt	kr/m3	Antall m3 solgt	kr/m3	Antall m3 solgt	kr/m3
216514	14.78	216514	12.93	216514	11.08	216514	9.24

5.10. Håndtering av klager relatert til gebyrene

Regelverket for klageadgang er beskrevet i kapittel 3.6.

I gebyrforskriftene bør det angis hvilke typer vedtak det er klagerett på med hjemmel i *forvaltningsloven*.

- Abonentene har ikke klageadgang på gebyrenes størrelse, da gebyrregulativet er en forskrift, jf. *forvaltningsloven*
- Det kan klages på enkeltvedtak som er gjort med hjemmel i gebyrforskriftene, herunder beregningsgrunnlaget for gebyrene
- Det bør angis hvilken instans som har fullmakt til å avgjøre klagen, evt. med avslag på gebyret, dersom ikke kommunestyret selv skal behandle alle klager

Kartleggingen i dette prosjektet har vist at det er ulik praksis i kommunene når det gjelder hvem som skal behandle klager relatert til gebyrene. Dersom kommunen ønsker at det er andre enn kommunestyret selv som skal behandle denne type saker, må det i gebyrforskriften angis hvilket organ denne myndigheten delegeres til. De aktuelle alternativene er følgende:

- Kommunestyret selv
- Et eksisterende politisk organ, for eksempel formannskapet eller teknisk hovedutvalg
- Særskilt klagenemnd

Resultatene fra gjennomført spørreundersøkelse i dette prosjektet viser at abonnenter ofte klager på unormalt høyt forbruchsgebyr pga. lekkasjer hos abonnenten selv, og som ikke er blitt oppdaget før gebyrregningen kommer. En liten lekkasje over lang tid kan medføre et forbruk langt over det normale.

Strengt juridisk er dette abonnentens eget ansvar, og abonnentene bør betale regningen. Gebyrforskriftene bør ikke ha generelle regler for prisavslag ved slike hendelser.

Det er likevel praksis i mange kommuner at slike saker blir vurdert mht. rimelighet i gebyrutskrivningen. Hver sak bør imidlertid vurderes individuelt. Det viktigste kriteriet for om det skal gis prisavslag, er en vurdering av om abonnenten burde ha vært klar over lekkasjen og selv kunne ha gjort tiltak.

Dersom kommunen kommer til at abonnentene ikke kan lastes for ikke å ha oppdaget overforbruket, og dersom forbruket har vært ekstremt, bør avslaget i gebyret reflektere kommunens kostnader med ekstraforbruket. Kommunen vil for eksempel i mindre grad ha økte kostnader med avløpstjenesten ved vannlekkasjer. En kan derfor for eksempel gi avslag på avløpsgebyret, dvs. avvike fra prinsippet om at vannforbruket legges til grunn for både vann- og avløpsgebyret.

Ved mistanke om at noe er feil, eksempelvis ved mistanke om mulige lekkasjer, bør kommunen bistå abonnenten med å finne ut hva som er galt.

5.11. Særskilte gebyrer for dekning av kommunens kostnader

Iht. *forurensningsforskriften* § 16-5 om ulike gebyrsatser, kan ikke kommunen illegge tilleggsgebyr som et straffegebyr for manglende oppfyllelse av krav eller forpliktelser.

Kommunen kan imidlertid innføre særskilte gebyrer som har som formål å dekke inn kommunens kostnader. Slike gebyrer må fastsettes i kommunens gebyrforskrift for å hjemle innkrevingen. Aktuelle gebyrer er:

- a) Gebyr for leie av vannmåler
- b) Oppmøtegebyr for avlesing av vannmåler
- c) Gebyr for kontroll av vannmåler
- d) Gebyr for plombering, stenging og gjenåpning av vannforsyning
- e) Gebyr for midlertidig tilknytning

Ved vannlekkasjer på abonnentens installasjoner, er det tillatt å stipulere et høyere forbruk grunnet lekkasjen dersom gebyret er ilagt på bakgrunn av stipulert forbruk etter areal.

5.12. Abonnentenes rett til prisavslag ved kvalitetssvikt

Kapittel 3.5 omtaler abonnentens rettigheter iht. bl.a. *forbrukerkjøpsloven* når det gjelder vannforsyningstjenesten. *Forbrukerkjøpsloven* gir imidlertid kommunen få eller ingen holdepunkter for behandling av krav om prisavslag eller erstatning. Det anbefales at kommunen gjør seg opp en mening om hvordan den vil behandle slike krav, både om når kommunen mener at rett til prisavslag inntreffer og hvor omfattende det skal være.

Drammensregionen har utarbeidet regler for dette i både abonnementsvilkårene og i gebyrforskriftene for å få et konsistent regelverk. Regler i abonnementsvilkårene er imidlertid ingen forutsetning for å ta inn regler i gebyrforskriftene. Drammensregionens forskrifter kan derfor fungere som et eksempel på hvordan en forskriftstekst på dette området kan utformes. De følger her i bearbeidet versjon, bl.a. etter innspill fra Forbrukerrådet.

"Abonnent har rett til reduksjon i gebyr (prisavslag) ved feil eller mangel ved vannforsyningen i medhold av forbrukerkjøpslovens regler om prisavslag. Abonnent har rett til redusert gebyr i følgende tilfeller:

- *Ved ikke varslet avbrudd i vannforsyningen i mer enn 24 timer*
- *Ved ikke varslet avbrudd i vannforsyningen mer enn 2 ganger i løpet av ett kalenderår, og hvert avbrudd varer lenger enn 8 timer*
- *Når hygienisk kvalitet på vannet er så dårlig at det må kokes før bruk til drikke eller matlaging*

Vilkår for gebyrreduksjon er at mangelen skyldes forhold på kommunens side, for eksempel forurensing i vannkilde eller feil ved kommunalt anlegg. Kommunen plikter å bidra til å avklare ansvarsforholdet.

Generell anbefaling om koking som sikkerhetstiltak etter trykkfall på grunn av reparasjon, spyling, brannsløkking mv., gir ikke gebyrreduksjon. Sats for gebyrreduksjon fastsettes i Gebyrregulativet.

Krav om redusert gebyr må fremmes innen to måneder etter at forholdet oppsto, dersom ikke kommunen har fattet eget vedtak om gebyrreduksjon."

Dersom abonnenten ikke når frem med krav om gebyrreduksjon etter denne paragrafen, kan saken bringes inn for Forbrukerrådet/Forbrukertvistutvalget etter lov om behandling av forbrukertvister. Abonnenter som blir påført et økonomisk tap som følge av mangelfullt vann, vil etter *produktansvarsloven* kunne ha krav på erstatning.

5.13. Informasjon til abonnentene

Informasjonen som blir gitt om gebyrene og forskriftene på internett

Som minimum må kommunens *gebyrforskrift* og *gebyrregulativ*, evt. med kommentarer, være lett tilgjengelig på kommunens hjemmesider. Det bør også gis en forklaring på oppsett og innhold på fakturaen for vann- og avløpsgebyret.

I tillegg kan en *gebyrkalkulator* være nyttig for brukerne for å finne ut av hva de konkret skal betale i årsgebyr. Se eksempel på gebyrkalkulator på Oslo kommunes hjemmesider i vedlegg 4.

Det bør også informeres om at alle husholdningsabonnenter som får forbruksgebyret beregnet iht. areal, kan installere vannmåler, og vilkårene for dette bør fremgå. Dersom det er spesielle arealkategorier som vil ha særlig fordel av bruk av vannmåler, bør dette framgå av informasjonen som gis. Bergen kommune har en egen side på internett som nettopp gir slik informasjon: "*Betaler du for mye i vann- og avløpsgebyr*". Se bilde av siden i vedlegg 4.

Andre anbefalte informasjonstiltak

I tillegg er det viktig med skriftlig informasjon som sendes ut til abonnentene, da ikke alle abonnenter er på internett:

- En informasjonsbrosjyre om gebyrmodellen og med informasjon om tjenesten, herunder om mulighet for vannmåler. Se eksempler i vedlegg 4 fra Hias-kommunene og Porsgrunn
- Informasjon på fakturaene

Både på hjemmesider og i skriftlig materiell bør det gis enkel forklaring til regningen. Den kan være vanskelig å forstå, noe som gjelder generelt for fakturaer for kommunale gebyrer.

Kommunene bør dessuten ha en aktiv profilering av virksomheten sin, slik at brukerne får mer faktakunnskap om en viktig tjeneste. VA-virksomheten bør fremstå som en positiv samfunnsaktør. I profileringsarbeidet bør det legges inn nyttig informasjon for kundene. Det må informeres om både gode og evt. dårlige nyheter.

Forbrukerrådet har etterlyst mer åpenhet og informasjon om selvkostberegningen som ligger til grunn for hver spesifikk betalingstjeneste. Informasjon om hva som inngår i selvkostberegningene bør derfor gjøres tilgjengelige på en enkel og informativ måte på kommunens hjemmesider.

Det er viktig å unngå forkortelser og faguttrykk både i informasjonsmateriell og på fakturaen. Den viktigste regelen ved utforming av skriftlig informasjon er å bruke et enkelt og forståelig språk.

5.14. Anbefalt prosedyre ved innføring av nye gebyrforskrifter

For mange kommuner kan det være nyttig med interkommunalt samarbeid om innføring av nye gebyrforskrifter og gebyrreglement. Det kan gi kommunene en felles kompetanseheving på området gebyrer og selvkost, og det vil gi regionens abonnenter samme type gebyrregime. Det er imidlertid ikke noe mål å oppnå like gebyrer, da selvkost vil være forskjellig i kommunene.

Vi vil videre anbefale at politikerne inviteres til en dialog om gebyrsystemet underveis, før forslag til gebyrforskrift og gebyrregulativ legges fram til politisk vedtak. De politiske

beslutningstakerne vil gjennom dette også få en kompetanseheving, og de kan gi signaler om hva som skal vektes mest i utformingen av gebyrmodellen; kostnadsdekningsprinsippet eller vannforbruksprinsippet.

Det interkommunale samarbeidet på gebyrområdet kan også gjerne omfatte utformingen av informasjonsmateriell.

Når det gjelder prosedyre for utarbeiding og vedtak av den kommunale gebyrforskriften, vises til *forvaltningslovens* regler. Iht. *forvaltningsloven* § 38 skal forskriften kunngjøres i Norsk Lovtidend, og vil ved dette bli tilgjengelig på Lovdata (www.lovdata.no). En forskrift som ikke er kunngjort iht. reglene i § 38, kan ikke påberopes å være gjeldende, jf. reglene i § 39.

5.15. Kommunens administrative systemer

For å sikre kvalitet i både selvkostberegninger og beregning av VA-gebyr for den enkelte abonnent, må kommunen ha datasystemer/egnet programvare for dette.

Programvare eller regneark for selvkostberegninger

Da selvkostregnskap og kommuneregnskap ikke er det samme, må kommunen ha systemer for beregning av selvkost:

1. Det skal utarbeides budsjett for selvkost for en økonomiplanperiode som grunnlag for kommunens fastsettelse av det årlige gebyrreglementet
2. Det skal utarbeides et selvkostregnskap for det enkelte år, der evt. overskudd på selvkostberegningen skal avsettes på selvkostfond. Regnskapet skal revideres
3. I forbindelse med kommunens langsiktige planlegging, må det også utarbeides selvkostkalkyler som grunnlag for å prioritere tidsplanen for gjennomføring av investeringer mht. virkningen på gebyrene

Det finnes ulike typer selvkostverktøy på markedet; regnearkbaserte og databaser. Programvaren bør inneholde et anleggsregister for beregning av kapitalkostnader samt innlegging av direkte og indirekte kostnader. I tillegg bør programmet beregne hva gebyrene må være for å få selvkostdekning, samt vise hvordan selvkostfondet balanserer.

Abonnementsregister og faktureringsprogram

Kommunen må i tillegg ha et oppdatert register over alle abonnentene, med korrekt grunnlag for beregning av gebyrer for den enkelte.

Dersom bruksarealet benyttes som grunnlag for beregning av gebyrer, må abonnementsregisteret oppdateres med ajourførte arealdata fra Matrikkelen. Dersom vannmålerdimensjonen er grunnlag for gebyrberegning, må kommunen sørge for at registeret er à jour med vannmålerdataene. I tillegg må alle vannmåleravlesningene registreres eller importeres til registeret.

For å få et effektivt administrativt system er det også viktig at faktureringsprogrammet henter data effektivt ut fra kommunens abonnementsregister.

Det finnes flere produkter på markedet som håndterer dette, jf. resultatene fra spørreundersøkelsen i kapittel 4.2 og vedlegg 3.

Vedlegg

- 1. Mal for kommunale gebyrforskrifter**
- 2. Regneark gebyrberegninger**
- 3. Spørreundersøkelse i 12 kommuner**
- 4. Eksempler på informasjonsmateriell**

MAL FOR KOMMUNALE GEBYRFORSKRIFTER

Kommentar: NB! Denne forskriftsmalen kan ikke legges ukritisk til grunn som gebyrforskrift for en kommune. Den kan kun tjene som inspirasjon i arbeidet med egen kommunal gebyrforskrift, ved at den gjengir eksempler på formuleringer fra eksisterende gebyrforskrifter som regnes som velfungerende. Hver enkelt kommune må ta selvstendige valg for sin gebyrpolicy og bygge opp gebyrforskriften ut fra lokal policy, begrepsbruk m.v. Veiledning til å komme frem til kommunens gebyrpolicy, finnes i kap. 5 i Norsk Vann rapport 179/2011. Det er videre viktig med en god sammenheng mellom kommunens gebyrforskrift og kommunens abonnementsvilkår/sanitærreglement.

Forskrift om vann- og avløpsgebyr for xx kommune

Hjemmel: Lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter § 2 og forskrift av 1. juni 2004 nr. 931 om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) § 16-1 annet ledd.

1. Generelle bestemmelser

Kommunens abonnenter betaler gebyrer for vann- og avløpstjenester levert av kommunen. Forholdet mellom abonnenten og kommunen er regulert av statlige lover og forskrifter samt av kommunale forskrifter og abonnementsvilkår. Sentrale bestemmelser når det gjelder vann- og avløpsgebyrer, er følgende:

- Lov av 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter
- Forskrift av 1. juni 2004 nr. 931 om begrensning av forurensning, kapittel 16 om kommunale vann- og avløpsgebyrer
- Forskrift om vann- og avløpsgebyr i XX kommune (dette dokumentet)
- Gebyrregulativ for det enkelte år

Øvrige dokumenter:

- Gjeldende abonnementsvilkår for vann og avløp i XX kommune (tekniske og administrative bestemmelser) med vedlegg vedtatt av kommunestyret den **
- Evt. serviceerklæringer/brukergarantier for vann- og avløpstjenester

§ 1-1. Definisjoner

Kommentar: Tilpass listen med definisjoner til det som er relevant å benytte for kommunen.

I denne forskriften menes med:

- a) *Sanitærinstallasjoner/innvendige vann- og avløpsinstallasjoner:* Abonnenteide rør, installasjoner og utstyr innenfor husets yttervegg, som er tilknyttet vann- og/eller avløpsanlegg.
- b) *Privat vann- og avløpsanlegg:* Abonnenteide private ledninger (stikkledninger) og utstyr utenfor husets yttervegg, som er tilknyttet offentlig vann- og/eller avløpsanlegg.

- c) *Abonnement*: Avtale mellom abonnent og kommunen om vannforsynings- og/eller avløpstjenester gjennom tilknytning av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg til kommunens vann- og avløpsanlegg. Det er ikke en betingelse at avtalen er skriftlig. Avtale om tilknytning via privat fellesledning regnes som abonnement.
- d) *Abonnent*: Eier av eiendom som er tilknyttet kommunens vannforsynings- og/eller avløpsanlegg, eller som er godkjent eller krevd tilknyttet. Fester av eiendom skal stå som abonnent når gjenstående festetid da gebyrplikten inntrådte var 30 år eller mer, eller fester har rett til å få festeavtalen forlenget slik at samlet festetid fra gebyrplikten inntrådte vil kunne bli 30 år eller mer.
- e) *Eiendom*: Fast eiendom registrert som selvstendig enhet i Matrikkelen. Seksjon etablert i henhold til lovgivningen om eierseksjoner regnes som selvstendig eiendom.
- f) *Bygg*: Konstruksjon/byggverk med eget bygningsnummer.
- g) *Boenhet*: Bolig eller fritidsbolig med ett eller flere rom, separat inngang og eget kjøkken.
- h) *Fritidsbolig*: Bygning som er registrert som fritidsbolig i Matrikkelen (bygningstype 161-163).
- i) *Bruksareal (BRA)*: Bruksareal for en bygning eller bruksenhet som er registrert i Matrikkelen og beregnet med utgangspunkt i NS 3940.
- j) *Avløpsvann*: Både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann.

§ 1-2. Gebyrtyper

Gebyrtypene er:

- a) Engangsgebyr for tilknytning for henholdsvis vann og avløp
- b) Årsgebyr for henholdsvis vann og avløp

Kommentar: Eksempler på andre aktuelle gebyrtyper som har som formål å dekke kommunens kostnader med å utføre bestemte tjenester (slett det som ikke er aktuelt):

- c) Gebyr for leie av vannmåler
- d) Oppmøtegebyr for avlesing av vannmåler
- e) Gebyr for kontroll av vannmåler
- f) Gebyr for plombering, stenging og gjenåpning av vannforsyning
- g) Gebyr for midlertidig tilknytning

Gebyrsatser vedtas av kommunestyret i eget regulativ.

§ 1-3. Klage og omgjøring

Det er ikke klageadgang på gebyrer som er fastsatt iht. kommunens Gebyrregulativ, jf. *forvaltningslovens* bestemmelser.

Enkeltvedtak truffet i medhold av forskriften, kan påklages til .....

Kommentar: Sett inn klageinstans i kommunen, jf. følgende valgmuligheter:

Alt. 1: Kommunestyret selv

Alt. 2: Et eksisterende politisk organ, for eksempel formannskapet eller teknisk hovedutvalg

Alt. 3: Særskilt klagenemnd

Kommunen kan frafalle påløpt gebyr helt eller delvis dersom særlige grunner tilsier det. Gebyr må betales innen forfallsdato selv om gebyrvedtaket er påklaget. Klager som fremstår som prinsipp saker, behandles av Kommunestyret.

§ 1-4. Fritidsboliger

For fritidsboliger gjelder tilsvarende regler som for bolig.

Alternativt:

Dersom kommunen skal ha egne gebyrsatser for fritidsboliger, utgår denne paragrafen.

Kategorien må da omtales under kapittel 2 – Engangsgebyr for tilknytning og kapittel 3 – Årsgebyr.

2. Engangsgebyr for tilknytning

§ 2-1. Gebyrplikt

Kommentar: Tilpass listen til det som er aktuelt for kommunen

Engangsgebyr for tilknytning skal betales i følgende tilfeller:

- a) Nybygg
- b) Tilleggsgebyr kreves for tilbygg eller påbygg som øker bygningens areal:
  - for boligeiendom når økningen i arealet fører til økning i antall boenheter, jf. § 1-1 bokstav g
  - for annen eiendom når økning i bygningens areal er over 50 %
- c) Eksisterende bygg som tilknyttet eller som kommunen krever tilknyttet
- d) Eksisterende bygg med tilknytning som ikke er godkjent
- e) Annen permanent tilknytning til kommunalt vann- eller avløpsanlegg, f.eks. vanningsanlegg for landbruk, idrettsanlegg mv.

Engangsgebyret for tilknytning betales ikke i følgende tilfeller:

- a) Bygg med midlertidig tilknytning, f.eks. brakkerigg. Kommunen kan fastsette varighet for tilknytningen
- b) Særskilt tilknytning av sprinkleranlegg

§ 2-2. Utforming av gebyret

Kommentar:

I denne paragrafen må forskriftsteksten tilpasses den gebyrmodellen kommunen velger

for engangsgebyret for tilknytning. Veiledning til valg av gebyrmodell og valg av nøkkel for differensiering av gebyrene er gitt i rapportens kapittel 5.

Aktuelle nøkler for differensiering av gebyrene er:

- *Pr. boenhet/eiendom/seksjon/bygg*
- *Pr. enhetens bruksareal*
- *Pr. enhetens vannmålerdimensjon*
- *Pr. dimensjonen på inntaksledningen/stikkledningen*

Eksempler på forskriftstekster fra fire ulike gebyrforskrifter følger, som viser hvordan kommunene differensierer engangsgebyret for ulike abonnementskategorier. Vær obs på at andre modeller også er mulige:

Alternativ 1: Lavt gebyr, beregning pr. enhetens areal for alle kategorier – eksempel fra Bergen kommune.

Engangsgebyret fastsettes pr. m² bruksareal (BRA) beregnet med grunnlag i NS 3940 eller eksisterende arealdata.

Engangsgebyret forfaller til betaling ved påkrav etter at rammetillatelse er gitt eller senest ved tilknytning. Krav om betaling skal sendes senest 2 mnd. etter at godkjent byggesøknad foreligger. Ved utvidelse av eksisterende bygg forfaller engangsgebyret til betaling ved påkrav eller senest 2 måneder etter godkjent byggesøknad.

Alternativ 2: Lavt gebyr, samme gebyr i kroner – eksempel fra kommuner i Drammensregionen.

For bolig skal engangsgebyret for tilknytning for henholdsvis vannforsyning og avløp utgjøre et fast beløp pr. boenhet. For andre bygg (f.eks. næringsbygg) skal engangsgebyret utgjøre et fast beløp pr. bygg, men pr. eiendom dersom et bygg er oppdelt i flere eiendommer, f.eks. gjennom seksjonering.

For bygg som består av både bolig og annen type lokale, betales gebyr for hver av delene etter reglene i 1. ledd.

Dersom bygget erstatter et bygg som tidligere har vært lovlig tilknyttet, trekkes disse enhetene fra ved beregning av tilknytningsgebyret. Vilåret er at ny igangsettingstillatelse gis innen 5 år etter at bebyggelsen er fjernet eller frakoplet. Ved tilbygg eller påbygg betales gebyr for økt antall enheter. At antall enheter er lavere enn tidligere, gir ikke abonnenten grunnlag for krav om refusjon.

Det gis ikke fradrag i tilknytningsgebyr selv om eiendommen har bidratt til finansiering av infrastruktur gjennom utbyggingsavtale e.l.

Alternativ 3: Tilknytningsgebyr pr. eiendom iht. dimensjon på stikkledning og pr. boenhet – eksempel fra Ringeby kommune.

1. Brukerkategori næring/offentlig virksomhet:

Engangsgebyr betales for bebygd eiendom eller ved førstegangsoppføring av bygg på eiendom, som blir tilknyttet offentlig vann- og/eller avløpsnett.

Kommentar: Engangsgebyret differensieres etter dimensjon på inntaksledningen (stikkledningen) i fire kategorier. Dette kommer fram av Gebyrregulativet.

2. Brukerkategoriene bolig og fritidseiendom:

Engangsgebyr betales pr. boenhet for bebygd eiendom eller ved førstegangs oppføring av bygg på eiendom som blir tilknyttet offentlig vann- og/eller avløpsnett, og når allerede

tilknyttet eiendom seksjoneres eller fradeles. Boligeiendom (enebolig) med inntil 2 boenheter (kjellerleilighet, generasjonsbolig, hybel) regnes her som en boenhet.

3. Blandet brukerkategori:

For eiendom som består, eller ved bruksendring vil bestå av både boenhet og næring/offentlig virksomhet, betales gebyr for hver brukerkategori.

Størrelsen av gebyrsatsene fastsettes årlig av kommunestyret og fremkommer av Gebyrregulativet.

Kommunen kan fastsette avvikende engangsgebyr for tilknytning når tilknytningen krever ekstra høye/lave kostnader.

Alternativ 4: Høy og lav sats relatert til finansieringen av infrastrukturen – eksempel fra Hol kommune. Gebyrforskriften må i tillegg beskrive hvilken nøkkel engangsgebyret skal beregnes ut ifra.

Tilknytningsgebyrer boliger og fritidsboliger (eneboliger, leiligheter m v).:

Lav sats:

- Bolig- og fritidsbebyggelse i kommunalt og/eller privat byggefelt som har betalt interne opparbeidingskostnader for vann og avløp i tomteprisen. Disse bygg betaler halvt tilknytningsgebyr

Høy sats:

- Bolig- og fritidsbebyggelse utenom kommunalt/privat byggefelt og/eller som ikke har betalt noe refusjon/opparbeidingskostnader for offentlig vann- og avløpsanlegg. Disse bygg betaler fullt tilknytningsgebyr

§ 2-3. Gebyrsats

Størrelsen på gebyrsatsene fastsettes årlig av kommunestyret og fremkommer av Gebyrregulativet.

Gebyrsatsen skal være det som var gjeldende gebyrsats da kommunen mottok komplett byggesøknad eller søknad om tilknytning.

For eksisterende bygg med tilknytning som ikke er godkjent, betales tilknytningsgebyr etter gjeldende sats på det tidspunktet kravet framsettes.

§ 2-4. Ansvar og betalingsfrist

Abonnenten har ansvaret for betaling av engangsgebyret for tilknytning. Gebyret skal være betalt når tilknytning foretas.

3. Årsgebyr

§ 3-1. Gebyrplikt og ikrafttreden

Årsgebyr skal betales for alle eiendommer som:

- a) er tilknyttet kommunalt vann- eller avløpsanlegg

- b) er pålagt tilknytning i medhold av lov og fristen for tilknytning er utløpt

Gebyrplikten inntreffer:

- a) for enhet med stipulert forbruk: ved tilknytning
b) for øvrige enheter: når vannmåler er eller skal være installert

§ 3-2. Eiendom uten godkjent tilknytning eller frakobling

Er tilknytning ikke godkjent av kommunen, skal abonnenten betale gebyr fra og med det tidspunkt tilknytningen er foretatt. Har kommunen ikke annet beregningsgrunnlag, utmåles gebyret etter skjønn. Slik beregning innebærer ikke at kommunen har godkjent tilknytningen.

Er frakobling ikke godkjent av kommunen, skal abonnenten betale gebyr inntil frakoblingen er godkjent.

§ 3-3. Ansvar for gebyrene

Abonnenten har ansvar for betaling av gebyr, uansett om gebyrkravet er rettet mot abonnenten eller annen regningsmottaker.

Abonnenter som samarbeider om felles vannmåler, er solidarisk ansvarlige for gebyrene. Gjelder slikt samarbeid et sameie etter lov om eierseksjoner, er hver abonnent ansvarlig for mengdevariabel del av gebyret i forhold til sin eierandel, dersom ikke annen fordeling er fastsatt i sameiets vedtekter eller bindende vedtak i sameiet.

§ 3-4. Utforming av gebyrene

Det beregnes årsgebyr for henholdsvis vannforsyning og avløp med:

Alternativ 1:

Et forbruksgebyr uten fast del.
Gebyrsatsen fastsettes i kommunens Gebyrregulativ.

Alternativ 2:

Todelt gebyrmodell:

- En fast del (fastledd)
- En mengdevariabel del (forbruksledd)

Hvor stor andel av årsgebyret som skal være hhv. fast og variabel del, fastsettes hvert år i Gebyrregulativet. Det samme gjelder gebyrsatsene.

Kommentar:

I denne paragrafen må forskriftsteksten tilpasses den gebyrmodellen kommunen velger for årsgebyr. Veiledning til valg av gebyrmodell og valg av nøkkel for differensiering av gebyrene er gitt i rapportens kapittel 5.

Aktuelle hovedkategorier for fastleddet:

- Boliger
- Fritidsboliger
- Næring

Aktuelle nøkler for differensiering av fastleddet:

- Pr. boenhet/eiendom/seksjon/bygning
- Pr. enhetens vannmålerdimensjon
- Pr. dimensjonen på inntaksledning/stikkledningen
- Pr. bruksareal for næring (ikke bolig og fritidsbolig)

Boligens areal bør ikke benyttes som grunnlag for beregning av fastleddet, da forbruksgebyret også stipuleres etter arealet for boliger uten vannmåler.

Eksempler på forskriftstekster fra to ulike gebyrforskrifter. Vær obs på at andre gebyrmodeller også er mulige:

Alternativ 1: Eksempel på gebyrmodell for kommuner i Drammensregionen: Fastledd pr. boenhet for bolig/fritidsbolig og pr. vannmåler for annen eiendom.

For bolig beregnes fastleddet som en fast sats pr. boenhet. Kommunen kan vedta ulik sats for henholdsvis boligeiendom, fritidseiendom og annen eiendom. For annen eiendom beregnes fastleddet som en fast sats pr. vannmåler, eventuelt avløpsmåler, men slik at hver eiendom betaler fastledd selv om flere eiendommer samarbeider om felles vannmåler.

Mengdevariabel del beregnes etter målt eller stipulert forbruk, som vannforbruk i m³. Det gis ikke nedsatt gebyr pr. m³ for storforbrukere av vann.

Alternativ 2: Eksempel på gebyrmodell fra Vik kommune i Sogn: Fastledd pr. boenhet for bolig og iht. dimensjonen på inntaksledningen for næring.

Fastleddet blir differensiert etter brukarkategori.

Fastleddet for bustad gjeld for bustad- og fritidshus, og skal betalast pr. eining, jf. definisjonen av eining i § 1. For einebustader med inntil fem hyblar, blir hyblane samla vurdert som ein eining.

Fastleddet for næring skal betalast for næringseigedomar, offentlege verksemdar og næringsdel på kombinasjonsbygg. Gebyret blir fastsett på grunnlag av dimensjonen på inntaksledning slik det går fram av tabellen under:

Dimensjon på ledning i mm	Gebyrstorleik N X Storleik fastledd bustad
>= 32 mm	N = 1
40 mm	N = 2
63 mm	N = 4
75 mm	N = 6
<= 110 mm	N = 10
>110 mm	N = 15

§ 3-5. Ansvar for opplysninger om abonnent

Abonnenten skal melde endringer i abonnementsforholdet til kommunen.

Inntil kommunen har mottatt melding og inntil kommunen har oppdatert abonnentdata fra Matrikkelen, skal abonnenten betale årsgebyr som tidligere.

§ 3-6. Beregning av gebyr

Samme forbruk i m³ legges til grunn for beregning av både vanngebyr og avløpsgebyr.

Vannforbruk til sprinkleranlegg er ikke gebyrpliktig.

Fraflytting eller fravær gir ikke grunnlag for fradrag i gebyr. Er bebyggelsen på eiendommen fjernet, eller ødelagt slik at den ikke kan brukes, betales fastledd inntil stikkledning er frakoblet (plugged) ved hovedledningen.

For næringsvirksomhet der forbruket av vann til produksjon medfører at mengden av avløpsvann avviker vesentlig fra målt vannforbruk, kan kommunen basere avløpsgebyret på egen måling av tilført avløpsvann til kommunalt nett, eller på særskilt avtale.

For avløpsvann som avviker fra vanlig husholdningsavløp og virker fordyrende på drift og vedlikehold av kommunens avløpsanlegg, kan kommunen fastsette et tillegg til avløpsgebyret til dekning av merkostnadene. I slike tilfeller inngås det en separat avtale mellom kommunen og abonnenten.

For avløpsvann fra produksjonsprosess e.l. som etter egen tillatelse fra kommunen er tillatt ført i grunnen, i privat ledning direkte til vassdrag eller sjøen, eller i separat kommunal overvannsledning, betales ikke avløpsgebyr. Slikt vann skal måles separat.

§ 3-7. Betaling etter stipulert forbruk

Boliger skal betale gebyr etter stipulert forbruk, dersom abonnenten eller kommunen ikke krever at det skal betales etter målt forbruk.

Stipulert forbruk beregnes ut fra boligenes størrelse (bruksareal), der det i Gebyrregulativet fastsettes et forholdstall mellom bruksareal og vannvolum.

Har eiendommen utvendig eller innvendig basseng på over 3 m³, skal den betale gebyr etter målt forbruk.

§ 3-8. Betaling etter målt forbruk

Gebyr etter målt forbruk skal betales ved:

- Bygg for næringsformål, offentlige formål o. l.
- Bygg for både bolig- og andre formål (blandingsbygg)
- Annet anlegg med varig eller midlertidig tilknytning i henhold til § 2-1

For midlertidige tilknytninger kan kravet om vanlig vannmåler fravikes, dersom vannforbruket kan fastsettes på andre måter.

Boligabonnent har rett til å få montert vannmåler og betale gebyr etter målt forbruk. Kommunen kan pålegge abonnent med stipulert forbruk etter § 3-7 å installere vannmåler og betale gebyr etter målt forbruk.

Boligabonnent som har installert måler frivillig, kan kreve abonnementet endret til betaling etter stipulert forbruk.

Alternativt: Dersom kommunen har vedtatt 100 % vannmålerdekning, slås § 3-7 og § 3-8 sammen til følgende:

For alle eiendommer skal det installeres vannmåler. Vannmåleren gir grunnlaget for den variable delen av årsgebyret for vann og avløp. Kommunen kan likevel i det enkelte tilfelle tillate eller kreve betaling etter stipulert forbruk.

§ 3-9. Retting av feil gebyrberegning

Har mangelfulle eller feil opplysninger ført til feilaktig gebyrberegning, skal beregningen rettes og differansen gjøres opp. Krav som er foreldet etter reglene om foreldelse av fordringer, dekkes normalt ikke.

§ 3-10. Gebyrreduksjon i medhold av forbrukerkjøpslovens regler om prisavslag

Kommentar: Levering av vann omfattes av forbrukerkjøpsloven og kan ved mangelfull levering prøves i samsvar med reglene i denne loven.

Forbrukerkjøpsloven gir kommunen få eller ingen holdepunkter for behandling av krav om prisavslag eller erstatning. Det anbefales at kommunen gjør seg opp en mening om hvordan den vil behandle slike krav, både om når kommunen mener at rett til prisavslag inntreffer og hvor omfattende det skal være. Drammensregionen har i sin forskrift utarbeidet slike regler, som kan være et eksempel på hvordan kommunen kan legge opp dette. Drammensregionen har også tilsvarende bestemmelser i abonnementsvilkårene, slik at det er samsvar mellom abonnementsvilkårene og forskriftene.

Forslaget til forskriftstekst er en bearbeidet versjon av forskriftsteksten fra Drammensregionen, slik at den kan anvendes uavhengig av abonnementsvilkårene:

Abonnent har rett til reduksjon i gebyr (prisavslag) ved feil eller mangel ved vannforsyningen i medhold av *forbrukerkjøpslovens* regler om prisavslag. Abonnent har rett til redusert gebyr i følgende tilfeller:

- Ved ikke varslet avbrudd i vannforsyningen i mer enn 24 timer
- Ved ikke varslet avbrudd i vannforsyningen mer enn 2 ganger i løpet av ett kalenderår, og hvert avbrudd varer lenger enn 8 timer
- Når hygienisk kvalitet på vannet er så dårlig at det må kokes før bruk til drikke eller matlaging

Vilkår for gebyrreduksjon er at mangelen skyldes forhold på kommunens side, for eksempel forurensing i vannkilde eller feil ved kommunalt anlegg. Kommunen plikter å bidra til å avklare ansvarsforholdet.

Generell anbefaling om koking som sikkerhetstiltak etter trykkfall på grunn av reparasjon, spyling, brannslukking mv., gir ikke gebyrreduksjon. Sats for gebyrreduksjon fastsettes i Gebyrregulativet.

Krav om redusert gebyr må fremmes innen to måneder etter at forholdet oppsto, dersom ikke kommunen har fattet eget vedtak om gebyrreduksjon.

Kommentar: Dersom abonnenten ikke når frem med krav om gebyrreduksjon etter denne paragrafen, kan saken bringes inn for Forbrukerrådet/Forbrukertvistutvalget etter lov om behandling av forbrukertvister. Abonnenter som blir påført et økonomisk tap som følge av mangelfullt vann, vil etter produktansvarsloven kunne ha krav på erstatning.

4. Vannmåler

§ 4-1. Installasjon

Kommunen bestemmer:

- hvor mange vannmålere den enkelte abonnent skal ha
- type, størrelse og plassering
- når måler skal installeres

Ved oppdeling av eksisterende eiendom med vannmåler, i nye eiendommer, skal hver av de nye eiendommene ha egen vannmåler.

Abonnenter kan samarbeide om felles vannmåler der det vil være uforholdsmessig kostbart å installere egen måler for hver enhet. Årsgebyr fordeles på abonnentene etter reglene i § 3-3, 2. ledd.

Pålagt vannmåler for ny eiendom skal være installert senest når det gis brukstillatelse eller eiendommen tas i bruk, og for eksisterende eiendom når den tilknyttes. Unnlates dette, skal abonnenten for boligeiendom betale stipulert årsgebyr etter § 3-7.

For annen eiendom beregnes gebyr etter skjønn.

§ 4-2. Eierforhold

Alternativ 1:

Vannmåleren er kommunens eiendom dersom ikke annen ordning er avtalt med abonnenten.

Alternativ 2:

Den enkelte abonnent eier selv vannmåleren.

§ 4-3. Kostnader

Alternativ 1: Dersom kommunen eier vannmålerne og abonnentene skal betale leie:

Vannmåler som overfor kommunen skal nyttes som grunnlag for beregning av årsgebyr, bekostes av kommunen. Vannmålere ut over dette bekostes av abonnenten.

For vannmålere som kommunen eier, betales vannmålerleie iht. satser fastsatt i Gebyrregulativet.

Alternativ 2: Dersom alle har vannmålere og kostnadene med vannmåler inngår i selvkostgrunnet:

Kostnadene med installasjon, drift og utskifting av vannmålere inngår i årsgebyret.

Alternativ 3: Dersom den enkelte abonnent eier vannmåleren:

Abonnenten bekoster installasjon, drift og utskifting av vannmålere.

§ 4-4. Avlesing av vannmåler

Abonnenten skal lese av vannmåler så nær fastsatt tidspunkt for avregning som mulig og sende resultatet til kommunen innen fastsatt frist.

Unnlater abonnenten å foreta avlesing, kan kommunen fastsette årsgebyret skjønnsmessig etter purring. Kommunen kan også selv foreta avlesing uten ytterligere varsel til abonnenten og kan kreve særskilt gebyr for dette.

§ 4-5. Tilsyn og vedlikehold

Alternativ 1: Dersom abonnentene eier vannmålerne:

Abonnenten skal holde måler lett tilgjengelig for avlesing og tilsyn.

Abonnenten skal føre tilsyn med måler. Blir en måler skadd eller går tapt, skal abonnenten straks melde fra til kommunen. Som skade regnes også at plombering av måler er brutt.

Kommunen kan føre tilsyn med måler. Kontrollør fra kommunen skal legitimere seg uoppfordret.

Alternativ 2: Dersom kommunen er eier av vannmålerne:

Abonnenten skal holde måler lett tilgjengelig for avlesing og tilsyn.

Abonnenten skal føre tilsyn med måler. Blir en måler skadd eller går tapt, skal abonnenten straks melde fra til kommunen. Som skade regnes også at plombering av måler er brutt. Kommunen kan kreve erstatning for tap eller skade.

Kommunen kan føre tilsyn med måler. Kontrollør fra kommunen skal legitimere seg uoppfordret.

§ 4-6. Nøyaktighetskontroll

Kommentar: Eksempel på mulig tekst, må tilpasses kommunens policy:

Egenkontroll:

- Kommunen skal veilede abonnentene om egnet metode for egen kontroll av måler

Enkel kontroll:

- Både kommunen og abonnenten kan kreve ytterligere nøyaktighetskontroll av måler. Kommunen avgjør om kontrollen skal foretas av kommunen eller av ekstern kontrollinstans.
- Kontrollen skal foretas med måleutstyr og prosedyrer for måling som er akseptert av Justervesenet. Kontrollen skal gjelde hele det aktuelle måleområdet.

Utvidet kontroll:

- Krever abonnenten ytterligere nøyaktighetskontroll av måler, skal abonnenten bære kostnadene ved slik kontroll dersom kontrollresultatet ligger innenfor feilmarginen etter § 4-7. I motsatt fall dekker kommunen kostnadene.

Justering eller utskifting av måleren:

- Dersom målenøyaktigheten ikke er tilfredsstillende, skal måleren justeres eller skiftes ut. Krav om endret måleområde for ny måler skal vurderes.

§ 4-7. Avregning ved feilmåling

Kommentar: Eksempel på mulig tekst, må tilpasses kommunens policy:

Dersom måleren ved kontroll viser mer enn 5 % for høyt forbruk, har abonnenten krav på tilbakebetaling for feilmålingen. Er plomberingen av måleren brutt, har abonnenten ikke krav på tilbakebetaling.

Tilbakebetalingen regnes fra det tidspunkt feilen må antas å ha oppstått.

Krav som er foreldet etter reglene om foreldelse av fordringer, dekkes ikke.

Viser måleren mer enn 5 % for lavt forbruk, har kommunen krav på tilleggsbetaling etter tilsvarende regler.

§ 4-8. Utskifting og flytting

Er målenøyaktigheten for dårlig, bestemmer kommunen om måleren skal justeres eller skiftes ut. Når vanlig levetid for en måler er nådd, kan kommunen bestemme at måleren skal skiftes ut helt eller delvis.

Kommunen kan kreve flytting av måler som er plassert i strid med kommunens krav til plassering. Abonnenten bekoster slik flytting.

5. Ikrafttreden mv.

§ 5-1. Ikrafttreden og oppheving av tidligere forskrift

Forskriften trer i kraft 1. januar 20XX.

Fra samme tid oppheves Forskrift dato/år for vann- og avløpsgebyrer i XX kommune.

Verktøy for utvikling av gebyrmodell for årsgebyr

Tallene som er oppgitt er et tenkt case og ingen anbefaling. Kommunen må fylle ut sine egne data i de gule registreringsfeltene. Øvrige felt er beregningsfelt og kan ikke overskrives eller endres uten å oppheve arbeidsknytelsen. Passordet er "may".

INNTEKTER FOR DEKNING AV SELVKOST:

	Antall	Sats	1000 kr
1			4120
2			100
3			4020
4	2	10000	20
5			4000
6			4020
7	500	200	100
8	0	0	0
9	0	0	0
10	0	0	0
11			100
12			4120
13			0

ABONNENTER OG SALG AV VANN:

1. BOLIGABONNENTER MED STIPULERT FORBRUK ETTER AREAL:

Antall m3 pr. m2 (anbefalt mellom 1.1 - 1.3)

m3/m2
1.2

Antall boligabonnenter med stipulert forbruk etter areal:

Alt.1 Angi antall boenheter og sum m2 bolig eller Alt.2 Angi antall boenheter innenfor hver arealkategori og arealberegningsgrunnlaget i m2

Alternativ 1: Angi antall boenheter og sum m2 bolig

Alternativ 2: Angi hvilke arealkategorier som ønskes brukt:

	Antall boenheter	m2 beregn.- grunnlag	Sum areal m2	m3 solgt
15	654		75000	90000
16		40	0	0
17		60	0	0
18		87	0	0
19		113	0	0
20		138	0	0
21		163	0	0
22		170	0	0
23			0	0
24	654	771	75000	90000

2. FRITIDSBOLIGABONNENTER MED STIPULERT FORBRUK ETTER AREAL (BØR MALES):

Angi % av husholdningsforbruket som grunnlag for beregning av faktor m3/m2:

% av bolig
25 %
m3/m2
0.30

Antall abonnenter med stipulert forbruk etter areal:

Alt.1 Angi antall boenheter og sum m2 fritidsboliger eller Alt.2 Angi antall boenheter for hver arealkategori og beregningsgrunnlaget i m2

Alternativ 1: Angi antall boenheter og sum m2 fritidsboliger:

Alternativ 2: Angi hvilke arealkategorier som ønskes brukt:

	Antall boenheter	m2 beregn.- grunnlag	Sum areal m2	m3 solgt
26	101		9980	2994
27		40	0	0
28		60	0	0
29		87	0	0
30		113	0	0
31		138	0	0
32		163	0	0
33		170	0	0
34			0	0
35	101	771	9980	2994

Tallene som er oppgitt er et tenkt case og ingen anbefaling. Kommunen må fylle ut sine egne data i de gule registreringsfeltene.

Øvrige felt er beregningsfelt og kan ikke overskrives eller endres uten å oppheve arbeidskytelsen. Passordet er "nva".

3. BOLIGABONNENTER MED MÅLT FORBRUK

36 Angi antall boenheter og m3 solgt. Angi sum areal hvis fastledd iht. m2*

Antall boenheter	Areal m2*	m3 solgt	m3 solgt
34	4100	2834	2834

4. FRITIDSBOLIGABONNENTER MED MÅLT FORBRUK:

37 Angi antall boenheter og m3 solgt. Angi sum areal hvis fastledd iht. m2*

Antall boenheter	Areal m2*	m3 solgt	m3 solgt
0	0	0	0

5. NÆRINGSABONNENTER/OFFENTLIGE ABONNENTER:

38 Sum gebyrenheter og målt forbruk i m3. Angi m2 hvis enhet fastledd *

39 Evt. salg av vann til næring/ikke-bolig stipulert grunnlag

40 Sum salg av vann til næring

Ant.gebyr-enheter**	Areal m2*	m3 solgt	m3 solgt
128	95000	98000	98000
0			0
128	95000	98000	98000

6. SUM ANTALL ABONNENTER OG SALG AV VANN:

41 Boligabonnenter (24+36)

42 Fritidsboligabonnenter (35+37)

43 Næringsabonnenter/offentlige abonnenter (40)

44 SUM

Ant. gebyr-enheter**	Areal m2*	m3 solgt	% av salg
688	79100	92834	48 %
101	9980	2994	2 %
128	95000	98000	51 %
917	184080	193828	100 %

* Sum areal bolig og fritidsbolig som er grunnlag for stipulert forbruk samt sum areal boliger, fritidsbolig og næring som betaler etter målt forbruk. Grunnlag for beregning av fastledd hvis etter areal

** Enheter som danner grunnlag for å beregne fastledd/abonnementsgebyr: Antall boenheter, bygg, eiendommer, seksjoner eller vannmålere

KATEGORISERING AV ABONENTENE MHT. FASTLEDD (ABONNEMENTSGBYR)

Fylles ikke ut dersom fastleddet beregnes etter antall m2

N-faktor: Angi faktor for fastleddet i forhold til eneboligabonnenter som har faktor 1. Differensiering av fastleddet gir sammenheng mellom kommunens kostnad og gebyret

BOLIGABONNENTER - Angi kategorier	Antall boenheter	N - faktor
Eneboliger, tomannsboliger og tremannsboliger	623	1,0
Blokkleiligheter (store utnyttelse av infrastrukturen enn for eneboliger)	65	0,6
SUM	688	Avvik
Kontrollsum fra "Sum antall abonnenter og salg av vann, tabell 6 " (41)	688	0

FRITIDSBOLIGABONNENTER: Angi kategorier	Antall boenheter	N - faktor
Hytter (samme kostnad som for eneboliger, men mindre bruk)	50	2
Leiligheter (utnytter infrastrukturen bedre enn hytter)	51	1,2
SUM	101	Avvik
Kontrollsum fra "Sum antall abonnenter og salg av vann, tabell 6 " (42)	101	0

NÆRING/OFFENTLIGE ABONNENTER: Angi kategorier	Ant. gebyr-enheter	N - faktor
Vannmålerdimensjon < 25 mm / Alternativ dimensjon inntaksløsning	5	0,8
Vannmålerdimensjon 25 - 34 mm	80	1,0
Vannmålerdimensjon 35 - 49 mm	22	2,5
Vannmålerdimensjon 50 - 74 mm	14	6
Vannmålerdimensjon 75 - 99 mm	1	10
Vannmålerdimensjon 100 - 149 mm	2	20
Vannmålerdimensjon 150 - 199 mm	4	50
Vannmålerdimensjon > 200 mm	0	75
SUM	128	Avvik
Kontrollsum fra "Sum antall abonnenter og salg av vann, tabell 6 " (43)	128	0

BEREGNING AV FASTLEDD OG FORBRUKSLEDD

VELG % - ANDEL FASTLEDDET SKAL UTGJØRE AV ÅRSGEBYRET:

- 66 Angi % - andel inntekter fra fastleddet (abonnementsgebyret)
- 67 % - andel inntekter fra forbruksleddet (mengdeavhengig årsgebyr)

BEREGNING AV STØRRELSEN PÅ FASTLEDDET:

Alternativ 1: Fastledd beregnes pr. enhet/vannmålerdimensjon/ledningsdim:

Alternativ 2: Fastleddet beregnes pr. m2

BEREGNING AV STØRRELSEN PÅ FORBRUKSLEDDET:

70

Fordeling av gebyrene mellom de ulike abonnentgruppene

Abonentgrupper	Salg av vann		Årsgebyr inntekter 1000 kr ved varierende %-andel fastledd og kr/m3					
			0 %		20 %		30 %	
	1000 m3	% av vannsalg	kr 20,64	kr 16,51	kr 20,64	kr 16,51	kr 14,45	kr 12,38
71 Boligabonnenter (41)	92834	48 %	1916	1941	1954	1967	1979	1979
72 Fritidsboligabonnenter (42)	2994	2 %	62	149	192	236	280	280
73 Næringsabonnenter (43)	98000	51 %	2022	1910	1854	1797	1741	1741
74 SUM	193828	100 %	4000	4000	4000	4000	4000	4000

Abonentgrupper	Salg av vann		Årsgebyr inntekter fordeling i % ved varierende %-andel fastledd og kr/m3					
			0 %		20 %		30 %	
	1000 m3	% av vannsalg	kr 20,64	kr 16,51	kr 20,64	kr 16,51	kr 14,45	kr 12,38
75 Boligabonnenter	92834	48 %	48 %	49 %	49 %	49 %	49 %	49 %
76 Fritidsboligabonnenter	2994	2 %	2 %	4 %	5 %	6 %	7 %	7 %
77 Næringsabonnenter	98000	51 %	51 %	48 %	46 %	45 %	44 %	44 %
78 SUM	193828	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

BEREGNING AV ÅRSGEBYR FOR ULIKE ABONNENTGRUPPER - EKSEMPLER:

Fastleddet beregnes pr. enhet/vannmålerdimensjon/ledningsdimensjon (dvs. alle nøkler bortsett fra etter areal)

Her må kommunen selv velge ut aktuelle abonnentgrupper og evt. endre beregningsformlene ved å bruke korrekt N-verdi fra felt (45-63). NBI Passord

Beregningsgrunnlag		Årsgebyr inntekter fordeling i % ved varierende %-andel fastledd i kr og forbruksledd kr/m3					
Angi areal m2	Årsforbruk m3	Dagens modell	20 % kr 617	30 % kr 926	40 % kr 1 234	50 % kr 1 543	
Beregning av årsgebyr hvis fastleddet betales pr. enhet iht. verdi for N. for eneboliger	N=1		kr 16,51	kr 14,45	kr 12,38	kr 10,32	
79 Bolig 120 m2 der forbruket stipuleres etter areal (N = 1)	120	144	2972	3006	3017	3029	
80 Blokkleilighet 70 m2 målt forbruk 80 m3 (N = 0.6)		80	1651	1711	1731	1751	
81 Bolig på 200 m2 der forbruket stipuleres etter areal (N=1)	200	240	4953	4579	4206	4019	
82 Bolig målt forbruk 200 m3/år (N=1)		200	4127	3919	3815	3711	
83 Hytte på 100 m2 der forbruket stipuleres etter areal (N=2)	100	30	619	1730	2285	2840	
84 Hytte målt forbruk 50 m3/år (N=2)		50	1032	2060	2574	3088	
85 Næring vannmåler 70 mm årsforbruk 1000 m3/år (N =6)		1000	20637	20213	20000	19788	
86 Næring vannmåler 70 mm årsforbruk 5000 m3/år (N =6)		5000	103184	86251	77784	69317	

Tallene som er oppgitt er et tenkt case og ingen anbefaling. Kommunen må fylle ut sine egne data i de gule registreringsfeltene.

Øvrige felt er beregningsfelt og kan ikke overskrives eller endres uten å oppheve arkbeskyttelsen. Passordet er "may".

BEREGNING AV ÅRSGEBYR FOR ULIKE ABONNENTGRUPPER - EKSEMPLER:

Fastleddet beregnes etter byggets areal.

(Anbefales ikke dersom forbruksleddet for boliger og fritidsboliger også beregnes etter areal)

	Beregning av årsgebyr hvis fastleddet betales pr. enhetens areal i m2	Beregningsgrunnlag		Årsgebyr inntekter fordeling i % varierende %-andel fastledd kr/m2 og forbruksledd kr/m3						ved
		Angi areal m2	Årsforbruk m3	Dagens modell	20 %	30 %	40 %	50 %		
					kr 4,35 kr 16,51	kr 6,52 kr 14,45	kr 8,69 kr 12,38	kr 10,86 kr 10,32		
79	Bolig 120 m2 der forbruket stipuleres etter areal	120	144	2972	2899	2862	2826	2826	2790	
80	Blockleilighet 70 m2 målt forbruk 80 m3	70	80	1651	1625	1612	1599	1599	1586	
81	Bolig på 200 m2 der forbruket stipuleres etter areal	200	240	4953	4831	4771	4710	4710	4649	
82	Bolig på 200 m2 målt forbruk 200 m3/år	200	200	4127	4171	4193	4215	4215	4237	
83	Hytte på 100 m2 der forbruket stipuleres etter areal	100	30	619	930	1085	1241	1241	1396	
84	Hytte på 100 m2 målt forbruk 50 m3/år	100	50	1032	1260	1374	1488	1488	1602	
85	Næring 500 m2 vannmåler 70 mm årsforbruk 1000 m3/år	500	1000	20637	18682	17705	16728	16728	15751	
86	Næring 500 m2 vannmåler 70 mm årsforbruk 5000 m3/år	500	5000	103184	84720	75488	66256	66256	57025	

SPØRREUNDERSØKELSE I 12 KOMMUNER

Kommunale gebyrforskrifter for vann- og avløpsgebyr Veiledning om beste praksis fra Norsk Vann

Viser til henvendelse av 24. mai fra Norsk Vann om prosjektet "Kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp – anbefalinger for best praksis." Kinei AS er engasjert som rådgiver av Norsk Vann i dette prosjektet. Norsk Vanns prosjekt har som formål å lage en rapport/veiledning som særlig bygger på erfaringer fra kommuner som har vedtatt nye gebyrforskrifter etter 1.1.2007. For å kunne gjøre dette har vi innhentet gebyrforskrifter fra ca. 40 kommuner. Vi ønsker i tillegg å gjøre en dybdeundersøkelse i 15 kommuner. Utvalget av kommuner er gjort ut fra både ulike typer kommuner og ulike gebyrmodeller. **Vi håper derfor at de utvalgte kommunene som mottar denne forespørselen, er positive til å dele sine erfaringer ved å svare på denne spørreundersøkelsen.**

Spørreundersøkelse blant utvalgte kommuner

Formålet – Hva skal resultatene brukes til?

Formålet med undersøkelsen er å kartlegge kommunens erfaringer med egne gebyrforskrifter. Erfaringene skal inngå i grunnlaget for utarbeiding av en rapport/veiledning fra Norsk Vann. I tillegg vil abonnentenes erfaringer være et viktig grunnlag, hvilket blir i varetatt ved deltakelse fra interesseorganisasjoner som Huseiernes Landsforbund, Forbrukerrådet m.fl.. Myndighetenes styringssignaler og regelverkstolkninger vil også bli lagt til grunn i prosjektet.

Resultatmål – Hvilke erfaringer ønsker vi å kartlegge?

Vi ønsker å få kommunens erfaringer med egen gebyrforskrift i forhold til følgende vurderingskriterier:

1. Fordeling av gebyrene mellom ulike abonnentgrupper i kommunen i forhold til kommunens kostnader med å levere tjenesten til dem
2. Fordeling av gebyrene mellom de ulike abonnentgrupper i forhold til deres vannforbruk
3. Gebyrmodellens kompleksitet i forhold til ressursbruk til administrasjon
4. Gebyrmodellens kompleksitet i forhold til at abonnentene forstår den
5. Erfaringer med forskriftenes evne til å forebygge og håndtere evt. klagesaker relatert til gebyrene og håndtering av feil i grunnlaget for beregning av abonnentenes gebyrer
6. Erfaringer knyttet til den politiske prosessen med vedtak av gebyrforskriftene
7. Erfaringer knyttet til kommunens informasjonssystem om gebyrforskriften og gebyrsatsene
8. Kommunens erfaringer med og holdning til bruk av vannmåler for husholdningsabonnentene

Gjennomføring av undersøkelsen

Vi ber dere svare på vedlagte spørreskjema. De fleste spørsmålene er åpne i den forstand at dere må gi et begrunnet svar ut fra egne erfaringer..

Svarfrist for spørreundersøkelsen er 30.8.2010. Skjemaet sendes på e-post til Kinei ved svein@kinei.no. Ved behov for nærmere avklaring av forståelsen av spørsmålene, ta kontakt på e-post eller på telefon til Kinei ved May Rostad, may@kinei.no tlf. 905 90 720 eller Svein Aannestad, svein@kinei.no tlf. 971 80 480.

I tillegg til spørreundersøkelsen ber vi dere oversende følgende dokumenter:

1. Gebyrregulativet for VA-gebyrer i 2010
2. Saksutredningen og politiske vedtak fra behandling av saken med innføring av nye
3. gebyrforskrifter i kommunen
4. Kopi av faktura for kommunale gebyrer med evt. informasjon om VA-gebyret
5. Evt. egne informasjonsbrosjyrer /materiell om gebyrene

SPØRRESKJEMA

Kommune: *

Utfylt av: *

Stilling/ansvar: *

1 Begrunnelse for valg av gebyrmodell

Med gebyrmodell menes hvordan kommunen i gebyrforskriftene beskriver hvordan årsgebyr og tilknytningsgebyrer skal beregnes for de ulike abonnentgruppene. For å ha et faktagrunnlag for disse vurderingene ber vi dere oversende vedtatt gebyrreglement for VA-gebyrer i 2010, jf. punktet *Gjennomføring av spørreundersøkelsen* på forrige side.

1.1 Årsgebyr

Med todelt gebyrmodell menes at gebyret er delt inn i en fast del som ikke avhenger av vannforbruket og en variabel del som varierer med vannforbruket. Den variable delen kan beregnes enten med basis i målt vannforbruk eller stipulert vannforbruk. Alternativet til todelt gebyrmodell er at hele gebyret beregnes med basis i vannforbruket (målt eller stipulert).

a) I vår kommune har vi valgt å ha følgende gebyrmodell: (sett kryss foran det som passer):

- ☐ Alt. 1 Todelt gebyrmodell
☐ Alt. 2: Ikke todelt gebyrmodell

b) Begrunnelsen for valg av gebyrmodell er: *

1.1.1 To-delt gebyrmodell – størrelsen på fastleddet

c) Dersom alternativ 1 i spørsmålet over er valgt, angi hvor stor andel av årsgebyret fastdelen utgjør (sett kryss foran det som passer og angi %):

- ☐ Alt. 1 Relativt liten del av årsgebyret; * %
☐ Alt. 2 Relativt stor del av årsgebyret; * %

d) Begrunnelsen for størrelsen på fastdelen: *

1.1.2 Todelt gebyrmodell - differensiering av fastleddet

- a) Dersom kommunen har todelt gebyrmodell kan den faste delen av gebyret være lik for alle abonnenter, eller den kan differensieres for ulike abonnentkategorier. Hva har dere valgt? (sett kryss ved det som passer)

☐ Alt. 1 Likt fastledd for alle, dvs. samme kronebeløp

☐ Alt. 2 Ulikt fastledd for ulike abonnenter/kategorier

- b) Gjør rede for bakgrunnen for hvorfor dere har valgt likt gebyr (alt.1) eller differensiert gebyr (alt.2):

*

- c) Har kommunen spesielle en eller noen få abonnenter med særlig høyt vannforbruk og som har påvirket utforming av gebyrmodellen spesielt?

☐ Ja

☐ Nei

- d) Hvis ja, angi hvilke hensyn som er lagt til grunn for valgt modell. (Balanseringen mellom å dekke inn kommunens kostnader, forbudet mot å gi kvantumsrabatt, bedriftens ønske om et økonomisk incentiv i forhold til å påvirke gebyret med lavere forbruk): *

1.2 Tilknytningsgebyr

- a) Det kan gis reduksjon i tilknytningsgebyret dersom eiendommen har bekostet VA-anlegget, eksempelvis gjennom refusjon eller tomtepris (sett kryss ved det som passer):

☐ Alt. 1 Vi gir slik reduksjon

☐ Alt. 2 Vi gir ikke slik reduksjon

- b) Det er store forskjeller på størrelsen av tilknytningsgebyrene mellom kommuner. Noen har gebyrer ned til 1 kr, mens andre har et langt høyere gebyrnivå. I vår kommune er tilknytningsgebyret satt (sett kryss ved det som passer):

☐ Alt. 1 lavt

☐ Alt. 2 høyt

Bakgrunnen for dette valget er: *

- c) Tilknytningsgebyret kan være likt for alle eller differensiert. Hos oss er tilknytningsgebyret (sett kryss ved det som passer):

☐ Alt. 1 Likt kronebeløp for alle

☐ Alt. 2 Differensiert iht. areal, bygningstype, vannmålerdimensjon, pe etc:

Begrunn valgt løsning: *

- d) Angi hva som er nøkkelen for evt. differensiering av tilknytningsgebyret (areal, bygningstype, dimensjon etc.) og hvor nettopp dette er valgt:

*

2 Erfaringer fra den politiske prosessen med innføring av dagens gebyrmodell

For å ha et faktagrunnlag for spørsmål og svar til denne del av spørreundersøkelsen, ber vi dere oversende saksutredningen fra den politiske behandlingen med vedtak fra da nye gebyrforskrifter ble vedtatt. Dersom forskriften er revidert flere ganger med mindre endringer, ønsker vi å få tilsendt saksutredningen som gjaldt innføring av ny forskrift det hovedprinsippene for dagens gebyrmodell ble vedtatt, jf. punktet *Gjennomføring av spørreundersøkelsen* foran.

2.1 Formålet med innføring av ny gebyrmodell

- a) Ny gebyrmodell ble vedtatt i år: *
- b) Evt. senere revidering av forskriftene i år: *
- c) Beskriv bakgrunnen for at kommuneadministrasjonen la fram sak om endring av gebyrmodellen. Var forrige modell ulovlig, evt. ønske om to-delt modell for årsgebyr, evt. dårlige erfaringer med forrige modell, spesielle politiske ønsker og føringer m.v.:
*

2.2 Hva er politikerne opptatt av?

2.2.1 Politisk fokus

- a) Er det stort politisk engasjement knyttet til fordelingsprinsippene for VA-gebyrene?
☐ Ja
☐ Nei
- b) Hvis ja, beskriv hvilke hensyn som politikerne i kommunen er særlig opptatt av og som har hatt betydning for utformingen av gebyrforskriftene. Er det for eksempel spesielle grupper som de ønsker å skjerme/skjerpe gebyrene i forhold til?
*

2.2.2 Administrasjonens synspunkt kontra politiske syn

- a) Har kommuneadministrasjonen foreslått endringer av gebyrforskriftene/modellen som politikerne har avslått?
☐ Ja
☐ Nei
- b) Hvis ja, beskriv hvilke endringer har administrasjonen ønsket og begrunnelsen for politikernes avslag, evt. endring av foreslått vedtak:
*

3 Grunnlaget for beregning av gebyrene

3.1 Selvkostberegningen

Iht. selvkostregelverket og *Forurensningsforskriftens kapittel 16-1* skal det foreligge et budsjett for selvkost for budsjettåret gebyrene gjelder for, samt en fireårig (tre-fem års) økonomiplan som viser utviklingen av selvkost og evt. endringer i behovet for gebyrinntekter. Saksframlegget bør også dokumentere hvordan gebyrene må justeres for å balansere selvkostfondet i 0 over perioden, evt. sikrer at det ikke oppstår underskudd.

a) Hvem utarbeider selvkostberegninger og gebyrgrunnlag?

- ☐ VA-virksomheten/kommunalteknisk avdeling
- ☐ Kommunens økonomiavdeling eller andre

b) Har kommunen IT-verktøy som gjør det enkelt å få fram selvkostregnskap samt budsjett og økonomiplan, som gjør det enkelt å imøtekomme kravet til dokumentasjon av gebyrgrunnlaget i saksdokumenter for vedtak av VA-gebyrene? Beskriv hvilke verktøy som brukes og måten dette gjøres på. Vi ber også om en vurdering av hvor enkelt/vanskelig/ressurskrevende det er å få fram data mellom regnskap og selvkostregnskap i kommunen:

*

3.2 Grunnlaget for fakturering

3.2.1 Abonnementsregister og arbeidet med ajourhold

Beskriv hvilken type abonnementsregister (evt. produktnavn) kommunen har/anvender, og hvordan det kvalitetssikres at registeret blir holdt à jour med korrekte data om abonnentene som benyttes som grunnlag for beregning av gebyrene:

*

3.2.2 Egenvurdering av kvaliteten på abonnementsregisteret:

a) Antall abonnenter som betaler gebyr: *

b) Vurdering av om alle abonnenter er registrert, evt. omfanget av "gratispassasjerer". Beskriv evt. planer for å øke kvaliteten og rutinene for å sikre at alle nye abonnenter blir registrert:

*

c) Hvilke type areal benyttes: *

d) Egenvurdering av korrektheten på arealdataene og hva som er kommunens rutiner for å sikre korrekte arealdata. Oppdateres arealdataene fra Matrikkelen i dag? Hvis ikke, hvilke planer har kommunen for dette?

*

- e) Dersom gebyrberegningen forutsetter at abonnentregisteret inneholder andre data enn areal og vannmåleravlesning (som dimensjon på vannmålere, antall pe med mer): Hvordan holdes disse dataene à jour og hvor god er kvaliteten?

*

3.3 Ressursbehov i kommunen

Ressursbruk selvkostberegninger (budsjett og regnskap):	Timer/år *
Ressursbruk arbeid med abonnementsregisteret:	Årsverk *
Ressursbruk fakturering og innfordring:	Årsverk *
Ressursbruk saksutredning for politisk vedtak av årlig gebyrsatser:	Timer/år *
Ressursbruk kundesamtaler om gebyr (svartjeneste, klager mv)	Årsverk *
Evt. ressursbruk vannmåleravlesing	Årsverk *

4 Vannmålerpolicy for husholdningsabonnenter

4.1 Dekningsgrad vannmålere

Hvor stor andel av husholdningsabonnentene har installert vannmåler: * %

4.2 Kommunens policy

Gjør rede for hvorfor kommunen ønsker å ha høy/evt. lav dekningsgrad av husholdningsvannmålere:

*

4.3 Kommuner med relativt høy vannmålerdekning (> 20 %)

4.3.1 Vannmålerleie – velg aktuell løsning:

- ☐ Alt. 1: Vannmålerleie dersom abonnentene leier vannmålerne av kommunen:
* kr/år eks mva
- ☐ Alt. 2: Abonnentene bærer selv alle kostnader med vannmåler og det er derfor ikke vannmålerleie
- ☐ Alt. 3: Vi har ikke separat vannmålerleie, fordi kostnadene inngår i det ordinære gebyrgrunnlaget

4.3.2 Omfang av nøyaktighetsmålinger

Anslå hvor stor andel av vannmålerne som kommunen eller en uavhengig instans må gjennomføre nøyaktighetskontroll av huseiernes vannmålere pr. år pga. mistanke om feilmåling. Angi også ressursbruken for dette pr. år:

*

4.3.3 Øvrige erfaringer med vannmålere

- a) Hva anser kommunen som de største fordelene med høy dekningsgrad av husvannmålere (for eksempel effekt på vannforbruk, kvaliteten på vurdering av lekkasjetap, abonnentens tillit til rettferdige gebyrer, annet.)?
- *
- b) Hva er de største ulempene ved høy dekningsgrad av husvannmålere (kostnaden for abonnenten, feilmålinger, ressurskrevende, annet)?
- *

5 Informasjon til abonnentene

5.1 Kommunens informasjonssystem

Beskriv hvordan kommunen informerer om gebyrforskriften og gebyrregulativet på kommunens hjemmeside, på faktura, evt. egne informasjonsbrosjyrer. Angi gjerne link til hvor informasjonen på hjemmesiden ligger og oversend evt. kopi av fakturainformasjon og brosjyre:

*

5.2 Spesielle tiltak ved endring av gebyrmodellen

Endring av gebyrmodellen medfører ofte en endring av hvordan kostnadene blir fordelt mellom abonnentgruppene. Noen vil få lavere gebyr, mens andre vil få høyere gebyr uavhengig av den årlige endringen av satsene. Det fører naturlig nok til at abonnentgrupper som får en større prosentvis økning av gebyrene enn de øvrige kan bli misfornøyde og klage. God informasjon om hvorfor endringene er gjort for å få et rettferdig system kan imidlertid forebygge misnøye og klager. Beskriv evt. hvilke informasjonstiltak kommunen iverksatte ved innføring av ny gebyrmodell:

*

6 Klagesaker

6.1 Omfang og typer klager

Angi antall klager som fører til skriftlig klagebehandling og beslutning pr. år. Hva går klagen i hovedsak ut på? Angi om det evt. var flere klager det første året etter at ny gebyrmodell ble innført. Angi evt. om det er innretninger ved gebyrforskriften/modellen som er årsaken til klagen. *

6.2 Klager på gebyrregning ved uvanlig høyt vannforbruk

Pga. vannlekkasje internt på eiendommen som abonnentene ikke har oppdaget eller unnlatt å reparere, kan det forbruksavhengige vanngebyret bli svært høyt. Beskriv hvordan kommunen håndterer denne typen klager på gebyret. Går kommunen inn og vurderer rimeligheten av gebyret eller avvises denne typen klage når abonnentene åpenbart har brukt vannmengden som gebyret er beregnet ut fra? Har kommunene evt. noen generelle regler for maks. nivå på regningen eller andre type regler som inngår i gebyrforskriften? *

6.3 Saksbehandling ved klager – administrativt/politisk

Angi hvem i kommunen (rådmann/ politisk utvalg/ andre) som har myndighet til å innrømme avslag i VA-gebyret dersom en klagesaksbehandling innstiller på et avslag. Angi også om det tas andre hensyn enn de rent faglige/tekniske i den evt. politiske behandlingen av klagesaker: *

6.4 Andre typer henvendelser om VA-gebyrene

Beskriv omfang av og de vanligste årsakene til at abonnentene tar kontakt med kommunen angående VA-gebyrene og som ikke fører til en skriftlig klagesak. Dette kan være spørsmål og muntlige klager. Angi også hvilket omfang slike henvendelser har i form av ca. antall saker og henvendelser pr. år: *

7 Praksis ved feil i beregningsgrunnlaget

Beskriv hva som er kommunens praksis og rutiner dersom kommunen har utstedt VA-gebyret på feil grunnlag, for eksempel pga. av feil areal. Har gebyrforskriftene klare regler for denne behandlingen og som er tilstrekkelig for å håndtere dette på en forutsigbar og god måte?

Beskriv evt. erfaringer fra konkrete saker som begrunner god praksis.

*

8 Oppsummering av kommunens erfaring

8.1 Erfaring med valgt gebyrmodell

8.1.1 Årsgebyret

Vurder erfaringene med gebyrmodellens evne til å balansere følgende og til dels motstridende vurderingskriterier:

1. Rettferdig fordeling av gebyrene mellom abonnentgruppene som reflekterer kommunens kostnader med å levere tjenesten (kommunens rettferdighetsperspektiv)
2. Rettferdige årsgebyrer i forhold til abonnentenes vannforbruk (abonnentens rettferdighetsperspektiv)
3. Gebyrmodellen stimulerer til å spare vann
4. Gebyrmodellen er enkel å administrere for kommunen og forstå for abonnentene

*

8.1.2 Engangsgebyret for tilknytning

Vurder dagens gebyrmodell i forhold til følgende vurderingskriterier:

1. Rettferdighet mellom abonnenter som har betalt infrastrukturkostnader i tomtekostnader eller refusjon iht. *Plan- og bygningsloven* og abonnenter som ikke har betalt slike kostnader
2. Rettferdig fordeling i forhold til kostnadene med tilkobling av abonnentene til kommunens VA-tjeneste
3. Rettferdig kostnadsfordeling mellom abonnenter som har henholdsvis høyt og lavt vannforbruk
4. Gebyrmodellen er enkelt å administrere for kommunen og forstå for abonnentene
5. Gebyrets nivå er ikke til hinder for tilknytning av nye abonnenter

*

8.2 Vurdering av forenklinger

Det er et mål i seg selv å tilstrebe en så enkel gebyrmodell og forskrift som mulig, samtidig som andre viktige fordelingsprinsipper skal ivaretas. Behovet for en mer komplisert modell vil variere fra kommune til kommune. Basert på erfaringene med egen gebyrmodell, vurder om det er mulig å gjøre forenklinger uten at dette gir uønskede virkninger for kommunen eller abonnentene:

*

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 1: Spørsmål 1 og 2

Komm	Årsgebyr	Tilknytningsgebyr	Erfaringer dagens gebyrmodell
Bjugn	1.1 Mest rettferdig med todelt modell.	1.2 Ikke red. hvis eiendommen bekostet VA-anlegget	2.1 Ny gebyrmodell 2010 - ønsket 2-delt modell.
	1.1.1 Fastleddet 50% av årsgebyret.	Høyt tilknytningsgebyr	2.2.1 Lavt politisk engasjement.
	1.1.2 Differensierer fastleddet	Differensieres ut fra areal.	2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
Eidsberg	1.1 Todelt modell - <i>fått den anbefalt!</i>	1.2 Ikke red. hvis eiendommen bekostet VA-anlegget.	2.1 Ny gebyrmodell 2004, revidert 2009.
	1.1.1 Fastleddet liten del av årsgebyret - 20%. Sosial profil med lav fastdel, slik at de med lavest forbruk ikke skulle komme så galt ut, f.eks pensjonister, eneboere osv.	Ønsker flest mulig tilknyttet de kommunale anleggene. Relativt lav kostnad ved å kople seg på, men dersom forbruket er høyt vil vi ta det igjen der. Høyere fastgebyr for storforbrukere. Trenger da ikke høyere tilknytningsavgift.	Reviderte forskriften for å rette opp i kategoriene for fastdel for næringsabonnenter. Hadde ikke nok kategorier i den forrige gebyrmodellen for at dette skulle bli mest mulig rettferdig i forhold til store vannforbrukere.
	1.1.2 Differensiert fastgebyr. Næringsabonnenter fastgebyr gradert etter vannforbruket. Årsak: Sosiale profil - De som bruker mest vann bør betale mest i fastdel.	Tilknytningsgebyret likt for alle abonnenter.	2.2.1 Stort politisk engasjement. Politisk ønske om å få til en modell med høy sosial profil. Lite forbruk - liten fast del. Stort forbruk - større fastdel.
Hol	1.1 Todelt modell	1.2 Lav sats for eiendommer som har bekostet VA-anlegg	2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
	1.1.1 Fastleddet 50% av årsgebyret.	Tilknytningsgebyrene er satt høyt. Dette for å dekke mest mulig av infrastrukturkostnadene.	2.1 Ny gebyrmodell 2007, revidert 2010.
	Politisk ønske om lavt fastledd.	Tilknytningsgebyrene er differensiert ut fra areal og stipulert vannforbruk.	Politiske føringer for revidering av forskriften.
	1.1.2 Differensiert fastgebyr. Lavere fastledd for næringsbygg.		2.2.1 Ikke stort politisk engasjement.
	Har abonnenter med spesielt høyt vannforbruk som har påvirket utforming av gebyrmodellen. Bruker vekttrill for årsgebyr næringsbygg.		2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
Rana	1.1 Todelt modell	1.2 Ikke red. hvis eiendommen bekostet VA-anlegget.	2.1 Ny gebyrmodell fra 2008. Begrunnelse for ny modell: Slutte å kreve inn minstegebyr.
	Begrunnelse: Samme inntekt til kommunen. For å slippe å stipulere forbruket og få et høyt kostnadstall etter forbruk/areal, ble det satt et fastgebyr som er likt for både store og små areal.	Lavt tilknytningsgebyr for eksisterende anlegg, men nytt anlegg med forholdsvis høyt gebyr.	2.2.1 Ikke stort politisk engasjement.
	1.1.1 Fastleddet 35% av årsgebyret. Begrunnelse: Rettferdiggjøring av forholdet mellom stort og lite areal.	Differensiert tilknytningsgebyr ut fra areal.	2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
	1.1.2 Likt fastledd for alle typer abonnenter. Begrunnelse: Lett å administrere.		

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.

Del 1: Spørsmål 1 og 2

Komm	Årsgebyr	Tilknytningsgebyr	Erfaringer dagens gebyrmodell
Ringsbø	1.1.1. Totelt modell Utarbeidet forskriftsmal sammen med 250 andre kommuner i regi av ANØ. Fokuser på totelt modell og endte opp med det.	1.2 Ikke red. hvis eiendommen bekostet VA-anlegget. Tilknytningsgebyrene er betydelig lavere i dag enn før forskriftsendring. Begrunnelse: Intektene skulle bli mer stabile, og ikke har store konjunkturmessige svingninger. Stor aktivitet med bygging og tilknytning av hytter. Ved krakket i hyttemarkedet ville inntektsforfallet for kommunen blitt mye større enn de vi nå opplevde.	2.1 Ny gebyrmodell fra 2007. Gammel gebyrmodell inneholdt minimumsbeløp, som ville være ulovelig fra 2008. Det var ønskelig å få ned arbeidsomfanget med gebyrinnkravningen, og vi ønsket å komme vekk fra areal som grunnlag for gebyrene.
	1.1.1. Størrelsen på fastleddet varierer etter brukerkategori; næring/off. virksomhet, fritidseiendom, bolig. For bolig og næring er fastleddet holdt lavt, men for fritidseiendommer er fastleddet høyt.	Det er likt gebyr for den enkelt brukerkategori, men differensiert mellom kategoriene. Forskjellen mellom bolig og fritidseiendom er svært liten.	2.2.1 Ikke stort politisk engasjement.
	1.1.2 Ulik fastledd for ulike abonnenter. Fritidseiendommene har et høyt fastledd, da disse er svært kostbare å betjene, samtidig som de har et lavt forbruk. Uten et høyt fastledd ville fritidseiendommene bli subsidiert av de fastboende.	Næringsbygg differensiere på bakgrunn av størrelsen på inntaksløsningen. Begrunnelsen for dette er at en bedrift med grov inntaksløsning belaster VA-verket mer enn en bedrift med grunn inntaksløsning, jfr. modellen fra E-verkene som graderer etter størrelsen på inntakssikringene. En bedrift med kun 1" inntaksløsning har samme	2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
	1.1. Totelt modell. 98,5% av abonnentene beregnes etter areal mens 1,5% har vannmålere.	1.2 Ikke red. hvis eiendommen bekostet VA-anlegget. Lavt tilknytningsgebyr - kr. 1. Likt for alle eiendommer. Skal ikke være et økonomisk hinder for tilkobling av nye abonnenter etter hvert som ledningsnett utvides.	2.1 Ny gebyrmodell vedtatt i 2003. Ikke revidert senere. 2.2.1 Ikke stort politisk engasjement. 2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
Tromsø	1.1.1. Totelt modell. Det var varsløst at minstegebyrmodellen ville utgå (Forurensningsforskriften paragraf 16-4). Kommunen har valgt en gebyrmodell som gir incitamenter for å redusere forbruket, både for store og små forbrukere.	1.2 Ikke red. hvis eiendommen bekostet VA-anlegget. Lavt tilknytningsgebyr. Begrunnelse: Ønsker at innbyggerne skal være tilknyttet det kommunale nettet. Sett opp mot at tilknytningsgebyrene uansett ville betydd lite for kommunens inntekter, er det derfor valgt å holde disse gebyrene lave.	2.1 Ny gebyrmodell vedtatt i 2004. Begrunnelse: Varslet at minstegebyrmodellen skulle utgå. Ikke revidert.
	1.1.1. Fastdelen utgjør en relativt liten andel av årsgebyret. Gebyrmodell innebærer at abonnementsdelen også varierer med forbruk. Begrunnelse: Forbruk er drivende også på de faste kostnadene.	Tilknytningsgebyret fastsettes i forhold til bebyggelsens størrelse.	2.2.1 Ikke stort politisk engasjement.
Trondheim	1.1.2 Det er ikke laget kategorier/abbonent-grupper for differensiering av fastleddet. Den bestemmes ut fra vannforbruk.		2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 1: Spørsmål 1 og 2

Komm	Årsgebyr	Tilknytningsgebyr	Erfaringer dagens gebyrmodell
Vik	1.1 Todelt modell. Begrunnelse for valg av modellen: Modellen er rettskaffen, dei som bruker mykje vatn må betale for det!	1.2 Ikke red. hvis eiendommen bekostet VA-anlegget. Tilknytningsgebyret er lavt og likt for alle typer eiendommer. Begrunnelse: Mest rettferdig. Ønske om at alle skal knytte seg til vannverket og ikke bli skremt av høyt tilknytningsgebyr.	2.1 Ny gebyrmodell vedtatt i 2004, revidert i 2007. Ved bruk av todel gebyr gjennom 3 år fant vi ut at vi måtte gjøre nokre justeringar samt klargjøre definisjonar ved bruk av dømer.
	1.1.1 Relativt stor andel: 50% av årsgebyret. Politikerne har fastsatt satsen.		2.2.1 Stort politisk engasjement. Nokre av politikerane er svært opptatt av gebyr til landbrukseigedomane. Om å setje fastleddet så høgt som mogeleg.
	1.1.2 Likt fastledd for alle typer abonnenter. Vurderes som mest rettferdig.		2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
Bergen	1.1 Innførte 2-delt modell i 2001, samtidig med at vannmåler ble en valgmulighet for boligabonnentene. Fastleddet høy andel av 2 grunner: Ønsket en "balansert" rettferdighet og et høyt fastledd en "nødvendighet" for å begrense gebyrøkningen for målerabonnentene pga stipulert forbruk ble redusert fra 2,75 til 1,3 m3/m2, år.	1.2 Meget lavt tilknytningsgebyr. Begrunnelse: Hadde inntil 1990 graderte tilknytningsavgifter der høyeste sats var meget høy (men for så vidt rettferdig). Ressurskrevende å administrere, både mot kunder og politikere. I dag har vi ugraderte og meget lave tilknytningsgebyrer (på nivå med et årsgebyr), og livet er bra. Tilknytningsgebyret er likt for alle, dvs samme arealsats, kr/m2. Dette er enkelt og rettferdig.	2.1 Ny gebyrmodell 2001. Hovedsaken var at målervalg for boligabonnenter ble innført, noe som var et sentralt krav. Det var da nødvendig å innføre en 2-delt modell.
	1.1.1 Fastleddet utgjør 40% av årsgebyrene.		2.2.1 De er opptatt av klager, i form av henvendelser direkte til seg, og medieoppslag. a. En enkel modell gir få klagesaker. b. Lave gebyrer gir få klagesaker. c. God tjenestekvalitet gir få klagesaker. d. Kompetente saksbehandlere gir få klagesaker.
	1.1.2 Samme fastledd (dvs samme beløp i kr/m2) for alle abonnenter. Regner gebyr pr. bygning innen hvert bruksnummer. Begrunnelse likt fastledd: En enkel modell. Feks ingen justering ved bruksendring, oppdeling, sammenslåing eller seksjonering av .		2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.

Del 1: Spørsmål 1 og 2

Komm	Årsgebyr	Tilknytningsgebyr	Erfaringer dagens gebyrmodell
Enebakk (gjelder bare avløp)	<p>1.1 Totelt årsgebyr. Trodde vi måtte ha den todelt da denne muligheten kom og fant først senere ut at vi kunne ha kun forbruksavhengig gebyrmodell. Er fornøyd med den todelte modellen fordi den tydeliggjør at mye av avløpskostnadene er faste.</p> <p>1.1.1 Fastleddet utgjør 87% av årskostnadene. De fleste avløpskostnadene er faste; de varierer svært lite med abonnentens vannforbruk. Dette gjelder kapitalkostnadene og lønnskostnader til folk på renseanlegget, etc. De kostnadene som kan sies å være variable er strømkostnader knyttet til pumping av avløpsvann og kjemikalier. Det er dessuten mye innlekking på vårt nett slik at eventuell vannsparing hos abonnenten får lite utslag. Vi mener det er feil å gi et inntrykk til abonnenten at vannsparing vil gi reduserte behandlingskostnader. Hvis vi hadde stor andel variabelt gebyr og alle sparte 50 % vann ville vi ha måttet sette opp pris per m3 ganske kraftig, for vi fikk jo ikke noe reduserte kostnader som følge av vannsparingen ! Dette blir å gi abonnentene falske forhåpninger om lavere avløpsgebyr. Vi ser på avløpstjenesten som en tjeneste du enten har eller ikke har. Det er tilgangen til avløpsnett man betaler for; ikke i hvilken grad man bruker tjenesten (avløpsmengde).</p> <p>1.1.2 Likt abonnementsgebyr for alle abonnementskategorier. Dette er fordi det har vist seg vanskelig å finne egnede fordelingsnøkler for å fordele de faste kostnadene på ulike abonnementskategorier. Vi mener også at prinsipielt bør de faste kostnadene fordeles likt mellom abonnentene.</p>	<p>1.2 Gir reduksjon hvis abonnenten har bekostet VA-anlegget på annen/egen måte. Har et "mellomstort" tilknytningsgebyr (42 500). Det er fordi det er bedre å hente inn pengene gjennom årsgebyret; dette blir mer forutsigbart. Vår anbefaling er egentlig at tilknytningsgebyr faller bort. Den eneste begrunnelsen for å beholde det er at det er urettferdig overfor de nåværende abonnentene som har betalt tilknytningsgebyr at fremtidige abonnenter ikke skal betale. Tilknytningsgebyret beregnes per boenhet. For eneboliger og fritidsboliger er tilknytningsgebyret en fast sum (42 500). For flermannsboliger differensieres tilknytningsgebyret etter bebyggelsens størrelse (50 % rabatt for boenheter under 100 m2, 25 % rabatt for boenheter over 100 m2). Rabatten gis fordi flermannsboliger legger beslag på mindre ledningslengde enn hva eneboliger/hytter gjør. For næringsbygg beregnes tilknytningsgebyret utfra bebyggelsens areal. Det gis rabatt (50 %) for areal over 200 m2. Minimumsgebyret er som for eneboliger.</p>	<p>2.1 Ny gebyrmodell vedtatt 2001. Begrunnelse: "Vi trodde vi måtte endre modellen." Revidert 2004. Begrunnelse: Mer rettferdig differensiering av tilknytningsgebyret for flermannsboliger.</p> <p>2.2.1 Lite politisk engasjemen. Politikerne ønsket lavere gebyr for store næringsbygg.</p>
			2.2.2 Administrasjonen foreslo å øke tilknytningsgebyret slik at det reflekterte økningen i konsumprisindeksen. Dette ble avslått av politikerne.
Stavanger	1.1 Totelt årsgebyr.	1.2 Ikke reduksjon hvis kommunen bekostet VA-anlegget.	<p>2.1 Ny gebyrmodell i 2002, revidert i 2006. I 2002 ble tidligere gebyrmodell underkjent av Fylkesmannen i Rogaland. Ny todelt gebyrmodell ble da valgt. Vi vil imidlertid bemerke at Høyesterett fant at våre måte å beregne gebyrene på ikke var i strid med lov om vass- og kloakkavgifter med rammeforskrifter.</p>

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.

Del 1: Spørsmål 1 og 2

Komm	Årsgebyr	Tilknytningsgebyr	Erfaringer dagens gebyrmodell
Stavanger	Begrunnelse: Å synliggjøre at store deler av kostnadene på VA-sektoren er faste og må betales selv om der ikke tappes vann eller blir mottatt avløpsvann.	Høyt tilknytningsgebyr. Begrunnelse: Tilknytningsgebyret skal synliggjøre for abonnenten at eiendommen tilknyttes en infrastruktur som er lagt og bekostet av andre eiendomsiere.	2.2 Engasjementet er avhengig av hvilket fokus det er - i den lokale pressen - på måten kommunen beregner gebyrene og størrelsen på gebyrene.
	1.1.1 Fastleddet utgjør 50% av årsgebyret. 80 til 90 % av kostnadene på VA-sektoren er faste. Hvis en så stor del av kostnadene inngår i den faste delen, ville incitamentet til å spare vann avta. Kommunens valg av en 50/50 modell kan/ bør derfor oppfattes som en "gylden middevei".	For avløp: Differensiert gebyr for tilknytning i tre grupper. Eiendommer som har betalt full refusjon betaler lav sats gruppe I. Eiendommer som har betalt delvis vis refusjon betaler mellomste sats gruppe II, mens eiendommer som ikke har betalt refusjon betaler høy sats gruppe III. Begrunnelsen er at den/ de eiendommene som har hatt - store - utgifter til å etablere fellesanlegg som blir overtatt av kommunen skal få redusert gebyret for tilknytning. Type eiendom eller hvilken bruk eiendomsier kan/ ønsker er ikke med og bestemmer størrelsen på tilknytningsgebyret.	2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.
	1.1.2 Mellomting av alt 1 og 2. Modellen passer ikke inn i de alternativene som er gitt. Fastleddet er avhengig av størrelsen på bebyggelsen på eiendommene. Det vil si at fastleddet er beregnet som en pris pr m2 uavhengig av hva eiendommen brukes til.		
Hå	1.1.1 Totelt gebyrmodell. Begrunnelse: Utgangspunktet for valg av modell knyttet til kommunens faste og variable kostnader.	1.2 Gir reduksjon hvis abonnenten har bekostet VA-anlegget på annen/egen måte.	2.1 Ny gebyrmodell vedtatt i 1974, revidert i 1992 og 2010. Begrunnelse: Endra forskrift i 2010 er først og fremst fremma for å tilpassa denne til tidlegare vedtatt krav om at alle abonnentar skal ha vassmålar og ordninga med differensiert tilknytningsgebyr. Det er også gjort ein del presiseringar i forhold til innarbeida praksis og uklære punkt, t.d. kva reglar som skal gjelde for mellombels bygningar.
	1.1.1 Fastleddet er lagt i forhold til forbruksleddet. Grunngevinga er at det skal lønne seg for den enkelte abonnent å spare på vatnet.	Høgt/lågt tilknytningsgebyr er ei relativ vurdering. For størstedelen av kommunen er det ved ny utbygging behov for oppgradering av vass- og avløpsnett. Det er vurdert som rimeleg at nybygging tek ein vesentleg del av kostnadane ved slik oppgradering, enten i form av høge tilknytningsgebyr eller gjennom gjennomføring av konkrete utbyggingstiltak (utbyggingssavtalar).	2.2 Ikke stort politisk engasjement.
	1.1.2 Fastleddet varierer etter storleiken på vassmålaren med utgangspunkt i ein 3/4" vassmålar. Siktemålet er at dei faste utgiftene også skal avspegle seg som høgare fastavgift for storforbrukarane.	Tilknytningsgebyret differensieres etter vassmålarstorleik.	2.2.2 Politikerne enige med administrasjonen.

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.

Del 2: Spørsmål 4, 3 og 5

Komm.	Vannmålerpolicy husholdningsabonnenter	Beregninger/faktureringsinformasjon	Informasjon
Bjørn	4.1 Vannmålerdekning: 27%.	3.1 Selvkostberegning utføres av VA-avdelingen.	5.1 Sender ut brev/brosjyrer samt info på kommunens hjemmeside.
	4.2 Abonnentene avgjør selv om de vil ha vannmåler.	Baseres på kommunens regnskapssystem samt Excel regneark med datagrunnlag.	5.2 Ved endring av gebyrmodellen - sendt ut info via brev og flyveblad samt informasjon på kommunens hjemmeside.
	4.3.1 Abonnenten dekker selv alle kostnader med vannmåler.	3.2.1 Abonnementsreg./programmet ProAktiv oppdaterer registrerte mot GAB. Endringsmeldinger legges inn manuelt.	
	4.3.2 Lite kvalitetsmålinger av vannmålere.	3.2.2. 3300 abonnenter. God kvalitet på dataene - de fleste er registrert. Kvalitetssikrer mot GAB/feiler/renovasjons-registre. Areatype: BRA	
		3.3 Samlet ressursbehov: 1/3 årsverk.	
Eidsberg	4.1 Vannmålerdekning: 99,8%.	3.1 Selvkostberegning utføres av VA-avdelingen.	5.1 Utarbeidet en egen info-folder som sendes ut sammen med faktura 1 gang pr år. (Dessverre ikke i 2010 pga ressursmangel) Denne folder blir også lagt på kommunens hjemmeside.
	4.2 Mer korrekt fakturagrunnlag. Alle betaler for hva de faktisk får.	Har et selvkostregneark som ble utformet i et samarbeidsprosjekt mellom flere kommuner og konsulent May Rostad. Ganske ressurskrevende å få frem data, men erfaring fra år til år gjør det enklere.	5.2 Lagde en flott brosjyre ved innføring av ny gebyrmodell. Flere presseoppslag på eget initiativ og andre som pressen selv utarbeidet. De største abonnentene/næringene fulgte godt med og fikk informasjon av kommunen når de trengte det for å endre budsjettprosessen sin på dette feltet.
		3.2.1 Grunnlaget for fakturering: EDB-Komfakt. Det jobbes hver dag med å holde registrerte ajour og så korrekt som mulig. Fanges opp mye i forbindelse med byggesaksbehandling. VA avd får kopi av alt som blir søkt om og følger opp både med folkeregistret, rørlegger osv.	
	4.3.1 Vannmålerleie inngår i det ordinære gebyrgrunnlaget.	3.2.2 Antall abonnenter: 3200. Innføring av KOMTEK gir nye muligheter for å se på kart hvilke eiendommer som har hvilke avgifter i forhold til nabolaget. Håper å få innført dette systemet innen relativt kort tid.	
	4.3.2 Sjelden vannmålere som viser avvik. Når en kunde imidlertid mistenker at måler viser feil, sjekker kommunens rørlegger. Dersom det da er tvil blir den innsendt til uavhengig kontroll. Ressursbruk: 0,05 årsverk.	3.3 Samlet ressursbehov: 0,7 årsverk.	
	4.3.3 Abonnentens tillitt til en rettfærdig gebyrmodell. Kan ikke se at det har noen ulemper. Selv om det er ressurskrevende, syntes vi det er det mest rettfærdige systemet for alle parter.		

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 2: Spørsmål 4, 3 og 5

Komm.	Vannmålerpolicy husholdningsabbonenter	Beregninger/fakturerings	Informasjon
Hol	4.1 Dekningsgrad vannmålere: 20%.	3.1 Selvkostberegning utføres av økonomiavdelingen.	5.1 Informerer via kommunens hjemmesider og egen brosjyre.
	4.2 Bruk av vannmålere gir mer rettferdig betaling.	Bruker <i>Momentum</i> til selvkostberegninger (litt komplisert).	
	4.3.1 Vannmålerleie. Kr. 150 eks. mva. pr. år.	3.2.1 Som abonnementsregister brukes <i>Komtek</i> .	
	4.3.2 Omfang av nøyaktighetsmålinger: 10%.	3.2.2. Antall abonnenter: 2605. Jobber kontinuerlig med å fange opp "gratispassasjerer." Som arealtype brukes BRA. Arealdataene kommer fra byggesak. En person jobber på fulltid med å skaffe nødvendige beregningsgrunnlag utover arealdata.	
	4.3.3 Største fordel med vannmålere: Rettferdige gebyrer.		
Rana	4.1 Vannmålerdekning: 1%.	3.1 Selvkostberegning utføres av VA-avdelingen. Selvkostgrunnlaget fremskaffes av regnskapsavdelingen.	5.1 Link til gebyrregulativet på kommunens hjemmeside.
	4.2 Rana har ikke vannmangel. Det er lettere å administrere etter areal og det blir billigere for abonnenten.	3.2.1 Som abonnementsregister brukes <i>Komtek</i> . Kjører rapporter som skal fange opp endringer i Matrikkelen.	Informasjon om gebyrregulativet er trykt på baksiden av fakturaen.
	4.3.1 Abonnenten bærer selv alle kostnader med vannmåler.	3.2.2 Antall abonnenter: 6600. Noen presenter "gratispassasjerer. Når vi får koblet <i>KomTek</i> mot kartet og visualisert hvor det betales og hva det betales for, vil vi lettere oppdage slike ting.	5.2 Kun informert på kommunens hjemmeside.
	4.3.2 Omfang av nøyaktighetsmålinger: 0%.	Som arealtype brukes BRA. Arealdataen oppdateres fra Matrikkelen - gode kvalitet på dataene.	
		Gebyrberegningen går etter areal eller forbruk på vannmåler. Om måleren er gammel og bør utskiftes/rengjøres, følges ikke opp av kommunen (private vannmålere).	
		3.3 Samlet ressursbehov: 0,7 årsverk.	

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 2: Spørsmål 4, 3 og 5

Komm.	Vannmålerpolicy husholdningsabonnenter	Beregninger/fakturerings	Informasjon
Ringebu	4.1 Dekningsgrad vannmålere: 100%.	3.1 Selvkostberegning utføres av økonomiavdelingen.	5.1 Informasjon via kommunens hjemmesider via flere linker. Baksiden av avlesningskortet brukes til informasjon.
	4.2 Ved innføring av ny forskrift fra 2008, ble det vedtatt at alle abonnenter skal betale forbruksgebyr basert på målt forbruk.	Utarbeidet et regneark for indekningsberegning/selvkostberegning i samarbeidsprosjekt med ANØ. Indekningsberegning i forbindelse med den årlige regnskapsavslutningen. Resultatet av denne beregningen blir benyttet i forbindelse med neste års gebyrfastsettelse. Ønskelig at indekningsberegning/ selvkostregnskap hadde ligget ved VA-avdelingen, men regnearket virker svært komplisert og VA-avdelingen mangler personalressurser.	5.2 Ikke iverksatt spesielle infotiltak ved innføring av ny modell.
	4.3.1 Abonnenten leier vannmåler av kommunen. Leie kr. 305 eks. mva. år.	3.2.1 Benytter KOMTEK/Unique til ajourhold av abonnementsregister og utskrift av fakturaer. Krever søknad om tilknytning, og utstedet tilknytningstillatelse vedlagt ferdigmelding som skal returneres kommunen. Dette gjøres i et "hjemmesnekret" regneark som fungerer veldig bra. Alle tilknytningstillatelser og ferdigmeldinger går via kontorets merkanthilse avdeling, som på bakgrunn av disse sender ut tilknytningsgebyr og legger eiendommen inn i abonnementsregisteret. Vi benytter også regnearket til å purre opp manglende ferdigmeldinger. Har svært god oversikt over abonnentene.	
	4.3.2 Erfaringen så langt er at det er få målere som treng nøyaktighetskontroll, dvs. liten ressurssbruk.	3.2.2 Antall abonnenter: 2638. Ingen gratisabonnenter.	
	4.3.3. Svært mye arbeid med forbruksgebyr etter stipulert forbruk. Mange klager over høyt forbruk og urettferdig ordning. Tilrettelagt for avlesning over kommunens hjemmeside. Sist høst benyttet 40% denne tjenesten. Alle vannmålere er tilrettelagt for fjernavlesning. innfører fjernavlesning av vannmålerne etter hvert - teknologien er i rask utvikling.	3.3.3 Samlet ressursbehov: 0,7 årsverk.	

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 2: Spørsmål 4, 3 og 5

Komm.	Vannmålerpolicy husholdningsabonnenter	Beregninger/fakturering	Informasjon
Tromsø	4.1 Dekningsgrad vannmålere: 1,5%. Ingen bevisst strategi for å øke vannmålerandelen. Viktig at abonnenten fritt kan velge.	3.1 Selvkostberegningen utføres av VA-virksomheten/ kommunalteknisk avdeling. Selvkostregnskapet føres i egne utviklet regneark. Fungerer godt, men følsom for vedlikehold og vil ofte være personavhengig. Kommunens sentrale Anleggsregnskap ikke godt nok for beregning av kapital-kostnader. Både avskrivninger og renteberegninger utføres i regnearkmodellen.	5.1 Informerer i hovedsak gjennom kommunens hjemmesider.
	4.3.1 Fire satsar - dimensjonsavhengig. Årlig leie varierer fra kr. 211 til kr. 2836 eks. mva.	3.2.1 Abonnementsregister er PA-KIS 2000. Oppdatering skjer mot lokal GAB i gjennomsnitt 2 ggr per uke. Lokal GAB ajourholdes fortløpende mot Matrikkelen.	
	4.3.2 Ingen nøyaktighetsmålinger.	3.2.2 Ca 24.000 abonnenter, som igjen omfatter ca 29.000 boenheter. 68.000 innbyggere i Tromsø kommune	
	4.3.3 Oppfattes rettferdig, og vil øke mulighetene for lekkasjelokalisering. Største ulempen med vannmålere er kostnadene.	Gode rutiner for å fange opp nye abonnenter. Finnes enkelte gratispassasjerer som ikke er blitt registrert noen steder. Det har vært gjort "vasking" av data mellom bla vann og avløp. Denne rutinen skal gjentas, eventuelt mot andre register dersom mulig!	
		Som arealtype brukes BRA. Oppdatering av arealdata mellom Matrikkelen og lokalt abonnementsregister skjer ca 2 gr per uke. Arealdata oppfattes som rimelig bra, og er forbedret de siste årene. Det har vært gjennomført målinger og spørreundersøkelser for å bedre dataene...men fortsatt er det sansynligvis en del feil.	
		Abonnementene kontrolleres ved alle nyinstallasjoner og endringer. Det skal kun benyttes vannmålere levert fra kommunen.	
		3.3 Samlet ressursbehov: 1,7 årsverk.	

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 2: Spørsmål 4, 3 og 5

Komm.	Vannmålerpolicy husholdningsabonnenter	Beregninger/fakturerings	Informasjon
Trondheim	4.1 Dekningsgrad vannmålere: 80%.	3.1 Selvkostberegning, utføres av økonomiavdelingen. Benytter Momentummodellen og legger inn alle data selv. Avskrivninger og rentesiden har vært tunge å drifte, men det har gått rimelig greit å få til driftsoversikten.	5.1 Egne sider om gebyret og en egen side om Betaler du for nye i vann og avløpsgebyr?
	4.2 Bystyrevedtak på at det skal installeres vannmålere hos alle nye abonnenter. Det har vært gjeldende siden 1/1-1998.	3.2.1 Felles kunderegister med kart og oppmåling. Det er de som har ansvar for å ajourholde registeret. De bruker Matrikkelen for å ajourholde registeret.	5.2 Endring ble annonsert i dagspressen, nye internetsider ble laget.
	4.3 Abonnenten leier vannmåler av kommunen. Leie pr. år: Kr. 161 eks. mva.	3.2.2 Antall abonnenter: Ca. 50.000. Det er ingen planer om å endre dagens rutiner mht. mulige gratispassasjerer. Har jevnlig møter med kart og oppmåling for å kvalitetssikre listene. Som arealtype benyttes bruksareal (BRA). Arealdataene oppdateres manuelt fra Matrikkelen. Målet er å fjerne gebyrgrunnlag på areal og ha installert vannmålere hos alle forbrukere. Dimensjon på vannmålere ajourholdes via vannmålermeldinger som mottas fra de foretakene som skifter / setter inn nye vannmålere.	
	4.3.2 Kontrollerer mindre enn 1% pga mistanke om feilmåling.	3.3 Samlet ressursbehov: 7,1 årsverk.	
	4.3.3 Største fordel: Abonnentens tillit til rettferdige gebyrer. Største ulempe: Ressurskrevende.		
	4.1 Dekningsgrad vannmålere: 5,1%. Ingen policy på dette området.	3.1 Selvkostberegningen utføres av VA-virksomheten/ kommunalteknisk avdeling. Held på å skaffe oss eit verkty til dette arbeidet.	5.1 Kommunens hjemmesider: Gebyrgrunnlag for kommunens tjenester.
Vik	4.3.1 Abonnenten bærer selv alle kostnader med vannmåler.	3.2.1 Kontek.	5.2 I 2004 då nytt gebyr vart vedteke vart abonnentane orientert med tilsent info.brosjyre.
	4.3.3 Lekkasjetap samt at abonnenten betaler for det vannet som blir faktisk brukt.	3.2.2 Antall abonnenter: 860. nye abonnenter blir registrert gjennom byggesaksbehandlingen. Arealtype som benyttes: Bruksareal. Arealdata oppdateres fra Matrikkelen.	

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 2: Spørsmål 4, 3 og 5

Komm.	Vannmålerpolicy husholdningsabonnenter	Beregninger/fakturerings	Informasjon
Bergen	4.1 Vannmålerdekning: 0,5%.	3.1 VA-etaten gjennomfører selvkostberegningene. Har et selvutviklet system (VAKO) som er grunnlaget for fakturaer som utsendes fra kommunen .	5.1 Hovedtall informeres om i budsjett/media og publikumsavisen "Bergenseren". Legges ut på vår hjemmeside www.bergenvann.no . Alle fakturamottakere får brosjyre vedlagt første årlige faktura. (Kommentar: Mindre enn 10% vet hva de betaler i vanngebyr).
	4.2 Boliger gitt en valgmulighet (det er et sentralt krav), og andre ikke-boliger skal ha måler. For boliger er vannmålerleien (laveste sats 560 kr/år) etter beste evne beregnet ut fra selvkost. For ikke-boliger (næring) er bildet i hovedsak slik: Vannforbruket er "uberegnetlig". Det er enten lønnsomt med måler pga lavt forbruk, eller man forbruker mye vann. Vannmåler kan da sies å være rettetferdig og en effektiv/enkel løsning. Vi har ca 3300 vannmålere totalt, herav ca 270 montert i boliger	3.2.1 Systemet ajourføres løpende fra Matrikkelen, og VA-etaten ajourfører det løpende. 3.2.2 Antall abonnenter: Ca. 70.000. Alle nye abonnenter blir registrert (forutsatt at "byggesak" informerer Matrikkelen, og at huseiere/ansvarshavende informerer byggesak.) Det fins en del "gratispassasjerer." Har gjennomført en del oppryddingsprosjekter, men har nok ennå ikke 100% dekning. Som arealtype benyttes BRA. VAKO (eget register) oppdateres daglig. Alltid ajour. 3.3 Ressursbehov: 6 årsverk.	5.2 Forslag til endring av gebyrmodeller blir sendt ut på høring til forbruker- og bransjeorganisasjoner. I tillegg avholdes møter med storforbrukere.
	4.1 Dekningsgrad vannmålere: 2%.	3.1 Det er VA-virksomheten/kommunalt teknisk avdeling som utfører selvkostberegningene. Bruker et regneark utviklet av ANØ for å beregne kapitalkostnader. Videre bruker vi et egenprodusert regneark for beregning av hele selvkosten: avsetning til / bruk av fond, renter på fond og gebyrstørrelse. 3.2.1 Antall abonnenter: 3038. Abonnementsregisteret er ganske bra. Vi ser det på megleropplysningene der årsgebyrer etterspørres. Det er sjelden det mangler avløpsgebyr. Arealtype: Bruksareal etter NS 3940. Bruker ikke eksakt arealet i gebyrberegningen, men hvorvidt boenheten er over eller under 50 eller 100 m2. 3.3 Samlet ressursbehov: 0,5 årsverk.	5.1 På kommunens hjemmesider. 5.2 Informerte ikke spesielt, men tok heller telefonene i ettertid og prøvde å forklare. Overgang til todelt gebyrmodell medførte ikke store endringer for noen abonnementsgrupper.
Enebak (gjelder bare avløp)	4.2 Ønsker lav dekningsgrad for vannmåler, fordi avløpskostnadene stort sett er uavhengig av vannforbruk.		

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 2: Spørsmål 4, 3 og 5

Komm.	Vannmålerpolicy husholdningsabonnenter	Beregninger/fakturering	Informasjon
Stavanger	4.1 Vannmålerdekning: Mindre enn 1%.	3.2.1 Har et "forsystem" til kommunens faktureringsystem. Forsystemet heter Prokar og leveres av Norconsult. Registeret ajourføres automatisk fra webmatrikkelen hver natt. Øvrige endringer blir foretatt manuelt.	5.1 Sender avtale om levering av vann og mottak av avløpsvann til abonnentene ved behov. Da informerer vi også om gebyrene.
	Det har vært tillatt med vannmåler i husholdninger siden 1996. Har pr i dag ikke planer om å gjøre fremstøt for å øke andelen av abonnenter som måler forbruket utover det å informere om muligheten.		5.2 Bruker den lokale pressen til å informere om hva som endres og hvorfor. Dette har - stort sett - fungert greit. Nå brukes også nettle mer aktivt.
	4.3.1 Abonnenten leier vannmåler av kommunen.	3.2.2 Antall abonnenter: Ca. 35.000. Abonnementsregisteret er godt og det er få "gratispassasjerer". Som arealtype brukes BRA. Oppdateres fra Matrikkelen, kvaliteten på dataene er bra.	
		3.3.3 Samlet ressursbehov: 1 årsverk.	
	4.1 Dekningsgrad vannmålere: 99%.	3.1 Selvkostberegningen utføres av VA-avdelingen. Kommunens rekneskapsystem kombinert med eit eige rekneark. Rekneskaps- og budsjettall vert manuelt overført frå rekneskapsystemet til reknearket. Er relativt enkelt og fungerer bra.	5.1 Informasjon først og fremst gjennom kommunens heimeside, annonsar i avisene og ved at folk ringer/møter fram på etaten og får informasjon. Ikkje ekstra informasjon på faktura eller brosjyre.
Hå	4.2 If tidl svar, kommunen har vedtatt vassmålarar for alle abonnentar.	3.2.1 Dataprogrammet Proaktiv vert nytta.	5.2 Endring av gebyrmodell er ikkje ofte førekomande. Ved slik endring er annonsar og heimeside nytta. Den endringen som er gjort her dei siste åra gjaldt tilknytingsavgiftene. Den viktigaste informasjonen vert då gitt i tilknytning til kontakt om byggesak.
	4.3.1 Den enkelte abonnent leier vannmåler av kommunen.	3.2.2 Antall abonnenter: Vann - 3819, avløp - 5486.	
	4.3.2 Mindre enn 1 per år, og alle kontrollar har kome ut med ein liten gunst for abonnenten.	Alle nye abonnentar blir registrert ved vassmålarinnstallasjon av kommunen sjølv eller av rørleggjar. Har påbegynt eit systematisk arbeid med gjennomgang av abonnementsregisteret samkjørt med kartverket - og lokalkjennskap. Kvaliteten på abonnements-registeret truleg god. Føreligg nok ein del feil som me nå vil prioritere å avdekke.	
	4.3.3 Motiverer til sparing på vassforbruket og gir kommunen (saman med sonevise vassmålarar) betre oversikt over og kontroll med lekkasjesituasjonen.		

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 3: Spørsmål 6, 7 og 8

Komm.	Klagesaker (6) og oppretting av feil i grunnlag (7)	Oppsummering/erfaringer
Bjugn	6.1 6-8 klagesaker i året.	8.1.1 Erfaringer med gebyrmodell - årsgebyret: Nylig innført todelt modell, ingen erfaringer.
	6.2 Uvanlig høyt vannforbruk: Vurderinger blir gjort fra sak til sak. Sjelden man har slike tilfeller. Ingen regel for maks. beløp på faktura.	
	6.3 Rådmannen myndighet til å avgjøre klagesaker.	
	6.4 Andre typer henvendelser: Fraflyttet bolig, lite vannforbruk, red. av avgifter.	
Eidsberg	6.1 De vanligste klagen gjelder høyt vannforbruk ved lekkasje. 10-15 slike ved hver avregning. Mange spørsmål, men ingen direkte klager ved endring i gebyrmodellen. Mange spørsmål vedrørende antall fast abonnementsgebyr ved utleiebolig. Selv om de har en vannmåler får de gebyr pr boenhet.	8.1.1 Føler at de har hensyntatt alle disse kriterier i sin gebyrmodell.
	6.2 Vann betales etter vannmål forbruk. Reduserer ikke vanngebyret uansett størrelse. Avløpsgebyret reduseres kun dersom kunden kan bevise at det utlekkede vannet ikke har gått i avløpsledning.	8.1.2 Mener at gebyrmodellen hensyntar alle disse kriteriene.
	6.3 Hovedutvalg for miljø og teknikk kan behandle saken, men det er veldig sjelden. Forskriften er gjeldende og gir ikke rom for skjønn. I løpet av fem år kun hatt en sak i hovedutvalget. Ingen andre utenforliggende hensyn tas i disse sakene.	8.2 Etter siste endring i forskriften en tilnærmet riktig og rettferdig modell, som de ønsker å bygge videre på.
	6.4 Fast abonnement pr boenhet er en gjenganger. Grunnet forskuddsbetaling er det mange henvendelser om å sette ned eller opp forskuddet etter antall beboere. 7. Når det gjelder vannmåler, kan kunden ha lest av feil eller ikke lest av, og da stipulerer kommunen forbruket. Da kan det bli endringer i faktura utover i året. Noen reagerer først når faktura kommer, mens andre reagerer ikke før neste års avlesning. Det er også noen som kanskje ikke leier ut lenger og blir fakturert for fast gebyr på denne leiligheten.	
Hol	6.1 Så godt som ingen klagesaker.	8.1.1 Pkt. 2 - rettferdige årsgebyr - viktigst.
	6.2 Klage ved uvanlig høyt vannforbruk løses ved dialog med abonnenten.	8.1.2 Tilknytningsgebyrets nivå ikke til hinder for nye abonnenter - pkt. 2 - er viktigst.
	6.3 Teknisk utvalg behandler klager.	8.2 Hol har så enkel gebyrmodell som mulig pr. i dag.
	6.4 Andre typer henvendelser: 10-15 pr. år.	

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 3: Spørsmål 6, 7 og 8

Komm.	Klagesaker (6) og oppretting av feil i grunnlag (7)	Oppsummering/erfaringer
Rana		
Ringebu	6.1 Hadde to klager første året vedr. grensesnittet for når nye gebyrsatser for tilknytning skulle tre i kraft. En klage gikk til Sivilombudsmannen, som ga kommunen full støtte.	8.1.1. 1. Har vært noen reaksjoner på forskjellen i gebyrene mellom brukerkategoriene. Akseptert når forklaring er gitt. 2. God erfaring mht. et mer retferdig årsgebyrregelverk 3. Gebyrmodellen stimulerer til å spare vann i starten, men tror vannforbruket vil ta seg opp etter en tid. Gebyrmodellen stimulerer ikke hyttene til å spare vann, grunnet høyt fastledd 4. Gebyrmodellen er enkel å administrere og forstå for kunden.
	6.2 Har ikke hatt slike saker, men forsøker å informere på baksiden av avlesningskortet at abonnenten må holde øye med sitt forbruk. Spesielt etterse at ikke WC står og lekker.	8.1.2. 1. Engangsgebyret er så lavt at det så Ingt ikke har vært reaksjoner på denne forskjellsbehandlingen. 2. Vurderer denne som retferdig 3. Føler at dette også er retferdig 4. Enkel å administrere og forstå 5. Det er i dag ikke gebyret som hindrer tilknytning.
	6.3 Rådmannen myndighet til å avgjøre klagesaker. 6.4 Svært få henvendelser. De fleste henvendelser er fra potensielle, nye abonnenter som ønsker å forhøre seg om regelverk, satser, etc.	8.2 Har oppnådd ønskede forenklinger. Har imidlertid erfart at forskriften skulle vært noe mer konkret på enkelte punkter.
Tromsø	6.1 Det var ingen skriftlige klager det siste året knyttet til de vanlige vann-og avløpsgebyrene. Ca 40 klager knyttet til utfakturering av engangsgebyret for kontroll av slamavskillere/enkeltutløp. Ca 10 klager knyttet til skade på vei, grunn og forstøttningsmurer	8.1.1. 1. Infrastrukturkostnader den klart største kostnadene. Gebyrberegning etter areal er derfor greit. Gir også en mer forutsigbar gebyrinntekt. 2. Abonnentene heller mot bruk av vannmålere, dvs. eldre enslige i enebolig ønsker vannmåler, mens barnefamilier i leilighet går mot arealgrunnlag. 3. Vannmåler stimulerer til å spare vann. 4. Gebyrmodellen er rimelig enkel å administrere. Største delen er fast beregnet ut fra areal. Abonnenter med vannmåler betaler 100% variabelt ift forbruk.
	6.2 Det kreves ikke ekstra vanngebyr som følge av målbare lekkasjer. For øvrig behandles unormalt høyt vannforbruk individuelt.	8.1.2. 1. Tilknytningsgebyret er kr 1. Rettferdigheten må derfor vurderes ift andelen totale infrastrukturkostnader og ikke bare VA. 2. Rettferdigheten settes på prøve når enkeltabonnenter får store kostnader med å legge rørene frem til offentlig VA. 3. De som har lavt vannforbruk og betaler etter måler, bidrar også lite til infrastrukturkostnader. 4. Engangsgebyret er enkelt å forstå 5. Nei

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 3: Spørsmål 6, 7 og 8

Komm.	Klagesaker (6) og oppretting av feil i grunnlag (7)	Oppsummering/erfaringer
Tromsø	6.3 Kommunestyre behandler klagesaker. Få slike saker. De gir derfor ikke noe klart bilde om andre hensyn trekkes inn i beslutningen.	8.2 Tromsø kommune vurderer å innføre 2-delt modell. Den vil bli mer komplisert enn dagens enkle modeller. Ser ingen direkte forenklinger ved dagens modeller som er: -Arealgrunnlag eller -Vannmåler, 100% vannforbruk
	6.4 Ca 10 saker/år med spørsmål og klager knyttet til areal-grunnlaget for gebyrene.	
	7.0 Lokale gebyrforskrifter har ikke særskilte regler om dette. Saksbehandler behandler klagen iht forvaltningsloven. Vanlig praksis å tilbakebetale/etterkrav på inntil 3 år, men hver sak behandles individuelt.	
Trondheim	6.1 Klager, i betydningen klage over enkeltvedtak etter forvaltningsloven, er lite aktuelt her. Fastsettelse av gebyr på grunnlag av gebyrsats vedtatt av bystyret og målt forbruk er ikke et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand.	8.1.1. 1. Modellen skiller ikke mellom abonnentgrupper, men de som ikke har vannmåler betaler gebyr i henhold til stipulert vannforbruk, basert på byggets størrelse. Omregningsfaktoren er noe høy, for å opprettholde et incitament til å installere vannmåler. 2. Årsgebyret anses som rettfærdig sett fra kundens side. 3. Modellen stimulerer til å spare vann. 4. Modellen er enkel og grei for både kommunen og kunden.
	6.2 Har bestemmelse i lokal v/a-gebyrforskrift, § 8 nr. 3, 2. ledd, om skjønnsmessig fastsettelse av avløpsgebyr. Retningslinjer for administrasjonens behandling av disse sakene. Reduksjonen innvilges til vannkrevende produksjonsbedrifter (som ikke belaster avløpsnett), så som bryggerier, betongprodusenter og lignende, men kan eventuelt også benyttes ved større lekkasjer.	
	Gebyrreduksjonen bare gjelder avløpsgebyr, og der avløpsnett ikke er belastet. Det vil også legges vekt på om søkeren burde/ kunne oppdaget lekkasjen.	
Vik	6.3 Klager på enkeltvedtak fattet i medhold av Trondheim kommunes forskrift om v/a-gebyrer behandles administrativt, med formannskapet som klageorgan.	8.2 Erfaringene med gjeldende gebyrmodell er gode. Ser ingen åpenbare forenklingsmuligheter. Tilknytningsgebyrer: Viser vi TIL nevnte høringsuttalelse. Synspunktene er like aktuelle i dag. Hvis det er lovlig å sette tilknytningsgebyret til 1 krone, som er et kjent men ubekreftet eksempel, bør man heller åpne for at alle kostnader knyttet til vann- og avløpstjenestene kan dekkes inn over årsgebyret.
	6.4 Målerstand ved eierskifte er en vanlig årsak. Det er også ganske vanlig å få spørsmål om hjelp til å lese av måleren, samt dennes plassering. Forklaring av faktura. Ca 1000 slike henvendelser pr år.	
	7. Korrigerer for 3 år tilbake i tid, jfr. den generelle foreldelsesfristen. Aksepteres som regel av kunden.	
Vik	6.1 Ingen klager vedk. gebyrforskrift eller gebyrregulativ. Klager har vore frå næringar som ikkje har montert vassmål, desse har fått eit høgar stipulert forbruk sidan dei har neglisert påbødet om vassmål. Klagarane her er bønder.	8.1.1 Gebyrmodellen er enkel å administrere og den er rettfærdig. Gjennom at flere monterer vassmål hjelper dette på å spare vatn, samstundes betalar ein for dt vatnet ein forbruker.
	6.2 Har ikkje motteke klagar på dette.	

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.
Del 3: Spørsmål 6, 7 og 8

Komm.	Klagesaker (6) og oppretting av feil i grunnlag (7)	Oppsummering/erfaringer
Vik	6.3 Formannskapet. 6.4 Svært få saker av denne art.	8.2 Før ein kan svare på dette må ein ha meir erfaring med den forskrifta ein har pr. dato.
	7. Dersom ein abonnent har fått gebyr på feil grunnlag vert dette retta opp med ein gong det vert oppdaga. har gebyret vert for høgt har abonnentet fått attendebetalt for tre år.	
Bergen	6.1 Ca 10 klager (til klagenemnden) i 2009, og dette tallet har vært jevn de siste årene. Eksempler: a) Årsgebyr: Etterkrav (3 år) for nyoppdagede/nyregistrerte abonnenter. b) Store engangsgebyr for næringsbygg pga ingen øvre arealbegrensning.	8.1.1 Balansert modell mellom pkt.1 og 2 Intet sparemoment i modellen, for boliger Modellen er enkel å administrere og enkel å forstå for de litt interesserte abonnenter.
	6.2 I utgangspunktet er vi ganske firkantet, men undersøker hver sak nærmere. I spesielle saker utøves skjønn, uten at vi har regler for når og hvordan vi gjør dette.	8.2 Jeg kommer ikke på noe, jeg. (Du spør mer enn 10 vise kan svare)!
	6.3 Klagenemnden har myndighet. I 2009 ble alle vedtak i samsvar med VA-etatens innstilling.	
	6.4 Etter å ha sendt ut ca 70000 fakturaer 1. kv. 2010, fikk vi ca 100 henvendelser (de fleste pr tlf), og ca 10 ble oppfattet som klager. De fleste dreide seg om årsgebyrer og ble vurdert å være spørsmål. 7. Feil areal korrigeres straks, med 3 års etterbetaling/krav.	
Enebakk (gjelder bare avløp)	6.1 Svært få klager.	8.1.1 1: Det er vanskelig å få til en korrekt fordeling av kostnadene mellom abonnementsgruppene. 2: Som nevnt differensierer vi avløpsgebyret lite i forhold til vannforbruket. Det mener vi er mest rettferdig. 3: Gebyrmodellen stimulerer ikke til å spare vann. 4: Gebyrmodellen er enkel å administrere for kommunen og å forstå for abonnentene.
	6.3 Når kommunestyret har vedtatt et gebyr blir det kommunestyret, eventuelt kommunens klagenemd som kan innrømme lavere gebyr. Men som nevnt er det ikke klagerett på gebyrleggesen. Mindre endringer gjøres administrativt.	8.1.2 1-3: Tilknytningsgebyrenes berettigelse er bare at de øvrige abonnentene allerede har betalt slikt gebyr. Det er heller ikke anledning til å knytte gebyret til noen bestemt del av kostnaden. På denne bakgrunn er det vanskelig å vurdere hvorvidt gebyrene er rettferdige. 4: Gebyrmodellen er enkelt å administrere for kommunen og å forstå for abonnentene 5: Nei, det har ikke vært vår erfaring.
	7. Siden vi bruker arealgrupper (0-50, 50-100 og over 100 m2) for beregning av forbruksgebyr (dersom boenheten ikke har vannmåler) blir risikoen for feil pga feil i arealet liten. Hvis grunnlaget på andre måter er feil (for eksempel at boenheten er 0-50 m2 og ikke 50-100 m2 rettes dette opp administrativt.	8.2 Nei, jeg tror ikke vår gebyrmodell kan gjøres noe særlig enklere.

Resultat fra spørreundersøkelsen blant utvalgte kommuner. Nr. på svar er henvisning til spørsmålene i spørreundersøkelsen.

Del 3: Spørsmål 6, 7 og 8

Komm.	Klagesaker (6) og oppretting av feil i grunnlag (7)	Oppsummering/erfaringer
Stavanger	6.1 Det er ikke ofte det er klager på gebyrene til klagebehandling i kommunens klageorgan. Antar at det er toppen hvert andre år.	8.1.1 Den valgte modellen imøtekommer alle de fire punktene.
	6.2 Ved stort forbruk blir vannmåleren kontrollert. Hvis den er korrekt må abonnenten betale for hele det målte forbruket.	8.1.2 Til pkt 2. Lov om vass- og kloakkavgifter sier klart ifra om at tilknytningsgebyret ikke skal avspeile kostnadene. Ei heller er det sagt noe om hvor stor del av gebyrene som skal dekkes av tilknytningsgebyret. For øvrig vil vi si at vi alle disse fem punktene blir vurdert fortløpende.
	6.3 Kommunalstyret og kommunens ordinære klageorgan kan innrømme reduksjon i gebyrene.	8.2 Hovedtrekkene i dagens gebyrsystem er fra 1976. Differensierte gebyrer for tilknytning ble innført i 1986. Måten vi foretar gebyrberegningne synes å være innarbeidet og kjent og vi har i dag ingen konkrete planer om å gjøre store endringer.
	7.0 Hvis det er lagt til grunn feil grunnlag - for eksempel feil areal - i gebyrberegningen betales det tilbake inntil tre år uansett. Arealet på alle eiendommene ble oppmålt i 2004 - 2005. Da ble alle eiendomsere tilskrevet med opplysninger om hva arealet var etter at dette var målt og gitt muligheten til på komme med korreksjoner.	8.1.1 Motivasjonen for val av modell i hovudsak ein kombinasjon av pkt 2 og 3. Den er også relativt grei å administrere, men reflekterer nok i mindre grad i kommunens faktiske utgifter mot den enkelte abonnent.
Hå	6.1 I gjennomsnitt mindre enn 1 klage per år. 4 klager ved endring av reglane for tilknytningsavgifter. Klagegrunnlaget gjaldt tidspunktet for tilknytning/fastlegging og betaling av avgift. (Tidspunkt for søknad om byggløyve, rammeløyve, igangsetjingsløyve)	8.1.2 Gebyrmodellen er primært valgt ut fra pkt 1. Gebyra er likevel ikkje større enn at dei blir oppfatta som akseptable. Dei er også relativt enkle å administrere (knyta til storleik på vassmålår).
	6.2 Blir i alt vesentleg behandla som søknad. Ved ekstra høgt forbruk som skuldast uhell, lekkasjar blir det praktisert ein regel om at abonnenten etter søknad bare betalar kommunens innkjøpspris for lekkasjevattnet. Årsforbruket blir då vanlegvis fastlagt basert på ei gjennomsnittsvurdering for dei 3 siste åra. Vilkår for å få ein slik reduksjon er at abonnenten straks sørgjer for å reparere feilen.	8.2 Vår modell blir av oss oppfatta å ver rimeleg enkel å praktisere.Innafor nåverande lov og sentral forskrift kan me ikkje sjå noko nærliggjande behov/ønske om forenkling.
	6.3 Utval for tekniske saker og næring.	
	6.4 Få spørsmål, anslagsvis 10 20 arbeidstimer per år. Spørsmål om årsak til ulikt gebyr mellom vener og naboar, litt om fakturaopplysningar, feilregistreringar er mest vanleg .	
	7. Dersom det kan konstaterast feil på td avlesing av vassmålår blir dette korrigert ved utsending av neste faktura. Lekkasjeproblematikken er omtalt under pkt. 6.2.	

Hva koster tjenestene?

Kommunestyret fastsetter hvert år gebyrene for de tjenester som er omtalt i denne brosjyren. Samlede gebyrinntekter skal ikke overstige de kostnader kommunen har for disse tjenestene.

Priser for 2010:

Fullstendig oversikt over gebyrer fås hos kommunens servicekontor eller på internett:
www.hamar.kommune.no

Vann og avløp:

Per m ³ målt vannforbruk:	Vann, kr/m ³	Inkl. mva 12,81
	Avløp, kr/m ³	23,00
Abonnementsgebyr vann pr. boenhet	kr/år	250,00
Abonnementsgebyr avløp pr. boenhet	kr/år	375,00

Slamtømming (septik):

Slamavskiller m/klosett tilknyttet	kr/år	1625,00
Slamavskiller u/klosett tilknyttet	kr/år	844,00
Slamavskiller fritidsbolig	kr/år	844,00
Tett tank for klosettavløp	kr/m ³	375,00
Kontrollgebyr	kr/år	250,00

Renovasjon:

Liten restavfallsbeholder (80 l)	kr/år	1353,75
Middels restavfallsbeholder (140 l)	kr/år	2113,75
Stor restavfallsbeholder (240 l)	kr/år	3181,25
Salg av ekstrasekker til restavfall	kr per sekk	50,00
Henting av papir 140 l (frivillig ordning)	kr/år	336,00
Fradrag i renovasjonsgebyret ved hjemmekompostering av våtorganisk avfall	kr/år	300,00
Fritidsbolig langs kommunal rute (med egen dunk)	kr/år	768,75

Feiing:

Feiing av ett pipeløp hvert år	kr/år	413,00
Feiing av ett pipeløp hvert annet år	kr/år	206,00
Feiing av ett pipeløp hvert fjerde år	kr/år	103,00
Tilsyn av pipe og ildsted hvert fjerde år	kr/år	206,00

Eiendomsskatt:

For boliger må boenheten være lik eller større enn 45 m² for å kunne få bunnfradrag.

For fritidsboliger gjelder det ingen arealgrense.

Skattesats = 6 promille. (Beregnes ut fra vedtatt eiendomsskattetakst minus bunnfradrag.)

Bunnfradrag per boenhet = kr 220 000,-.

Faktura på kommunale gebyrer sendes ut 2 ganger per år. Feiing og tilsyn faktureres også de år feieren ikke kommer.

Vannforsyning

Drikkevannet tas fra Mjøsa og behandles ved Hamar vannbehandlingsanlegg i hht. krav i drikkevannsforskriften. Hias har ansvaret for inntak og vannbehandling. Kommunen har ansvaret for distribusjon og levering til abonnentene. Totalt får 45.000 personer i Hamar-regionen vann fra Hias.

Som abonnent på kommunal vannforsyning:

- Blir du forsynt med rent vann.
- Skal du ikke oppleve avbrudd i forsyningen som varer mer enn 8 timer.
- Vil du bli varslet dagen før dersom planlagt arbeid fører til at du mister vannet.
- Skal du normalt ha et vanntrykk på tilknytningspunktet til kommunal ledning mellom 2 og 8 bar.
- Kan du søke om å få installert egen måler for hagevanning.
- Skal du si fra til kommunen ved feil på vannforsyningen.
- Skal du snarest utbedre feil og mangler ved egne stikkledninger.
- Skal du lese av vannmåler ved årsskiftet. Se tilsendt avlesningskort.

Hvis kommunen ikke oppfyller sine forpliktelser

- Får du vann i kanner eller via tankvogn ved avbrudd i forsyningen på mer enn 8 timer.
- Får du informasjon og råd om tiltak så raskt som mulig dersom vannkvaliteten avviker vesentlig fra kravene i drikkevannsforskriften.

Årsgebyr vann og kloakk i 2010

Fra og med 2009 ble det gjort en endring i hvordan du som forbruker skal betale for ditt vann. Forandringen er i hovedsak at minsteforbruket på 50 m³ er fjernet. Som abonnent betaler du for det du forbruker av vann, og i tillegg er det innført et fast abonnementsgebyr for alle. Denne to-delte ordningen med abonnements- og forbruksgebyr kan gjerne sammenlignes med ordningen for betaling av strøm (nettleie og forbruk).

Gebyrordningen er ikke innført for å gi ekstra inntekter til kommunen, men for å skille kostnadene. Alle kostnader ved vedlikehold og drift av vann, avløp og renovasjon i kommunene skal dekkes av abonnentene gjennom avgifter. Men kommunen har ikke lov til «å tjene» på vannleveransen.

Hamar, Ringsaker, Stange og Løten kommune har samme ordning med abonnements- og forbruksgebyr.

For vann er gebyret kr 250,- og for avløp kr 375,- pr. abonnent. Vannpris kr 12,81/m³, for kloakk 23,00/m³. Pris er inkl. mva.

Kostnader for abonnenten ved innomhus lekkasjer:

Installasjon	ca m ³ /år*	Ekstra kostnad per år**
Dryppende kran (ca 1 drypp/sek)	9	ca 325 kr
Rennende kran (ca 2 mm stråle)	45	ca 1.600 kr
Hull på rør (diameter ca 0,5 mm)	175	ca 6.275 kr
Lekkasje i WC (ikke synlig)	100	ca 3.600 kr
Lekkasje i WC (synlig)	200	ca 7.200 kr
Lekkasje i WC (urolig overflate)	400	ca 14.400 kr

*1 m³ = 1000 liter **1 Inkl. mva.

Avløp

Kommunen har ansvaret for bortledning av avløpsvannet, mens Hias har ansvaret for rensing, utslipp og slambehandling. Avfallsproduktet fra renseprosessen (biomassen) blir ført tilbake i kretsløpet som gjødsel og jordforbedringsmiddel.

Som abonnent på kommunalt avløpsanlegg:

- Er du sikret at avløpsvannet blir transportert og behandlet på en miljømessig og forsvarlig måte.
- Skal du snarest utbedre feil og mangler ved egne stikkledninger.
- Skal du ikke kaste miljøfarlig avfall (f.eks. olje og malingsrester) eller gjenstander (f.eks. bleier, bind, kluter) i toalettet. Dette kan medføre problemer i ledninger og renseanlegg, samt hindre en miljøvennlig bruk av biomassen.
- Kan du ikke bruke kjøkkenavfallskvern.

Tømming av slamavskillere og tette tanker

Ved eiendommer som ikke er tilknyttet kommunal avløpsledning, sørger kommunen for tømming av slamavskillere (septiktanker) og tette oppsamlingsstanker for avløp, samt kontroll av anleggene. Slammet blir fraktet til Hias-reseanlegget i Stange.

Varsling om når tømming finner sted, skjer gjennom lokalpressen. Kommunen har engasjert Arnkvern Miljø & Renovasjon AS, telefon 62 35 50 00 (døgnavt) til å utføre tømming og kontroll.

Du skal selv sørge for at adkomst og kumlokk er tilgjengelig ved tømming.

Som abonnent på tømming av slamavskillere og tette tanker får du:

- Slamavskiller tømt og slammet behandlet på en miljøriktig måte.
- Tømt alle slamavskillere på fritidsboliger og slamavskiller uten klosett tilknyttet 1 gang annethvert år.
- Tømt tett oppsamlingsstank og slamavskiller for klosettavløp minimum en gang årlig. Flere tømninger ordnes ved henvendelse til Arnkvern Miljø & Renovasjon AS.
- Tilsyn av ditt private avløpsanlegg.

Brann- og feietjenester

Feiing og tilsyn av piper og ildsteder utføres av Hedemarken interkommunale brann- og feiervesen (HIB). Disse tjenestene er behovsprøvd, det vil si at feieren ved hvert besøk vurderer hvor lang tid det kan gå før neste besøk. Feiing utføres årlig, hvert annet år eller hvert fjerde år, mens tilsyn vanligvis utføres hvert fjerde år. Avgiften fordeles likt på alle fire årene, slik at ingen får større gebyr året det utføres tilsyn og/eller feies.

Feiing og tilsyn

Feiing og tilsyn utføres vanligvis til forskjellig tid. Vær oppmerksom på forskjellig varsling for de to tjenestene.

Feiing varsles senest dagen i forveien med **rød** varslingslapp. Feieren skal da opp på taket (eller på loftet dersom pipa feies derfra) og i kjelleren for å ta ut sot fra sotluka. Du må gjøre klart slik det er angitt på varslingslappen.

Tilsyn varsles tre dager i forveien med **gul** varslingslapp. Tidspunktet er angitt så nøyaktig som mulig. Feieren vil da komme inn for å se om pipe og ildsted er i orden og gi råd om brannsikring for øvrig. Det må derfor være noen hjemme.

Om feiing eller tilsyn ikke kan gjennomføres, må du ringe feieren og avtale nytt tidspunkt. Feierens mobilnummer er oppgitt på varslingslappen.

Du må betale gebyr selv om feieren ikke får utført sitt arbeid fullt ut på grunn av manglende eller mangelfull takstige, ikke får tilgang til huset eller andre forhold.

Hvis et pipeløp ikke brukes, kan du søke om fritak for feiing. Servicekontoret eller feiervesenet kan orientere nærmere om dette.

Kontroll av oljetanker

Alle som har en nedgravd oljetank, uansett størrelse, må få den kontrollert, ståltanker første gang etter 15 år, glassfibertanker første gang etter 30 år. Eiere av tanker som står for tur til kontroll vil vanligvis få tilsendt en påminnelse. Leverandørene av parafin og fyringsolje kan henvise til spesialfirmaer som er kvalifisert for slikt kontrollarbeid. Kopi av kontrollrapport skal sendes brannvesenet. Husk at du som eier har ansvar for forurensning fra en eventuell lekkasje, uansett størrelsen på tanken.

Opplysninger om feiing, tilsyn og oljetanker er lagt inn i dataregistre hos oss. Ta kontakt dersom du oppdager feil i det du får tilsendt, eller er usikker på om vi har fullstendige opplysninger.

Se også: www.hedmarken-brannvesen.no

Renovasjon

Husholdningsrenovasjonen i kommunen blir tatt hånd om av Hias og er basert på kildesortering. Renovasjonen består av en hente- og bringeordning.

Henteordningen

Avfallet som blir hentet ute hos husstandene er våtorganisk, plastemballasje og restavfall. Avfallet hentes iht. tømmekalender som blir sendt ut til alle husstander.

Bringeordningen

Annet sortert avfall bringes til småsamlere eller gjenvinningsstasjoner. Småsamlerne er ubemannede mottak for drikkekartong, papir, brukbare klær/sko og glass- og metallemballasje. På gjenvinningsstasjonene, som du finner i Moelv, Brumunddal, Hamar, Stange og på Heggvin, kan du levere sortert avfall gratis, men restavfall må du betale for. (Du kan betale med kort).

I ditt renovasjonsabonnement inngår:

- Miljømessig og forsvarlig håndtering av avfallet ditt.
- Henting av våtorganisk avfall hver 2. uke, plastemballasje hver 4. uke og restavfall hver 4. uke (borettslag kan avvike).
- Gratis utstyr: - Utebeholdere til våtorganisk og restavfall, poser til oppsamling av våtorganisk avfall (150 stk/år), trådkurvholder til våtorganiske poser inne, og plastsekker (1 rull/år) til oppsamling av plastemballasje. (Ekstra poser/ sekker fås ved kommunens servicekontor, på gjenvinningsstasjonene eller Hias i Vangsvegen 143, Hamar).
- Gratis levering av sortert avfall på småsamlere og gjenvinningsstasjoner.

Dersom avfallet ikke blir hentet ringer du Nortransport, 907 47 604.

Ditt ansvar:

- Sette fram beholdere/sekk maks 3 m fra vegen renovatøren kjører kvelden før tømmedag.
- Renhold av beholdere, samt å sørge for at avfallet ikke er fastfrosset.
- Sørge for god adkomst til beholdere i form av snømåking, strøing osv.

Tilbud:

- Utføre med legeerklæring kan søke Hias om gratis henting av beholdere/sekk inntil 30 meter inne på egen eiendom.
- Avtale om henting av beholdere/sekk inne på egen eiendom mot ekstra gebyr per meter henteavstand.
- Avtale om hjemmekompostering mot reduksjon i renovasjonsavgiften.
- Avtale om å dele beholder med nabo (sambruk).
- Du kan kjøpe ekstra restavfallssekk på kommunens servicekontor eller hos Hias i Vangsvegen 143. Sekken settes ut sammen med restavfallsbeholder på tømmedag.
- Du kan søke om fritak for renovasjonsgebyr på forhånd dersom du vet at boligen din blir stående ubebodd i mer enn 3 mnd. (jf. § 15 i renovasjonsforskriften).

Tømmekalender, søknadsskjemaer, mer om renovasjonsordningen og ditt eget abonnement, åpningstider mm. finner du på www.hias.no eller du kan ringe Hias 62 54 37 00.

Renovasjon av fritidsbebyggelse

Renovasjonsordningen for fritidseiendommer i Hamar driftes etter to modeller. Vang allmenning renoverer selv og Hias sørger for at øvrige fritidseiendommer får felles leveringssted for avfall.

Eiendomsskatt

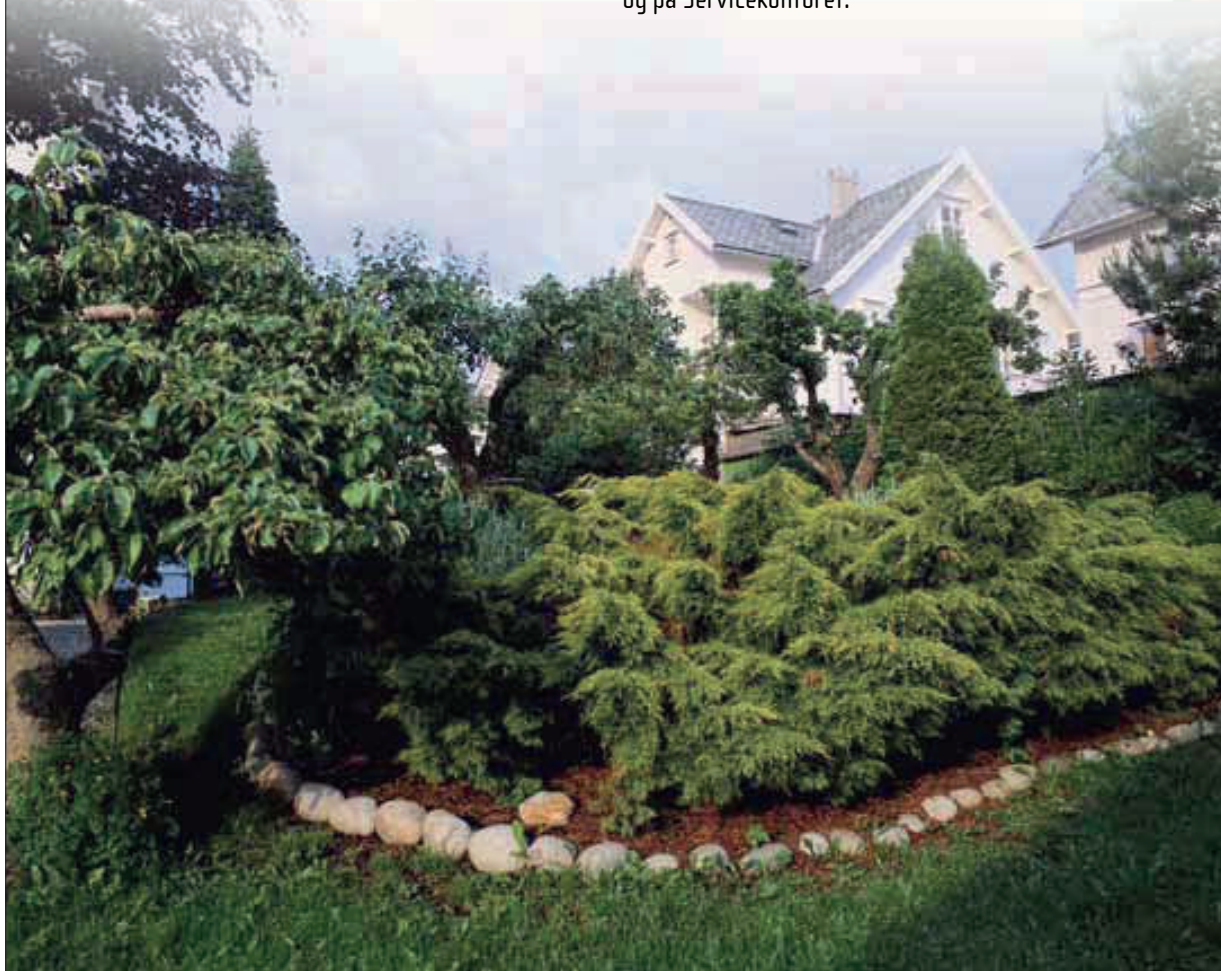
Eiendomsskatt skal betales for skattepliktige eiendommer i hele kommunen.

Skattetaksten skal i utgangspunktet fastsettes på bakgrunn av eiendommens omsetningsverdi ved fritt salg.

For å komme frem til en slik takst, benytter skattetakstnemda enhetspriser, opplysninger fra eiendomsregisteret (Matrikkelen) og vurderinger som gjøres ved besiktigelsen. Det kreves i hovedsak bare utvendig besiktigelse.

Eiendomsskatteloven sier at alle eiendommer skal takseres på nytt hvert 10. år. Hvis det skjer endringer på eiendommen i tiårsperioden, skal det vedtas ny takst når endringen medfører at taksten endres med mer enn kr 10.000,-.

Kommunestyret fastsetter hvert år skattesatsen og eventuelle endringer i bunnfradrag. Ved utsendelse av faktura for kommunale avgifter 1. termin, kunngjør kommunene hvert år en eiendomsskatteliste i fire uker. Denne viser hvilke eiendommer som er taksert, eiendomsskattetaksten, skattesatsen, evt. bunnfradrag og hva eiendomsskatten utgjør for den enkelte eiendom. I tillegg fremgår det av lista hvilke eiendommer som er fritatt. Lista legges ut på kommunens nettsider og finnes i papirformat på bibliotekene og på Servicekontoret.

Her får du mer informasjon:

Hamar kommune

Vangsvegen 51, 2317 Hamar – postboks 4063, 2306 Hamar

Telefon: 62 51 02 10

www.hamar.kommune.no

postmottak@hamar.kommune.no

Ved feil på vann- og avløpsnett utenom ordinær arbeidstid, ring beredskapsvakt 971 87 497.

Hias IKS

Vangsvegen 143, 2317 Hamar

Telefon: 62 54 37 00

www.hias.no

post@hias.no

Ved manglende avfallstømming, ring Nortransport 907 47 604.

Hedemarken interkommunale brann- og feiervesen

Åkersvikvegen 3, 2321 Hamar

Telefon: 400 07 999

www.hedemarken-brannvesen.no

hib@hamar.kommune.no

Telefon 951 35 047 eller 951 35 046 om feiing, tilsyn eller oljetanker.

Besøk også nettstedet www.var-guiden.no med mye nyttig informasjon om vann, avløp og renovasjon på Hedemarken.

Eiendommer som har installert vannmåler får en fastdel og forbruket for vann/avløp blir beregnet ut ifra det virkelige forbruket av vann som har passert måleren iht overnevnte satser.

For nærmere informasjon kontakt Servicesenteret.

Betaling

De kommunale eiendomsgebyrene forfaller til betaling to ganger i året. De inneholder gebyr for vann, avløp og renovasjon samt eiendomsskatt og feiegebyr.

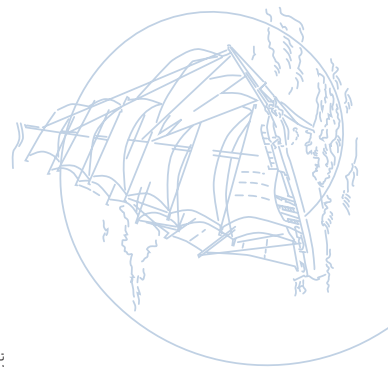
*Termingebyr er årsgebyr/2 + merverdiavgift.

Dersom kommunen ikke oppfyller sine forpliktelser

- bringer vi vann hjem i kanner eller på tankbil til husholdningsabonnentene dersom vannavbruddet varer i mer enn åtte timer
- får du et avslag i gebyret på kr 250 dersom avbruddet i vannforsyningen varer i mer enn 24 timer
- får du informasjon fra kommune/helsemyndigheter dersom vannkvaliteten avviker vesentlig fra drikkevannsforskriften
- får du erstatning dersom skade fra avløp skyldes feil ved kommunal ledning
- tømmes grønn og sort beholder senest påfølgende virkedag dersom vi får melding innen kl. 16.00 (for Sandøya etter nærmere avtale.)

Noen spørsmål?

Har du spørsmål/klager om kommunens vann-, avløps- og renovasjonstjenester eller spørsmål/klager knyttet til utsendt regning, kan du ta kontakt med Servicesenteret.

PORSGRUNN KOMMUNE

Porsgrunn kommune

Kommunalteknikk

Telefon 35 54 70 00, Telefax 35 55 86 16

E-post: postmottak@porsgrunn.kommune.no
www.porsgrunnvann.no

Vann-, avløp- og renovasjons-tjenester

Tilskudd

Det finnes egen tilskuddsordning for betaling av kommunale gebyrer og eiendomsskatt. Ordningen gjelder for eldre over 65 år som mottar trygd, pensjon, stønad e.l. Bruttoinntekt legges til grunn ved fordelingen. Når huseier/eier av leilighet er på sykehjem og hus/leilighet står ubebodd i over et halvt år, kan gebyrene dekkes i sin helhet. For nærmere informasjon ta kontakt med Servicesenteret på telefon 35 54 70 00.

Beredskap

Virksomhet Kommunalteknikk har døgntkontinuerlig beredskapsvakt for å ta seg av hendelser på kommunale anlegg. Beredskapstelefonen er 35 59 34 00.

Med hilsen

Torbjørn Krogstad
Leder Kommunalteknikk.

100% resirkulert klorfritt papir • Foto: Rühne Nilssen • Erik Tørche Nilssen, Sjøen

2010

Drikkevannet blir hentet fra Mjøvann, ca syv km nordøst for byen. I en fjelltunnel blir vannet brakt fram til Valleråsen hvor det behandles slik at det tilfredsstiller kravene i forskrift om drikkevann. Vannet distribueres deretter til abonnentene via et 310 km langt ledningsnett.

Som vannverksabonnt:

- vil du til enhver tid bli forsynt med vann i henhold til drikkevannsforskriften
- skal du ikke oppleve avbrudd i vannforsyningen som varer mer enn i åtte timer
- skal du alltid ha et vanntrykk på tilknytningspunktet til kommunal ledning på minst 2 bar
- vil du alltid bli varslet dagen før dersom planlagte reparasjoner eller vedlikeholdsarbeider fører til at du mister vannet
- vil du bli varslet så raskt som mulig ved lekkasjer eller andre driftsforstyrrelser som kan ha betydning for din vannforsyning
- skal du si ifra umiddelbart ved forstyrrelser/uregelmessigheter i vannforsyningen
- skal du snarest utbedre feil og mangler ved egne ledninger (stikkledninger)
- skal du lese av eventuell vannmåler og returnere selavlesningskortet

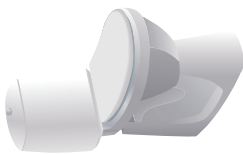
Avløpsvannet

Avløpsvannet samles opp fra abonnentene i et 314 km langt ledningsnett som også inneholder 71 pumpestasjoner. Avløpet blir ført fram til et av kommunens 4 renseanlegg: Knarrdalstrand, Heistad, Langangen og Oklungen. Ca 95% av befolkningen er knyttet til disse renseanleggene, som blir drevet ifølge utslippstillatelse fra forurensningsmyndighetene. Slammet blir brukt som jordforbedringsmiddel i landbruket eller på grøntanlegg.

Som avløpsabonnt:

- vil du få ledet bort avløpsvann på en problemfri og hygienisk betryggende måte
- er du sikret at kommunen driver sine avløpsanlegg i tråd med utslippstillatelsene fra forurensningsmyndighetene til beste for miljøet

- skal du snarest utbedre feil og mangler ved egne ledninger (stikkledninger). Husk at normalreglementet for sanitæranlegg setter krav til kvalitet på anlegget og ivaretar det gjensidige ansvarsforhold mellom kommunen og den enkelte abonnent.

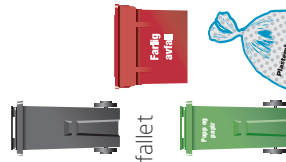
- skal du ikke kaste miljøfarlig avfall eller gjenstander i toalettet. Dette kan medføre problemer i ledningsnett og renseanlegg samt hindre en miljøvennlig bruk av slam

Renovasjonsordningen

Vi har i dag henteordning for restavfall, papir/papp/drikkekartong, farlig avfall og plastemballasje fra husholdningene. Pasadalen avfallsanlegg er kommunens sentrale mottak, der finnes et sorteringsanlegg for ekstraavfall fra privathusholdningene. I tillegg har vi 20 miljøstasjoner/returpunkter for mottak av glass/metallemballasje og klær/skotøy rundt omkring i kommunen. Alle hyttene/fritidsleddommene i kommunen skal være med i ordningen for renovasjon. Dette er en tjeneste fra 1. april–30. september. Vi har i dag 35 samlesteder for innsamling av restavfall og papir/papp/drikkekartong fra hyttene. Ekstra avfall fra hyttene leveres på sorteringsanlegget i Pasadalen.

Som renovasjonsabonnt:

- vil du få restavfallsbeholderen (sort beholder) tømt en gang i uken
- vil rødboks for farlig avfall bli tømt en gang i uken samtidig med restavfallet
- vil papiravfallet (grønn beholder) bli tømt hver 4. uke
- vil vi samle inn den gjennomskittede sekken med plastemballasje hver 4. uke sammen med papiret.
- kan du levere glass/metallemballasje og klær/sko ved miljøstasjoner/returpunkt
- kan du levere hageavfall, kjøleskap, fryser, småelektronikk og inntil 20 kg farlig avfall gratis på sorteringsanlegg i Pasadalen.

- skal du sette avfallsbeholderen ut før kl. 06.00 på tømmedagen, inntil 7 meter fra veg
- skal du passe på at avfallsbeholderen er rengjort
- må du om vinteren sørge for at beholderne er måket frem
- kan du få redusert renovasjonsgebyr ved hjemmekompostering eller mindre volumet på avfallsbeholderen. For nærmere informasjon, kontakt Servicesenteret.
- har du tidvis for mye avfall kan oransje avfallssekker kjøpes (se tømme kalender).

Hva koster tjenestene?

Det er bystyret som hvert år fastsetter gebyrene for vann-, avløps- og renovasjonstjenestene. Gebyrene skal ikke overstige de kostnader kommunen har for disse tjenestene.

Gebyret består av en fastdel og et stipulert forbruk. Fastdelen er et fastbeløp, mens det stipulerte forbruket er bruksareal (BRA) på boligen ganger pris pr m². BRA er alt areal innenfor omsluttete vegger, i alle etasjer. Avløp settes lik vannmengde.

2010	Fastdel	Stipulert/målt forbruk
Vann	Kr 600,00	Kr 7,00 pr. m ³
Avløp	Kr 1000,00	Kr 13,50 pr. m ³
Renovasjon	Kr 1650,00	pr abonnement

En bolig med ett bruksareal på 120 m² beregnes på følgende måte, årsgebyret for vann, avløp og renovasjonstjenesten:

Avgiftstype	Gr.lag	Enhet	Sats	Års gebyr	Term. gebyr
Fastdel vanngebyr	1	stk	600,00	600,00	375,00*
Stipulert vanngebyr	120	m ³	7,00	840,00	525,00*
Fastdel kloakkgebyr	1	stk	1000,00	1000,00	625,00*
Stipulert kloakkgebyr	120	m ³	13,50	1620,00	1012,50*
Renovasjon	1	std	1650,00	1650,00	1031,25*
Å betale i 2010				5710,00	3568,75*

Bergen kommune gir god faktainformasjon som gjør det mulig for den enkelte abonnent å finne ut om det vil lønne seg å installere vannmåler. Aktuelt for en kommune der forbruksleddet for årsgebyret i utgangspunktet stipuleres etter areal og der det er opp til husholdningsabonnentene å ta stilling til om de vil installere vannmåler.

Vann- og avløpsetaten

Hovedside

- Om oss
- Spørsmål og svar
- Drikkevann
- Badevann
- Prosjekter
- Publikasjoner
- Skoleside
- Informasjon til bedrifter
- Telefonvarsling

[Bergen kommune](#) / [Vann- og avløpsetaten](#) / Artikkel

Vann- og avløpsetaten

RSS - abonner

Betaler du for mye i vann- og avløpsgebyrer?

Hvorvidt det vil lønne seg for en husstand å gå over til målt forbruk er avhengig av husstandens forbruk og boligens størrelse.

Abonnementsgebyret beregnes med bakgrunn i byggets bruksareal (BRA).

Forbruksgebyret beregnes med bakgrunn i byggets faktiske vannforbruk, målt med vannmåler.

Målerleien er avhengig av størrelsen på vannmåleren (se prisliste for vann). Leien inkluderer anskaffelse, administrasjon, vedlikehold og regelmessig utskifting av måleren

Hvorvidt det vil lønne seg å gå over til målt forbruk avhenger av husstandens forbruk og boligens størrelse. Jo større boligen er i forhold til antall medlemmer i husstanden, jo mer relevant kan det være å vurdere og gå over til målt forbruk.

Tekst: [Gunn Eklund Breisnes](#)

Publisert: 20.11.2007

Oppdatert: 08.06.2009

 [Utskriftsvennlig versjon >>](#)

MÅLT FORBRUK
MYE HUS
LITE FOLK

Mye hus, lite folk? Da lønner det seg med målt forbruk. [STORT BILDE](#)

STIPULERT FORBRUK
MYE FOLK
LITE HUS

Mye folk, lite hus? Da lønner det seg med stipulert forbruk. [STORT BILDE](#)

● Last ned

- [Målt eller stipulert forbruk](#)[734 kb]
- [Regulativ 2008](#)[1170 kb]
- [Søk om vannmåler](#)[98 kb]

Vaktsentralen

Vaktsentralen er åpen hele døgnet og tar imot meldinger om feil på det offentlige vei-, vann- og avløpsnett, samt kommunale bygninger og anlegg.

Telefonnummer:

55291110

55567815

Registrering av vannmålerstand

[Logg inn](#)

Tjenester og skjema

- Drikkevann / Kranvann
- Avløp
- Tilknytningsrett vann og avløp
- Olje- og fettutskillere
- Slamavskiller

[Vis alle \(7\)](#)

Relevante tema

- Vann og avløp

Kontakt

Vann- og avløpsetaten

Tlf: 55568000 / 55567815

Faks: 55568599

E-post:

va-kundeservice@bergen.kommune.no

Postadresse:

Postboks 7700

5020 BERGEN

Besøksadresse:

Fjøsangerveien 68

[Vis i kart](#)

Fagdirektør:

Sekse, Magnar

Tilhører:

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø

Avdelingsinfo

Informasjon om målt forbruk - husholdningsabonnenter

Beregning etter målt forbruk består av 5 deler:

- Abonnementsgebyr vann
- Abonnementsgebyr avløp
- Forbruksgebyr vann
- Forbruksgebyr avløp
- Gebyr for leie av vannmåler (årlig)

Abonnementsgebyr beregnes med bakgrunn i byggets bruksareal (BRA), oppmålt etter NS 3940.

Forbruksgebyr beregnes med bakgrunn i byggets faktiske vannforbruk, målt med vannmåler.

Målerleie er avhengig av størrelse på vannmåleren (se Regulativ 2011). Leie inkluderer anskaffelse, administrasjon, vedlikehold og regelmessig utskifting av måleren.

Hvorvidt det lønner seg å gå over til målt forbruk avhenger av husstandens forbruk og boligens størrelse. Jo større boligen er i forhold til antall medlemmer i husstanden, jo mer relevant kan det være å gå over til målt forbruk.

Det gjennomsnittlige vannforbruket til en person ligger mellom 150 - 200 liter per døgn, eller ca. 60 m³ i året. For en husstand med fire personer, bruksareal (BRA) på 150 m², 25 mm vannmåler og gjennomsnittsforbruk på 60 m³ per person per år, vil det i 2011 koste kroner 6888,40 inkl. mva. for vann- og avløpstjenester.

Målt forbruk

		Antall personer	Årsforbruk per person	Areal m ² / Forbruk m ³	Pris per m ² / Pris per m ³	Beløp
Abonnementsgebyr	Vann			150	5,85	877,50
	Avløp			150	6,43	964,50
Forbruksgebyr	Vann	4	60	240	8,66	2078,40
	Avløp	4	60	240	9,45	2268,00
Målerleie						700,00
Totalt inkl. mva.						6888,40

Dersom forbruket for samme bolig (BRA) *stipuleres* vil årsgebyret for vann og avløp for 2011 bli kroner 5373,45 inkl. mva.

Stipulert forbruk

		Areal m ²	Stipulert forbruk m ³ pr. m ²	Forbruk m ³	Pris pr. m ² / Pris pr m ³	Beløp
Abonnementsgebyr	Vann	150			5,85	877,50
	Avløp	150			6,43	964,50
Forbruksgebyr	Vann	150	1,3	195	8,66	1688,70
	Avløp	150	1,3	195	9,45	1842,75
Totalt inkl. mva.						5373,45

Generelt

Ved ønske om overgang til målt forbruk må søknadsskjema fylles ut og sendes til:
Vann- og avløpsetaten, Postboks 7700, 5020 Bergen eller
va-kundeservice@bergen.kommune.no.

Når kommunen har behandlet og godkjent søknaden vil abonnenten få tilsendt en "Vannmåler-pakke". Denne inneholder informasjon og alle skriv som er nødvendig for å få installert vannmåler. Bindingstid ved overgang til målt forbruk er ett år.

Kommunen bekoster selve vannmåleren, som er kommunens eiendom. Kommunen bestemmer type, plassering og størrelse på vannmåleren. Installasjon må bekostes av abonnenten og utføres av et godkjent foretak. Det kan være lurt å hente inn tilbud fra flere rørleggere.

Fordelingen av vann – og avløpsgebyr blant flere leietakere hos en abonnent er kommunen uvedkommende.

For bebygget eiendom med flere bruksenheter (seksjonerte fleretasjes bygninger, blokker o.l.) vil kommunen forholde seg til hovedmåler montert ved hovedinntaket, og før første koblingsledning. Fordelingen av vann – og avløpsgebyr mellom de ulike seksjonene er kommunen uvedkommende.

For bygninger som benyttes til både næring og bolig, vil kommunen:

- forholde seg til vannmåler montert ved hovedinntak til næringsdel og vannmåler montert ved hovedinntak til boligdel, eller
- forholde seg til vannmåler montert ved hovedinntak til næringsdel, og stipulere vannforbruket for boligdel, eller
- forholde seg til vannmåler som måler både nærings- og boligdel.

Bergen kommune
Vann- og avløpsetaten
Økonomiavdelingen

Eksempel på kalkulator for beregning av VA-gebyrene på kommunens hjemmesider fra Oslo kommune

Oslo kommune
Vann- og avløpsetaten

Vår hovedside

Kalkulator for årsgebyr vann og avløp 2010

Har du vannmåler? ☒ Ja ☐ Nei

Årlig vannforbruk m³

Diameter vannmåler mm

Vann og avløp koster 4.658,0 kroner i året.

Vann, 130 m ³ à 6.83 kr	887,00 kr
Gebyr for vannmåler med diameter på 20 mm	1.292,00 kr
Avløp, 130 m ³ à 10.26 kr	1.333,00 kr
Abonnementsgebyr	215,00 kr
Sum uten mva	3.727,00 kr
+ MVA	931,0 kr
= SUM inkludert mva	4.658,0 kr

Oslo kommune
Vann- og avløpsetaten

Vår hovedside

Kalkulator for årsgebyr vann og avløp 2010

Har du vannmåler? ☐ Ja ☒ Nei

Hva er bruksarealet? kvm

Vann og avløp koster 3.043,0 kroner i året.

Bruksareal 100 m² gir et beregnet vannforbruk på 130 m³ pr. år (basert på 1,30 m³/m² areal)

Vann, 130 m ³ à 6.83 kr	887,00 kr
Avløp, 130 m ³ à 10.26 kr	1.333,00 kr
Abonnementsgebyr	215,00 kr
Sum uten mva	2.435,00 kr
+ MVA	608,0 kr
= SUM inkludert mva	3.043,0 kr

Utgitte Norsk Vann Rapporter

(Tidligere kalt NORVAR-rapporter)

20. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Sluttrapport
- 20a. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Aerob og anaerob behandling
- 20b. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Kalking. Kompostering
- 20c. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Slamavvanning
- 20d. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Termisk behandling av kloakkslam
21. NORVAR's årsberetning 1991
22. EDB i VAR-teknikken. Fase 1 - kravspesifikasjoner m.m. Status-beskrivelse og forslag til videre arbeid (*Utgått*)
- 23a. Internkontroll for VA-anlegg. Mal for internkontroll-håndbok for VA-anlegg.
- 23b. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for avløpsanlegg. Eksempel fra Fredrikstad og omegn avløpsanlegg
- 23c. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for vannverk. Eksempel fra Vansjø vannverk
- 23d. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. Informasjon, avvik og tiltak, verne- og sikkerhetsarbeid, opplæring
- 23e. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved vannbehandlingsanlegg
- 23f. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved avløpsrenseanlegg
- 23g. Interkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Oltedalens kloakkrenseanlegg
- 23h. Internkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Smøla vannverk
- 23i. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontroll for VA-transportsystemet. Eksempel fra Nedre Eiker kommune
24. NRV-prosjekt. Korrosjonskontroll ved vannbehandling med mikronisert marmor
25. Mal for prosessoppfølging av anlegg for stabilisering og hygienisering av slam
26. Installering av gassmotor for strømproduksjon ved rensanlegg
27. Mottak og behandling av avvannet råslam ved rensanlegg som hygieniserer og stabiliserer slam i væskeform
28. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt
29. Regnvannsoverløp
30. Utvikling og uttesting av datasystem for informasjonsflyt i VA-sektoren (*Utgått*)
31. PRO-VA, Brukerklubb for prosess-styresystemer, drift- og fjernkontroll for VA-anlegg. Oversikt pr.1993. Leverandører, produkter, konsulenter (*Utgått*)
32. Bruk av statiske metoder (kjemometri) for å finne sammenhenger i analyseresultater for avløpsvann
33. Evaluering av enkle rensemetoder. Slamavskillere
34. Evaluering av enkle rensemetoder. Siler/finnister
35. Kravspesifikasjon og kontrollprogram for VA-kjemikalier (*Utgått*)
36. Filter som hygienisk barriere
37. EU/EØS, konsekvenser for Norges vannforsyning
38. NORVAR-prosjekter 1992/93 (*Utgått*)
39. Implementering av EDB-basert vedlikeholdssystem. Erfaringer fra referanseprosjekt knyttet til pilot-prosjekt ved Bekkelaget rensanlegg (*Utgått*)
40. Driftsassistanter for avløp. Utredning om rolle og funksjon fremover
41. Metri-tel. Kommunikationsmedium for VA-installasjoner. Erfaringer fra prøveprosjekt i Sandefjord kommune (*Utgått*)
42. Industriavløp til kommunalt nett. Evaluering av utførte industrikartleggingsprosjekt.
43. Korrosjonskontroll ved Hamar vannverk
44. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt. Vekstsesongen 1994
45. Forsøk med forfelling og felling i 2 trinn med polyaluminium-klorid høsten 1993 Kartlegging av slam- slamvannsstrømmer med og uten forfelling 1993-94
46. Renovering av avløpsledninger. Retningslinjer for dokumentasjon og kvalitetskontroll
47. Strategidokument for industrikontroll
48. NORVAR og miljøteknologi. Forprosjekt
49. Grunnundersøkelser for infiltrasjon - små avløpsanlegg. Forundersøkelse, områdebefaring og detaljundersøkelse ved planlegging og separate avløpsanlegg
50. Rørinspeksjon i avløpsledninger. Rapporteringshåndbok (*Erstattet av 145/05*)
51. Slambehandling
52. Bruk av slam i jordbruket
53. Bruk av slam på grøntarealer
54. Rørinspeksjon av avløpsledninger. Veileder (*Erstattet av 145/05*)
55. Vannbehandling og innvendig korrosjonskontroll i vannledninger
56. Vannforsyning til næringsmiddelindustrien. Krav til kvalitet. Vannverkenes erstatningsansvar ved svikt i vannleveransen
57. Trykkreduksjon. Håndbok og veileder
58. Karbonatisering på alkaliske filter
59. Veileder ved utarbeidelse av prosessgarantier
60. Avløp fra bilvaskeanlegg til kommunalt rensanlegg
61. Veileder i planlegging av fornyelse av vannledningsnett
62. Veileder i planlegging av spyling og pluggkjøring av vannledningsnett
63. Mal for godkjenning av vannverk
64. Driftserfaringer fra anlegg for stabilisering og hygienisering av slam i Norge
65. Forslag til veileder for fettavskillere til kommunalt avløpsnett
66. EØS-regelverket brukt på anskaffelser i VA-sektoren
67. Filter som hygienisk barriere - fase 3
68. Korrosjonskontroll ved Stange vannverk
69. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Siler/finnister
70. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Store slamavskillere samt underlag for veileder
71. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 3. Veileder for valg av rensemetode ved utslipp til gode sjøresipienter
72. Utviklingstrekk og utfordringer innen VA-teknikken. Sammenstilling av resultatet fra arbeidet i NORVARs gruppe for langtidsplanlegging i VA-sektoren
73. Etablering av NORVARs VA-infotorg. Bruk av internett som kommunikasjonsverktøy (*Utgått*)
74. Informasjon fra NORVARs faggruppe for EDB og IT. Spesialrapport - 5. Utgave Beskrivelse av 34 EDB-programmer/Moduler for bruk i VA-teknikken (*Erstattet av 133/03*)
75. NORVARs faggruppe for EDB og IT. IT-strategi i VA-sektoren. (*Erstattet av 133/03*)
76. Dataflyt-klassifisering av avløpsledninger. (*Erstattet av 150/07*)
77. Alternative områder for bruk av slam utenom jordbruket. Forprosjekt
78. Alternative behandlingsmetoder for fettslam fra fettavskillere
79. Informasjonssystem fordrikkevann, forprosjekt
80. Sjekkliste/veiledninger for prosjektering og utførelse av VA-hoved og stikkledninger - sanitærinstallasjoner
81. Veileder. Kontrahering av VA-tekniske prosessanlegg i totalentreprise
82. Veileder for prøvetaking av avløpsvann
83. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering (*Erstattet av 145/05*)
84. Forfall og fornyelse av ledningsnett
85. Effektiv partikkelseparasjon innen avløpsteknikken
86. Behandling og disponering av vannverksslam. Forprosjekt
87. Kalsiumkarbonatfilter for korrosjonskontroll. Utprøving av forskjellige marmormasser
88. Vannglass som korrosjonsinhibitor. Resultater fra pilotforsøk i Orkdal kommune
89. VA-ledningsanlegg etter revidert plan- og bygningslov
90. Actiflo-prosjektet ved Flesland ra
91. Vurdering av "slamfabrikk" for Østfold
92. Informasjon om VA-sektoren - forprosjekt
93. Videreutvikling av NORVAR. Resultatet av strategisk prosess 1997/98
94. Nettverksamarbeid mellom NORVAR, driftsassistanter og kommuner
95. Veileder for valg av riktige sensorer og måleutstyr i VA-teknikken

96. Rist- og silgods - karakterisering, behandlings- og disponeringsløsninger
  97. Slamforbrenning (VA-forsk 1999-11). (Samarbeidsprosjekt med VAV)
  98. Kvalitetssystemer for VA-ledninger. Mal for prosessen for å komme fram til kvalitetssystem som tilfredsstiller kravene i revidert plan- og bygningslov
  99. Veiledning i dokumentasjon av utslipp
  100. Kvalitet, service og pris på kommunale vann- og avløpstjenester
  101. Status og strategi for VA-opplæringen
  102. Oppsummering av resultater og erfaringer fra forsøk og drift av nitrogenfjerning ved norske avløpsrenseanlegg
  103. Returstrømmer i renseanlegg. Karakterisering og håndtering
  104. Nordisk konferanse om nitrogenfjerning og biologisk fosforfjerning 1999
  105. Sjekkliste plan- og byggeprosess for silanlegg
  106. Effektiv bruk av driftsinformasjon på renseanlegg/mal for rapportering
  107. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Teknisk veiledning. Foreløpig utgave
  108. Data for dokumentasjon av VA-sektorens infrastruktur og resultater
  109. Resultatindikatorer som styringsverktøy for VA-ledelsen
  110. Veileder i konkurranseutsetting. Avtaler for drift og vedlikehold av VA-anlegg
  111. Eksempel på driftsinstruks for silanlegg. Cap Clara i Molde kommune
  112. Erfaringer med nye renseløsninger for mindre utslipp
  113. Nødvendig kompetanse for drift av avløpsrenseanlegg. Læreplan for driftsoperatør avløp
  114. Nødvendig kompetanse for drift av vannbehandlingsanlegg. Læreplan for driftsoperatør vann
  115. Pumping av avløpsslam. Pumpetyper, erfaringer og tikk
  116. Scenarier for VA-sektoren år 2010
  117. VA-juss. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Erstattet av 134/03*)
  118. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR- teknikk (*Erstattet av 138/04*)
  119. Omstruktureringer i VA-sektoren i Norge En kartlegging og sammenstilling
  120. Strategi for norske vann- og avløpsverk. Rapport fra strategiprosess 2000/2001
  121. Kjøkkenavfallskverner for håndtering av matavfall. Erfaringer og vurderinger
  122. Prosessen ved utarbeidelse av miljømål for vannforekomster. Erfaringer og råd fra noen kommuner
  123. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Veiledning for utarbeidelse av lokale forskrifter
  124. Nødvendig kompetanse for legging av VA-ledninger. Læreplan for ADK 1
  125. Mal for forenklet VA-norm
  126. Organisering og effektivisering av VA-sektoren. En mulighetsstudie
  127. Vassdragsforbund for Mjøsa og tilløpselvene - en samarbeidsmodell
  128. Bruk av resultatindikatorer og benchmarking i effektivitetsmåling av kommunale VA-virksomheter. Erfaringer og anbefalinger fra et prøveprosjekt
  129. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering hovedledninger
  130. Gjenanskaffelseskostnadene for norske VA-anlegg
  131. Effektivisering av avløpssektoren
  132. Forslag til nytt system for prosjektvirksomheten i NORVAR
  133. IT-strategi for VA-sektoren. Veiledning
  134. VA-JUS. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Oppdateres årlig på www.norskvann.no*)
  135. Vannledningsrør i Norge. Historisk utvikling. 26 dimensjonstabeller
  136. Hygienisk barrierer og kritiske punkter i vannforsyningen: Hva har gått galt?
  137. Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng
  138. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR-teknikk. Revidert utgave
  139. Erfaringer med kloring og UV-stråling av drikkevann
  140. NORVARs videre arbeid med slam. Strategisk plan for prosjektvirksomhet, informasjon og kommunikasjon. Forprosjekt
  141. Trenger Norge en VA-lov? Drøfting av behovet for en egen sektorlov for vann og avløp
  142. NORVARs benchmarkingsprosjekt 2004 Presentasjon av målesystem og resultater for 2003 ed analyse av datamaterialet
  143. Kartlegging av mulig helserisiko for abonnenter berørt av trykkløs vannledning ved arbeid på ledningsnett
  144. Veiledning i overvannshåndtering (*Erstattet av 162/08*)
  145. Inspeksjonsmanual for avløpssystemer. Del 1 – Ledninger
  146. Bærekraftig vedlikehold. Betrakninger av utvalgte problemstillinger knyttet til langsiktig forvaltning av vannledningsnett
  147. Optimal desinfeksjonspraksis for drikkevann
  148. Veiledning i utarbeidelse av prøvetakingsprogrammer for drikkevann
  149. Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett. Veiledning
  150. Dataflyt – Klassifisering av avløpsledninger
  151. Veiledning for vedlikeholdssystemer (FDV)
  152. Veiledning for anskaffelse av driftskontrollsystemer i VA-sektoren
  153. Norm for symboler i driftskontrollsystemer for VA-sektoren
  154. Norm for tagkoding i VA-anlegg
  155. Norm for merking og FDV-dokumentasjon i VA-sektoren
  156. Veiledning for oljeutskilleranlegg
  157. Organiske miljøgifter i norsk avløpsslam. Resultater fra undersøkelsen i 2006/07
  158. Termoplastrør i Norge – før og nå
  159. Håndbok i kildeprosjekt i avløpssystemet
  160. Driftserfaringer med membranfiltrering
  161. Helsemessig sikkert vannledningsnett
  162. Veiledning i klimatilpasset overvannshåndtering
  163. Veiledning for innhenting og evaluering av tilbud på analyseoppdrag
  164. Veiledning for UV-desinfeksjon av drikkevann
  165. Innsamlingsverktøy for vedlikeholdsdata
  166. Tiltak for å bedre fosforfjerningen på kjemiske renseanlegg
  167. Veiledning for kjøp av VA-kjemikalier
  168. Veiledning for dimensjonering av avløpsrenseanlegg
  169. Optimal desinfeksjonspraksis fase 2
  170. Veileder til god desinfeksjonspraksis
  171. Erfaringer med lekkasjekontroll
  172. Trykktap i avløpsnett
  173. Veiledning for bruk av støpejernsrør
  174. Hygienisering av avløpsslam. Langtidslagring og enkel rankekompostering. Resultater fra 3 års valideringstesting
  175. Vann og avløp for nye i bransjen – læreplan E-læring og samlinger
  176. Statlige gebyrer og avgifter på de kommunale VAR-tjenestene
  177. Drikkevannskvalitet og kommende utfordringer – problemoversikt og status
  178. Grunnundersøkelser for infiltrasjon – mindre avløpsanlegg
  179. Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp
- Rapportserie B:
- B1: Effektive VA-organisasjoner og tilfredse brukere. Forprosjekt
  - B2: PressurePuls for deteksjon av lekkasje på vannledninger.
  - B3: Kvalitetshving av nye VA-ledningsanlegg. Kartlegging og tiltaksforslag
  - B4: Vannkvalitet i ledningsnett – Problemoversikt og status. Forprosjekt.
  - B5: Utslipp fra bilvaskehaller
  - B6: Kommunikasjonsstrategi for NORVAR og norske vann og avløpsverk
  - B7: Sandnesmodellen. Eksempel på system for kommunikasjon og virksomhetsstyring
  - B8: Forprosjekt energinettverk i VA-sektoren
  - B9: Utvikling av et system for spørreundersøkelser blant VA-kundene
  - B10: Vannkilden som hygienisk barriere
  - B11: Økonomiske forhold i interkommunalt VA-samarbeid – praksis og kjøreregler
  - B12: Drikkevann i media
  - B13: Silslam – mengder, behandlingsløsninger og bruksområder. Forprosjekt.
  - B14: Klimatilpasningstiltak i VA-sektoren - forprosjekt
- Rapportserie C:
- C1: Sårbarhet i vannforsyningen
  - C2: Stoff for stoff – kilde for kilde. Kvikksølv i avløpsnett
  - C3: Samarbeid om økt bruk av avløpsslam på grøntarealer
  - C4: Effekter av bruk av matavfallskverner på ledningsnett, renseanlegg og avfallsbehandling
  - C5: Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen - veiledning
- De mest aktuelle rapportene ligger som PDF-filer på www.norskvann.no**

- 💧 Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vann- og avløpssektoren (VA-sektoren). Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å sikre VA-sektoren funksjonelle rammevilkår og legge til rette for kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling.
- 💧 Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide VA-selskaper, kommunenes driftsassistanser for VA og noen private andelsvannverk. Norsk Vann representerer ca 340 kommuner med over 90 % av landets innbyggere. Virksomheten finansieres i hovedsak gjennom kontingenter fra medlemmene.
- 💧 Norsk Vann styres av eierne gjennom årsmøtet og av et styre sammensatt av representanter fra eierne.

- 💧 I Norsk Vanns prosjektsystem gjennomføres hvert år prosjekter for ca. 6 mill. kroner
- 💧 Det er praktiske og aktuelle spørsmål innenfor vann- og avløp som utredes
- 💧 Deltakerne foreslår prosjekter, styrer gjennomføringen og får full tilgang til alle resultater

